PTA

VMBO

BASISBEROEPSGERICHT

COHORT : 2021-2023

PROGRAMMA VAN TOETSING EN AFSLUITING

Het Westeraam

Auditorium 6 | 6661 TZ ELST

www.hetwesteraam.nl

het westeraam vmbo

Voor je ligt het Programma voor Toetsing en Afsluiting (PTA) van Het Westeraam voor de opleiding vmbo-basis. Een voor jou belangrijk document. Het is of de start van je periode in de bovenbouw (leerjaar 3) waarin je cijfers voor je examendossier gaat verzamelen. Of je zit in leerjaar 4 en gaat dit jaar zorgen voor nog meer goede cijfers zodat jij je diploma binnensleept.
Jouw examendossier, op basis waarvan bepaald wordt of jij je diploma behaalt, bestaat uit twee onderdelen, te weten :

1. Het schoolexamen(SE) en
2. Het centraal examen (CE).

Dit PTA gaat over het schoolexamen.

Het PTA heeft twee functies:

1. We informeren jou en je ouders over de vorm en inhoud van het schoolexamen, zodat je precies weet wat er van je verwacht wordt. Voor elk vak wordt omschreven op welke manier er getoetst wordt en hoe de cijfers van de verschillende toetsen worden verwerkt tot 1 eindcijfer voor het schoolexamen;
   Het SE-cijfer vormt de helft van het eindcijfer zoals dat op de cijferlijst bij het diploma komt te staan. De andere helft wordt bepaald door het CE.

2. Met het PTA verantwoorden wij ons als school de inrichting van het schoolexamen aan de Inspectie.

Dit PTA is als volgt opgebouwd:

- We starten met algemene informatie en praktische informatie;
- Daarna volgen voor de algemene vakken, de profielvakken en de keuzevakken de PTA's. Hier vind je wat welke periode getoetst wordt;
- Tenslotte vind je in het laatste deel een aantal regels en afspraken terug, in de vorm van het examen-regelement.

In het PTA vind je geen informatie over de afname van het Flexibel Digitale Eindexamen. Daarover word je apart geïnformeerd. Met vragen kun je altijd bij je mentor of bij de examensecretaris terecht.

We wensen je, namens alle collega's, veel succes bij jouw (school)examens!

Gert van Zutphen
Examensecretaris

Marieke Peppelman
voorzitter Examencommissie
Algemeen directeur

Inhoudsopgave

Voorwoord 1
Inhoudsopgave 2
Inleiding en examencommissie 4
Aardrijkskunde 6
Biologie 10
Cultureel Kunstzinnige Vorming 16
Duits 18
Economie 24
Engels 31
Lichamelijke opvoeding 37
Loopbaanoriëntatie en Begeleiding (LOB) 43
Maatschappijleer 1 45
Nederlands 49
Rekenvaardigheden 53
Wiskunde 57
Profiel vakken 62
- Economie en Ondernemen 62
- Zorg en Welzijn 67

Keuze vakken 73
- Geüniformeerde dienstverlening 73
- Evenementen 75
- Fotografie 76
- Gamedesign 77
- Mode en design 78
- Ondernemen 79
- Ondersteunen bij sport- en bewegingsactiviteiten 80
- Podium 82
- Presentatie en styling 84
- Bloemwerk 85
- Groene vormgeving en styling 86
- Groene zorg 88

Houden van dieren 89
Haarverzorging 91
Voorkomen van ongevallen en EHBO 93
Welzijn kind en jongere 95
Werken in een wereldkeuken 97
Reglementen 98
Quadraam reglement 98
Westeraam reglement 98

Inleiding

Het belang van het PTA

In dit PTA (Programma van Toetsing en Afsluiting) wordt van elk vak beschreven op welke manier de toetsing plaatsvindt en hoe de resultaten van de verschillende toetsen worden verwerkt tot één eindcijfer: het SE (schoolexamen) cijfer.

Het SE-cijfer vormt de helft van het eindcijfer zoals dat op de cijferlijst bij het diploma komt te staan. De andere helft wordt bepaald door het CE (Centraal Eindexamen).

Algemene uitgangspunten

Omdat het SE-cijfer zo belangrijk is, vindt Het Westeraam het van het grootste belang dat dat cijfer op een goede en zorgvuldige manier tot stand komt. Al in leerjaar 3 beginnen we met PTA-toetsen. Op die manier bouwt de leerling in de loop van 2 jaar het SE-cijfer op.

Tegelijkertijd vormen de toetsen uit het PTA een belangrijke voorbereiding op het Centraal Examen. Deze toetsen moeten dus zeker niet te gemakkelijk zijn, ze moeten over een flink stuk stof gaan en in de meeste gevallen duren ze langer dan in de onderbouw de gewoonte is (2 lesuren).

De opbouw van het PTA

1. Het Westeraam heeft in de bovenbouw zeven tentamenperiodes: vier periodes in leerjaar 3 en drie periodes in leerjaar 4.
2. De PTA-toetsen vinden vaak in deze tentamenperiodes plaats. De beroepsgerichte vakken tentamineren op andere momenten.
3. Elk examenvak heeft tenminste 7 PTA-cijfers.
4. De meeste PTA-toetsen hebben een lengte van 90 minuten.
5. Alle PTA-toetsen tellen mee voor de bepaling van het SE-cijfer. Alle cijfers van de PTA-toetsen zijn zichtbaar in Magister
6. Elk tentamen telt 1 keer, 2 keer of 3 keer mee ten opzichte van andere tentamens.
7. Bij de meeste vakken zijn er behalve de PTA-toetsen, ook nog repetities, overhoringen, inleveropdrachten etc. Het kan zo zijn dat het gemiddelde van al die resultaten meetelt als een extra PTA-cijfer, dat kan bij het ene vak wel zijn, maar bij een ander vak niet. Per vak kun je zien hoe dat zit.
8. Voor de vakken LO en CKV en ook voor praktijkonderdelen, gelden meestal andere afspraken. Ook die zie je in dit boekje.

Op de bladzijden die hierna volgen krijg je per vak een overzicht van alle toetsen, die je voor je schoolexamen moet afleggen.

EXAMENCOMMISSIE HET WESTERAAM

Voor scholen voor voortgezet onderwijs is het sinds 1 augustus 2021 verplicht de examencommissie ingesteld te hebben. De examencommissie is ingesteld voor de borging van de kwaliteit van de schoolexaminering. Het bevoegd gezag kan zelf bepalen op welk organisatorisch niveau zij de examencommissie inricht. De commissie bestaat uit 3 leden, te weten : een MT-lid, de examensecretaris en een docent.

De belangrijkste taken en bevoegdheden van de examencommissie zijn :

1. De examencommissie heeft voor de borging van de kwaliteit van de schoolexaminering de volgende taken en bevoegdheden:

    A. het opstellen van een voorstel voor een examenreglement voor het bevoegd gezag;

    B. het jaarlijks opstellen van een voorstel voor een programma van toetsing en afsluiting voor het bevoegd gezag;

    C. het borgen van het afsluitend karakter en de kwaliteit van het schoolexamen;

    D. het vaststellen van richtlijnen en aanwijzingen om te komen tot een beoordeling van het schoolexamen

    E. overige door het bevoegd gezag aan de commissie opgedragen taken en bevoegdheden.

2. De examencommissie stelt regels vast over haar werkwijze (uitvoering van de taken en bevoegdheden en de maatregelen die zij in dat verband nemen.

3. De examencommissie stelt jaarlijks een verslag op van haar bevindingen/ werkzaamheden.

4. De examencommissie evalueert jaarlijks de kwaliteit van de schoolexaminering en stelt een advies op aan het bevoegd gezag en de directeur over noodzakelijke en wenselijke verbeteringen.

5. De examencommissie verstrekt de regels over haar werkwijze, het verslag, de evaluatie en het advies bedoeld in het tweede tot en met het vierde lid, aan het bevoegd gezag, aan de directeur en aan de examensecretaris van een school voor voortgezet onderwijs.

6. Indien een kandidaat bij de examencommissie een verzoek of een klacht indient waarbij een lid van de examencommissie is betrokken, neemt het betrokken lid geen deel aan de behandeling van het verzoek of de klacht.

7. Indien een docent, tevens lid van de examencommissie, bij de examencommissie een verzoek of een klacht indient met betrekking tot een kandidaat, neemt deze docent / lid van de examencommissie geen deel aan de behandeling van het verzoek of klacht.

Aardrijkskunde

Algemene informatie

Wat moet ik doen?

In leerjaar 3 en 4 behandelen we zes onderwerpen, drie in elk leerjaar. Alle zes onderwerpen tellen mee voor je schoolexamen. De drie die in leerjaar 4 worden gedaan zijn ook examenstof. Van elk onderwerp krijg je één cijfer voor een tentamen of een werkstuk. Het gemiddelde van deze zes cijfers is je schoolexamencijfer voor het vak aardrijkskunde. De onderdelen/onderwerpen van leerjaar 3 worden alleen op het schoolexamen getoetst terwijl de onderwerpen van leerjaar 4 zowel op het schoolexamen als het eindexamen getoetst worden.

Wat moet ik kennen en kunnen?

Bij elk onderwerp is aangegeven wat je daarvoor moet kennen en kunnen. Dit is aangegeven met kerndelen en eindtermen. De algemene kerndelen en de daar bijbehorende eindtermen voor het vak aardrijkskunde staan hieronder omschreven.

AK/K/1 Oriëntatie op leren en werken
Eindterm 1 Je kan opschrijven bij welke banen die met het onderwerp te maken hebben, aardrijkskunde handig is en of je dat werk leuk zou vinden. Je kunt opschrijven wie welke belangen heeft met betrekking tot dit onderwerp en hoe belangrijk dit onderwerp is in onze maatschappij.

AK/K/2 Basisvaardigheden
Eindterm 2 Je kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op informatie verwerven en verwerken.

AK/K/3 Leervaardigheden in het vak ak
Eindterm 3 Je kan een aantal vakvaardigheden toepassen die bijdragen tot de oplossing van aardrijkskundige vragen en de ontwikkeling van het eigen leervermogen.

Daarnaast staat bij elk PTA-onderdeel het kerndeel met de bijbehorende eindtermen die bij het specifieke PTA onderdeel past.

Hoe gaan we het doen?

In het PTA overzicht vind je een korte omschrijving van wat je moet maken en leren om je goed voor te bereiden op de toets of werkstuk wat je gaat maken.

PTA aardrijkskunde

PTA aardrijkskunde			Cohort 2021-2023		
Basisberoepsgerichte leerweg			**Leerjaar 3**		
Periode / PTAnr.	**Exameneenheden en eindtermen** *Wat moet ik kennen en kunnen?*	**Inhoud onderwijsprogramma** *Wat ga ik hiervoor doen?*	**Toetsvorm / duur / code**	**Weging**	**Herkansing**
1&2 / 101	**AK/K/1 Oriëntatie op leren en werken** **AK/K/2 Basisvaardigheden** **AK/K/3 Leervaardigheden in het vak ak** **AK/K/K7 Arm en rijk** Eindterm 13 Je kan verschillen tussen meer en minder welvarende wijken en voorstellen voor verbetering van de woon- en leefomstandigheden in de eigen regio beschrijven. Eindterm 14 en 15 Je kan regionale verschillen in welvaart in Nederland en Amerika beschrijven en verklaren.	**Maken:** hoofdstuk arm en rijk van VO-Content. **Leren:** Hoofdstuk arm en rijk boek leerjaar 3 Buitenland. LessonUp lessen behorende bij thema Lesstof VO-Content behorende bij thema De kennisbanken van VO-Content behorende bij thema **Toetsing:** Werkstuk maken in Word, waarin je een rijk of een arm land naar keuze beschrijft aan de hand van door de docent gestelde criteria die van te voren worden gegeven. En je verklaart waarom het land arm of rijk is.	Opdracht, nvt, AK-BBL-A&R	1	Ja
2&3 / 102	**AK/K/1 Oriëntatie op leren en werken** **AK/K/2 Basisvaardigheden** **AK/K/3 Leervaardigheden in het vak ak** **Ak/K/9 Grenzen en identiteit** Eindterm 19 Je kan verschillende soorten grenzen in de eigen regio beschrijven en verklaren en verbanden leggen met identiteit. Eindterm 20 Je kan verschillen in regionale identiteit en de manier waarop men ermee omgaat in Nederland beschrijven en verklaren. Eindterm 21 Je kan territoriale conflicten in Rusland verklaren en verbanden leggen met grondstoffen en culturele verschillen.	**Maken:** hoofdstuk Grenzen en identiteit:NL en G&I België en Rusland van VO-Content. **Leren:** Hoofdstuk grenzen en identiteit boek leerjaar 3 Buitenland. LessonUp behorende bij thema Lesstof VO-Content behorende bij thema De kennisbanken van VO-Content behorende bij thema **Toetsing:** Je maakt aan de hand van door de docent gestelde criteria die van te voren worden gegeven, samen met een medeleerling, een PowerPointpresentatie over één van de provincies van Nederland waarin je de identiteit van deze provincie beschrijft. De presentatie wordt voor de klas gepresenteerd.	Opdracht, nvt, AK-BBL-G&I	1	Ja

3&4 / 103	**AK/K/1 Oriëntatie op leren en werken** **AK/K/2 Basisvaardigheden** **AK/K/3 Leervaardigheden in het vak ak** **Ak/K/9 Bronnen van energie** Eindterm 7, 8 en 9 Je kan het gebruik van energie en de gevolgen ervan voor de eigen omgeving, Nederland en Brazilië beschrijven en verklaren en maatregelen voor een duurzamer energiegebruik en de effecten ervan beschrijven.	**Maken:** hoofdstuk Energie van VO-Content. **Leren:** Hoofdstuk bronnen van energie boek leerjaar 3 Buitenland. LessonUp behorende bij thema Lesstof VO-Content behorende bij thema De kennisbanken van VO-Content behorende bij thema **Toetsing:** Je maakt een toets die gaat over de stof van Bronnen van energie.	Schriftelijk, 30 minuten, AK-BBL-BvE Toets is tijdens een les. Faciliteiten leerlingen hebben 45 minuten.	1	Ja

PTA aardrijkskunde

PTA aardrijkskunde	**Cohort 2021-2023**
Basisberoepsgerichte leerweg	**Leerjaar 4**

Periode / PTAnr.	**Exameneenheden en eindtermen** *Wat moet ik kennen en kunnen?*	**Inhoud onderwijsprogramma** *Wat ga ik hiervoor doen?*	**Toetsvorm / duur / code**	**Weging**	**Herkansing**
5 / 104	**AK/K/1 Oriëntatie op leren en werken** **AK/K/2 Basisvaardigheden** **AK/K/3 Leervaardigheden in het vak ak** **Ak/K/4 Weer en klimaat** Eindterm 4, 5 en 6 Je kan weer en klimaat van de eigen omgeving, Nederland en de Verenigde Staten beschrijven en verklaren.	**Maken:** het hoofdstuk weer en klimaat Nederland en Spanje en Weer en klimaat VS van VO-Content. **Leren:** Hoofdstuk weer en klimaat boek leerjaar 4 Buitenland. LessonUp behorende bij thema Lesstof VO-Content behorende bij thema De kennisbanken van VO-Content behorende bij thema. **Toetsing:** Je maakt een tentamen dat gaat over de stof van Weer en klimaat.	Schriftelijk, 60 minuten, AK-BBL-W&K Toets is tijdens de tentamenweek Faciliteiten leerlingen hebben 90 minuten.	1	Ja

6 / 105	**AK/K/1 Oriëntatie op leren en werken** **AK/K/2 Basisvaardigheden** **AK/K/3 Leervaardigheden in het vak ak** **AK/K/8 Bevolking en ruimte** Eindterm 16, 17 18 Je kan de bevolkings- ontwikkeling en het ruimtegebruik van de eigen omgeving, Nederland en China beschrijven en verklaren.	**Maken:** het hoofdstuk bevolking en ruimte: NE-DU en bevolking en ruimte: China van VO-Content. **Leren:** Hoofdstuk bevolking en ruimte boek leerjaar 4 Buitenland. LessonUp behorende bij thema Lesstof VO-Content behorende bij thema De kennisbanken van VO-Content behorende bij thema. **Toetsing:** Je maakt een tentamen dat gaat over de stof van Bevolking en ruimte	Schriftelijk, 60 minuten, AK-BBL-B&R Toets is tijdens de tentamenweek Faciliteiten leerlingen hebben 90 minuten.	1	Ja
7 /106	**AK/K/1 Oriëntatie op leren en werken** **AK/K/2 Basisvaardigheden** **AK/K/3 Leervaardigheden in het vak ak** **AK/K/6 Water** Eindterm 10, 11 en 12 Je kan de herkomst, het voorkomen, de kwaliteit en het gebruik van water in de eigen omgeving, Nederland en het Midden Oosten beschrijven en verklaren en de maatregelen voor een	**Maken:** het hoofdstuk water: Nederland en water: Midden-Oosten en China van VO-Content. **Leren:** Hoofdstuk bevolking en ruimte boek leerjaar 4 Buitenland. LessonUp behorende bij thema Lesstof VO-Content behorende bij thema De kennisbanken van VO-Content behorende bij thema. **Toetsing:** Je maakt een tentamen dat gaat over de stof van Water	Schriftelijk, 60 minuten, AK-BBL-Water Toets is tijdens de tentamenweek Faciliteiten leerlingen hebben 90 minuten.	1	Ja

Biologie

Leerjaar 3

Algemene informatie :

Voor je schoolexamen in leerjaar 3 krijg je 2 tentamens, 1 practicumboekje en 1 posterpresentatie, die elk 1x meetellen. Het gemiddelde van deze cijfers is het cijfer dat je overgang bepaalt. De tentamencijfers komen in Magister.

Het schoolexamencijfer biologie is opgebouwd uit de behaalde cijfers van leerjaar 3 en leerjaar 4. De tentamens uit leerjaar 3 en 4 zijn examenonderwerpen.

Bij elk onderwerp is aangegeven wat je daarvoor moet kennen en kunnen. Hoe je moet leren staat hieronder. De kennis en vaardigheden die je opdoet worden tijdens de tentamens in leerjaar 3 afgetoetst.

De tentamens zijn te herkansen mits je daarvoor in aanmerking komt.

Vakspecifieke opmerkingen:

Tekeningen maak je op ongelinieerd papier. Grafieken worden getekend met potlood.

Bij de tentamens en het examen moet je de volgende hulpmiddelen gebruiken:

- Geo -driehoek
- Rekenmachine
- Potlood, gum, puntenslijper
- Nederlands woordenboek

Wat moet ik doen en leren voor elke toets:

1. Boeken: tekstboek en werkboek leren
2. Aantekeningen
3. Oefenen op www.biologiepagina.nl
4. Examentrainingen
5. De leervaardigheden in het vak biologie toepassen

Leervaardigheden in het vak biologie:

Je kan:

1. biologisch bronnenmateriaal begrijpend lezen en hierbij feiten en meningen onderscheiden in:
   foldermateriaal, studieboeken, naslagwerken, cd-rom/internet, bijsluiters, kranten/tijdschriften
2. informatie uit biologisch bronnenmateriaal verwerven, selecteren, verwerken en bewerken:
   tabellenboek, gegevensbank, gebruiksaanwijzing, tekeningen, schema's, diagrammen, tabellen, beeldmateriaal
3. eigen gedachten mondeling en schriftelijk formuleren over biologische onderwerpen:
   vaktaal functioneel gebruiken, relaties leggen tussen vakinhoudelijke begrippen en contexten waarin deze begrippen functioneel zijn.
4. basisrekenvaardigheden binnen biologie toepassen:
   schatten en afronden, efficiënt rekenen, rekenregels gebruiken, verhoudingstabellen
5. rekenen met grootheden en eenheden: eenheid bij gemeten of berekende grootheid aangeven
6. veilig, zinvol en doelmatig gebruik maken van stoffen, materialen, organismen, (meet)instrumenten, apparaten en software zonder schade te berokkenen aan organismen en milieu
7. biologische begripskennis opbouwen, uitgaande van aanwezige denkbeelden:
   onjuiste denkbeelden bijstellen of vervangen, verbanden leggen tussen begrippen, leren door te doen, leren door te ontdekken, verschillende organisatieniveaus: cel weefsel orgaan orgaanstelsel organisme ecosysteem.
8. specifieke hulpmiddelen gebruiken zoals loep, microscoop, indicatoren (jodium en kalkwater) en determineertabel
9. eenvoudige opdrachten en eenvoudig onderzoek waarin de actieve en praktische zelfwerkzaamheid op de voorgrond staat, voorbereiden, uitvoeren en de resultaten vastleggen en evalueren:
   - bij een biologisch schoolpracticum en/of veldpracticum
   - een biologische probleemstelling herkennen en specificeren
   - een biologisch probleem herleiden tot een onderzoeksvraag
   - verwachtingen formuleren
   - relevante waarnemingen verrichten en gegevens verzamelen
   - conclusies trekken op grond van verzamelde gegevens
   - oplossing, onderzoek en conclusies evalueren
10. gegevens verwerken in een verslaggeving naar aanleiding van een bezoek aan een instelling waar levensprocessen een belangrijke rol spelen
11. een studie van een zelf gekozen biologisch onderwerp uitvoeren en in een verslaggeving verwerken
12. ICT-hulpmiddelen en gangbare software gebruiken om te schrijven, te rekenen, informatie te verzamelen, te bewerken en te presenteren en toetsen te maken

De tentamens gaan over onderstaande onderwerpen:

Practicumboekje cel, orgaan en ordening

Thema 1 - Organen en cellen

a. Tijdstip practicumboekje: november 2021
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
   - Je kunt de levenskenmerken benoemen.
   - Je kunt de delen waaruit een weefsel, orgaan of orgaanstelsel is opgebouwd benoemen en in afbeeldingen of modellen aanwijzen en functie(s) van deze delen beschrijven:
   - Je kunt van een plantaardige- en dierlijke cel de delen benoemen met hun kenmerken en functies.
   - Je kunt een biologisch onderzoek voorbereiden, uitvoeren en beoordelen.
   - Je kunt werken met een microscoop, de onderdelen benoemen en een preparaat en een tekening maken volgens de tekenregels.

Thema 3 - Ordening

a. Tijdstip practicumboekje: november 2021
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
   - Je kunt de organismen indelen in vier rijken en hun kenmerken benoemen.
   - Je kunt omschrijven wanneer organismen tot één soort behoren en wat een populatie is.
   - Je kunt beschrijven welke functie bacteriën en schimmels hebben voor de mens
   - Je kunt een determinatietabel van organismen lezen en gebruiken

Tentamen 2

Thema 2 - Voortplanting en ontwikkeling

a. Tijdstip tentamen: januari 2022
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
   - Je kunt de celdeling en de speciale celdeling beschrijven.
   - Je kunt de delen van het voortplantingsstelsel van een man en een vrouw noemen met hun functies en kenmerken
   - Je kunt beschrijven hoe de voortplanting van mensen verloopt:
     - primaire en secundaire geslachtskenmerken bij de vrouw en de man
     - verloop van de menstruatiecyclus
     - bouw en functie van een eicel en een zaadcel
     - processen tijdens de zwangerschap
     - ligging en functies van vruchtvliezen, vruchtwater, navelstreng en placenta (moederkoek)
     - het verloop van zwangerschap en geboorte met indalen, ontsluiting met weeën, uitdrijving met persweeën en nageboorte
     - vormen en functie van prenataal onderzoek met name echoscopie, vruchtwaterpunctie en vlokkentest
   - Je kunt de werking van voorbehoedmiddelen beschrijven.

Tentamen 3

Thema 4 - Regeling

a. Tijdstip tentamen: maart/april 2022
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
   - Je kunt de delen van het zenuwstelsel noemen, in afbeeldingen aanwijzen, en functie(s) en werking beschrijven:
   - Je kunt uitleggen dat prikkels uit de omgeving door zintuigen omgezet worden in impulsen die naar het centrale zenuwstelsel geleid worden, waardoor waarneming kan plaatsvinden
   - Je kunt hormoonklieren noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functies beschrijven
   - Je kunt uitleggen wat er kan gebeuren, bij overmatig gebruik van, alcohol en medicijnen, en bij gebruik van tabak en drugs.

Thema 5 - Zintuigen

a. Tijdstip tentamen: maart/april 2022
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
   - Je kunt ervaringen/waarnemingen van zintuig-practicumproeven in biologische termen weergeven.
   - Je kunt delen en omringende delen van de gehoororganen, van de ogen en zintuigelementen in huid, neus en tong in afbeeldingen aanwijzen en functie en werking ervan beschrijven
   - Je kunt uitleggen dat prikkels uit de omgeving door zintuigen omgezet worden in impulsen die naar het centrale zenuwstelsel geleid worden, waardoor waarneming kan plaatsvinden
   - Je kunt de samenstellende delen van de huid en het onderhuids bindweefsel noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functie(s) beschrijven.

<u>Posterpresentatie stevigheid & beweging</u>

Thema 6 - Stevigheid en beweging

a. Tijdstip tentamen: juli 2022
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
   - Je kunt in een afbeelding van het skelet de beenderen benoemen
   - Je kunt de functies van het skelet noemen, zowel voor in- en uitwendig skelet.
   - Je kunt de pijp- en platte beenderen onderscheiden en de kenmerken ervan noemen
   - Je kunt kenmerken van kraakbeenweefsel en beenweefsel noemen, beschrijven en hoe de samenstelling ervan verandert tijdens het leven
   - Je kunt de vier manieren waarop beenderen met elkaar verbonden zijn onderscheiden
   - Je kunt de drie typen gewrichten onderscheiden en de delen van een gewricht noemen met hun functies
   - Je kunt de bouw en werking van spieren beschrijven
   - Je kunt het belang van een goede lichaamshouding aangeven
   - Je kunt enkele sportblessures beschrijven wat er aan de hand is en hoe deze blessures moeten worden voorkomen.
   - Je kunt aan de hand van handleiding een poster maken en presenteren.

Leerjaar 4

Algemene informatie:

Om je schoolexamen, in leerjaar 4 af te ronden, krijg je nog drie tentamens die elk 1 keer tellen. De tentamencijfers komen in Magister.

De schoolexamencijfers of tentamencijfers uit leerjaar 3 zijn meegenomen naar leerjaar 4 en tellen daar elk 1 keer mee

Bij elk onderwerp is aangegeven wat je daarvoor moet kennen en kunnen. Hoe je moet leren staat hieronder. De kennis en vaardigheden die je opdoet worden tijdens de toetsen in leerjaar 4 afgetoetst.

De tentamens zijn te herkansen mits je daarvoor in aanmerking komt. Alle andere toetsen en praktische opdrachten zijn uitgesloten van herkansing.

Je schoolexamencijfers is een gewogen gemiddelde van de schoolexamencijfers uit leerjaar 3 en 4.

Vakspecifieke opmerkingen:

Tekeningen maak je op ongelinieerd papier. Grafieken worden getekend met potlood.

Bij de tentamens en het examen moet je de volgende hulpmiddelen meenemen.

- Geo –driehoek
  Rekenmachine
- Potlood, gum, puntenslijper
- Nederlands woordenboek

Wat moet ik doen en leren voor elke toets:

1. Boeken: tekstboek en werkboek leren
2. Aantekeningen
3. Oefenen op www.biologiepagina.nl
4. Examentrainingen
5. De leervaardigheden in het vak biologie toepassen

Leervaardigheden in het vak biologie:

Je kan:

1. biologisch bronnenmateriaal begrijpend lezen en hierbij feiten en meningen onderscheiden in:
   foldermateriaal, studieboeken, naslagwerken, cd-rom/internet, bijsluiters, kranten/tijdschriften
2. informatie uit biologisch bronnenmateriaal verwerven, selecteren, verwerken en bewerken:
   tabellenboek, gegevensbank, gebruiksaanwijzing, tekeningen, schema's, diagrammen, tabellen, beeldmateriaal
3. eigen gedachten mondeling en schriftelijk formuleren over biologische onderwerpen:
   vaktaal functioneel gebruiken, relaties leggen tussen vakinhoudelijke begrippen en contexten waarin deze begrippen functioneel zijn.
4. basisrekenvaardigheden binnen biologie toepassen:
   schatten en afronden, efficiënt rekenen, rekenregels gebruiken, verhoudingstabellen
5. rekenen met grootheden en eenheden: eenheid bij gemeten of berekende grootheid aangeven
6. veilig, zinvol en doelmatig gebruik maken van stoffen, materialen, organismen, (meet)instrumenten, apparaten en software zonder schade te berokkenen aan organismen en milieu
7. biologische begripskennis opbouwen, uitgaande van aanwezige denkbeelden:
   onjuiste denkbeelden bijstellen of vervangen, verbanden leggen tussen begrippen, leren door te doen, leren door te ontdekken, verschillende organisatieniveaus: cel weefsel orgaan orgaanstelsel organisme ecosysteem.
8. specifieke hulpmiddelen gebruiken zoals loep, microscoop, indicatoren (jodium en kalkwater) en determineertabel
9. eenvoudige opdrachten en eenvoudig onderzoek waarin de actieve en praktische zelfwerkzaamheid op de voorgrond staat, voorbereiden, uitvoeren en de resultaten vastleggen en evalueren:
   - bij een biologisch schoolpracticum en/of veldpracticum
   - een biologische probleemstelling herkennen en specificeren
   - een biologisch probleem herleiden tot een onderzoeksvraag
   - verwachtingen formuleren
   - relevante waarnemingen verrichten en gegevens verzamelen
   - conclusies trekken op grond van verzamelde gegevens
   - oplossing, onderzoek en conclusies evalueren
10. gegevens verwerken in een verslaggeving naar aanleiding van een bezoek aan een instelling waar
11. levensprocessen een belangrijke rol spelen
12. een studie van een zelf gekozen biologisch onderwerp uitvoeren en in een verslaggeving verwerken
13. ICT-hulpmiddelen en gangbare software gebruiken om te schrijven, te rekenen, informatie te verzamelen, te bewerken en te presenteren en toetsen te maken

De tentamens gaan over onderstaande onderwerpen:

Tentamen 1

Hoofdstuk 1 - Planten

a. Tijdstip tentamen: oktober 2022
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
   - Je kunt de werking van enzymen beschrijven.
   - Je kunt het proces fotosynthese beschrijven en de voorwaarden opnoemen.
   - je kunt de assimilatie bij planten beschrijven.
   - je kunt het proces verbranding bij organismen beschrijven.
   - je kunt factoren noemen die van invloed zijn op de grondstofwisseling en op de verbranding in organismen
   - Je kunt het proces stofwisseling omschrijven
   - je kunt de delen waaruit zaadplanten zijn opgebouwd benoemen, hun functie(s) beschrijven en aangeven welke delen van planten voedingsmiddelen en/of grondstoffen leveren voor de mens
   - je kunt kenmerken van bloemen met windbestuiving en van bloemen met insectenbestuiving.

Hoofdstuk 2 - Ecologie

a. Tijdstip tentamen: oktober 2022
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
   - je kunt benoemen welke relaties er zijn tussen organismen bij de energiestromen in een ecosysteem:
   - planten- en diersoorten noemen die een voedselketen of voedelweb vormen
   - in een beschreven ecosysteem producenten, consumenten en reducenten onderscheiden
   - je kunt de invloeden op organismen indelen in biotische- en abiotische factoren
   - je kunt de niveaus van de ecologie beschrijven(individu, populatie, levensgemeenschap, ecosysteem)
   - je kunt de functie en aanpassing beschrijven van de poten van teengangers, hoefgangers en zoolgangers
   - Je kunt de functie van zwemvliezen bij watervogels, de functie van lange poten en gedeeltelijke zwemvliezen bij steltlopers en de functie van klauwen bij roofvogels
   - je kunt beschrijven, bij zoogdieren, de vorm en de functie van plooikiezen (bij planteneters), knipkiezen (bij vleeseters) en knobbelkiezen (bij alleseters)
   - je kent de functie van bepaalde snavelvormen
   - je kunt verbanden aangeven tussen vorm, bouw en leefwijze van organismen en de omgeving waarin deze organismen leven, en aangeven hoe planten en dieren zijn aangepast aan hun leefomgeving: aanpassing aan droge, natte, hete en koude omstandigheden

Tentamen 2

Hoofdstuk 3 - Mens en milieu

a. Tijdstip tentamen: januari 2023
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen
   - je kunt zes manieren noemen waarop de mens afhankelijk is van het milieu (voedsel, zuurstof, water, energie, grondstoffen, recreatie)
   - je kunt de voornaamste oorzaken en gevolgen van de milieuproblemen noemen
   - je kunt manieren noemen waarop een optimale productie van voedsel kan worden verkregen
   - Je kunt de kenmerken van chemische en biologische bestrijding noemen.
   - je kunt de verschillen noemen in de wijze van voedselproductie in de gangbare- en biologische landbouw.
   - je kunt de belangrijkste energiebronnen noemen: fossiele brandstoffen, kernenergie, duurzame energie (zonne – energie, windenergie, waterkracht, biomassa, biobrandstoffen)
   - je kunt omschrijven de oorzaken en gevolgen van het broeikaseffect.
   - je kunt oorzaken en gevolgen van verzuring noemen.
   - je kunt omschrijven het begrip vermesting, zelfreinigend vermogen van water, waterbloei
   - je kunt oorzaken en gevolgen van vervuild water met chemische afvalstoffen noemen
   - je kunt oorzaken en gevolgen van aantasting van de bodem door bodemvervuiling, ontbossing en verdroging noemen
   - je kunt de methoden en kenmerken van afvalverwerking noemen

Hoofdstuk 4 - Voeding en vertering

a. Tijdstip tentamen: januari 2023
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen
   - je kunt beschrijven welke rol bacteriën en schimmels spelen bij de voedselproductie en bij voedselbederf.
   - je kunt manieren noemen waarop voedsel kan worden geconserveerd (invriezen, pasteuriseren, steriliseren, natuurlijk conserveermiddelen, kunstmatige conserveermiddelen, additieven)
   - je kunt de functie van het verteringsstelsel beschrijven:
   - je kunt de delen van het verteringsstelsel en de delen die met dit stelsel samenwerken, noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functie(s) en werking ervan beschrijven:
   - je kunt voedingsstoffen en hun functie(s) voor het lichaam noemen en de relatie ervan met voedingsadviezen toelichten
   - je kunt uitleggen wat er kan gebeuren bij ondervoeding, bij overmatig gebruik van voedsel, alcohol en medicijnen, en bij gebruik van tabak en drugs
   - je kunt bij planten- en vleeseters de relatie tussen het soort voedsel en de lengte van het darmkanaal.

Tentamen 3

Hoofdstuk 5 - Gaswisseling

a. Tijdstip tentamen: maart 2023
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen
   - je kunt beschrijven hoe de gaswisseling plaatsvindt bij de verschillende diergroepen
   - je kunt delen van het ademhalingsstelsel noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functie(s) beschrijven

Hoofdstuk 6 - Transport

a. Tijdstip tentamen: maart 2023
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen
   - je kunt lymfevaten, bloedvaten en delen van het hart noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functie(s) en werking beschrijven, met inbegrip van enkele macroscopische details en problemen met de bloedsomloop
   - je kunt de bloeddruk, bouw van de wand, aan- of afwezigheid van kleppen en samenstelling van het bloed in deze vaten beschrijven
   - je kunt van bloed, lymfe en weefselvloeistof van de mens de samenstellende delen noemen en de functie van de delen beschrijven.

Hoofdstuk 7 - Opslag, uitscheiding en bescherming

a. Tijdstip tentamen: maart 2023
b. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen
   - je kunt lever en nieren met urineleiders, urineblaas en urinebuis noemen, in afbeeldingen aanwijzen en de functie ervan noemen, de bouw en werking van de nier beschrijven en beschrijven dat omzetting van afvalstoffen en niet-bruikbare stoffen in de lever plaatsvindt en dat deze daarna uitgescheiden worden
   - je kunt antigenen onderscheiden die de vorming van antistoffen tot gevolg hebben
   - je kunt de aanwezigheid van antistoffen in verband brengen met een besmetting.
   - je kunt de aanwezigheid van antistoffen in verband brengen met een besmetting van mens of (landbouwhuis)dier.
   - je kunt aangeven hoe de bescherming van het lichaam kunstmatig kan worden verhoogd.
   - je kunt de samenstellende delen van de huid en het onderhuids bindweefsel noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functie(s) beschrijven.

Biologie in schema

Leerjaar	Tentamenweek	Onderdeel	Thema	Schoolexamen (SE) / Eindexamen (CSE)	Gewicht	Cijfer
3	November 2021	**PTA 1** Th: 1 en 3	Practicumboekje cel, orgaan, ordening. Thema 1 en 3.	SE/CE	1	
3	Januari 2022	**PTA 2** Th: 2	Thema 2: Voortplanting en Ontwikkeling.	SE/CE	1	
3	Maart/April 2022	**PTA 3** Th: 4 en 5	Thema 4: Regeling. Thema 5: Zintuigen.	SE/CE	1	
3	juli 2022	**PTA 4** Th: 6	Posterpresentatie thema stevigheid en beweging (thema 6)	SE/CE	1	
4	Oktober 2022	**PTA 5** Th: 1 en 2	Thema 1: Planten. Thema 2: Ecologie.	SE/CE	1	
4	Januari 2023	**PTA 6** Th: 3 en 4	Thema 3: Mens en milieu. Thema 4: Voeding en Vertering.	SE/CE	1	
4	Maart 2023	**PTA 7** TH 5, 6 & 7	Thema 5: Gaswisseling Thema 6:Transport Thema 7: Opslag, Uitscheiding en Bescherming.	SE/CE	1	

Verantwoording kerndoelen en vaardigheden PTA cohort 2021-2023

Kerndoel	Thema	PTA-onderdeel
Bi/K/1	Oriëntatie op Leren en Werken	Gedurende de lessen en PTA 1 t/m 7
Bi/K/2	Basisvaardigheden	Tijdens de lessen en tijdens PTA 1 t/m 7
Bi/K/3	Leervaardigheden	Tijdens de lessen en tijdens PTA 1 t/m 7
Bi/K/4	Cellen staan aan de basis	PTA 1
Bi/K/5	Schimmels en bacteriën	PTA 6
Bi/K/6	Planten en dieren	PTA 1 en PTA 5
Bi/K/7	Mensen beïnvloeden omgeving	PTA 5 en PTA 6
Bi/K/8	Houding beweging conditie	PTA 4
Bi/K/9	Het lichaam in stand houden: voeding en genotmiddelen, energie, transport en uitscheiding	PTA 6 en PTA 7
Bi/K/10	Bescherming	PTA 7
Bi/K/11	Reageren op prikkels	PTA 3
Bi/K/12	Van generatie op generatie	PTA 2
Bi/K/13	Erfelijkheid en evolutie	Niet van toepassing bij basis
Bi/V/1	Bescherming en antistoffen	Niet van toepassing bij basis
Bi/V/2	Gedrag bij mens en dier	Niet van toepassing bij basis
Bi/V/3	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	Niet van toepassing bij basis
Bi/V/4	Vaardigheden in samenhang	Niet van toepassing bij basis

https://www.examenblad.nl/examenstof/biologie-vmbo-2/2020

Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV/KV1)

Schooljaar 2021-2022

Culturele en kunstzinnige vorming is een verplicht vak voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs (vo), als onderdeel van het schoolexamen. Bij het vak CKV maak je kennis met culturele uitingen zoals beeldende kunst, film, fotografie, dans, muziek, theater en architectuur. Je leert dat kunst en cultuur dichterbij zijn dan je denkt. Dit doen we door te werken met PowerPoints en door het maken van praktische opdrachten. Daarnaast bezoek je vier culturele activiteiten en leg je dit vast in een werkstuk of verslag. Voor het vak CKV moet je in totaal zeven PTA toetsen afronden. Elk van deze toetsen dient met minimaal een voldoende te zijn afgerond. Mocht een van de toetsen een onvoldoende beoordeling hebben opgeleverd is er geen overgang mogelijk naar leerjaar 4.

Aanwezigheid: Ben je afwezig tijdens een culturele activiteit/ inleverdatum, dan betekent dit dat je een vervangende opdracht/ inleverdatum krijgt.

Inleveren: Je zorgt dat je jouw verslagen uiterlijk inlevert op de datum die jouw docent in Magister heeft genoteerd.

Rapport: Voor de verschillende PTA toetsen wordt door de docent een beoordeling toegekend die bestaat uit een O (onvoldoende), een V (voldoende), of een G (goed). Bij een onvoldoende beoordeling, maar wel op tijd ingeleverd, bestaat het recht op een herkansing.

Samenwerken: Bij de themablokken Film en Presenteren is samenwerking belangrijk. In principe krijgt elk groepslid dezelfde beoordeling behalve als er redenen zijn om dit niet te doen. Je docent bepaalt dan in overleg met de groep wat de beoordeling wordt.

Wat moet je af hebben:

- Drie praktische opdrachten
- Vier verwerkingen van culturele activiteiten.

Wanneer je CKV met een voldoende hebt afgesloten aan het einde van leerjaar 3 en je blijft zitten, betekent dit dat de beoordelingen komen te vervallen. Je zult het vak CKV dan opnieuw moeten doen.

Opbouw van de lessen en toetsen

1. **Cultureel Paspoort**
    a. Duur: 5 lessen.
    b. Inleverdatum Cultureel paspoort staat in magister.
    c. Wat je moet kennen en kunnen na afloop van deze periode:
        - Je kan het verschil benoemen tussen kunst en cultuur.
        - Je weet meer over de verschillende kunstdisciplines.
        - Je kunt je culturele identiteit vertalen in beelden en in verslagvorm.
        - Je kunt werken met het programma PowerPoint en snapt waar een goede presentatie aan moet voldoen.

2. **Presenteren**
    a. Duur: 7 lessen.
    b. PO: Groepspresentatie over cultureel onderwerp.
    c. Wat je moet kennen en kunnen na afloop van deze periode:
        - Je krijgt een herhaling over hoe je een PowerPoint presentatie in elkaar moet zetten.
        - Je leert hoe je moet presenteren.
        - Je kunt samenwerken.
        - Je krijgt inzicht in wat geschikte onderwerpen zijn.

3. **Culturele activiteiten (in totaal 4 stuks)**
    a. Duur: Uitleg 1 les
    b. Inleverdata staan in magister
    c. Wat je moet kennen en kunnen na afloop van deze periode:
        - Je hebt kennis van de verschillende activiteiten die je kunt ondernemen.
        - Je weet hoe je een verslag moet maken.
        - Je snapt hoe je magister moet gebruiken om een verslag in te leveren.

4. **Ontwerpen**
    a. Duur: 12 lessen
    b. PO: Ontwerp een poster voor een cultureel evenement.
    c. Wat je moet kennen en kunnen na afloop van deze periode:

- Je krijgt kennis van verschillende lettertypes en lay-outs.
- Je kunt verschillende composities benoemen en herkennen.
- Je kunt een affiche ontwerpen met tekst en beeld.

5. Muziek

a. Duur: 4 lessen
b. Wat je moet kennen en kunnen na afloop van deze periode:
    - Je krijgt inzicht in je eigen muzieksmaak.
    - Je leert uitleggen waarom je muziek wel of niet mooi vindt.
    - Je leert luisteren naar muziek en vormt een mening.

6. Film

a. Duur: 1 dagdeel
b. Kennismaken met aspecten van film. In groepen je eigen film voorbereiden.
c. Workshopdatum staat in magister. Dit is culturele activiteit 3
d. Deelnemen aan de workshop.
e. Wat je moet kennen en kunnen na afloop van deze periode:
    - Je kunt het geleerde verwerken in film.
    - Je leert hoe een verhaal is opgebouwd.
    - Je leert hoe je muziek in een filmpje kunt voegen.
    - Je leert hoe je een filmpje moet monteren.

Overzicht van de verschillende toetsen

Leerjaar	Hoofdstuk	Onderdeel	Opdracht	Schoolexamen (SE)	Weging
3	Cultureel Paspoort	1	Cultureel paspoort	HA	1
3	Presenteren	2	Presentatie	PO	1
3	Culturele activiteiten	3	Filmverslag HA 1	HA	1
3	Culturele activiteiten	4	Theater HA 2	HA	1
3	Ontwerpen	5	Poster	PO	1
3	Film	6	Film workshop HA 3	PO	1
3	Muziek	7	Muziek HA 4	HA	1

Duits

Leerjaar 3

Algemene informatie:

Je schoolexamen in leerjaar 3 bestaat uit 4 tentamens en vijf hoofdstuktoetsen, waarvan het gemiddelde meetelt. De cijfers komen in Magister. Het gemiddelde van al deze cijfers bepaalt je overgang naar leerjaar 4.

Naast je tentamens krijg je een opdracht, die je n.a.v. een excursie naar een plaats in Duitsland uitvoert. Onderwerp: praktische info zoeken, interview, beroepen zoeken, kennis making met land en cultuur. Er volgt geen cijfer, maar dit handelingsdeel moet met een (v) van voldoende beoordeeld worden. Deze beoordeling komt in Magister. In leerjaar 4 heb je nog drie tentamens en vier hoofdstuktoetsen, waarvan het gemiddelde meetelt. Met het gemiddelde eindcijfer ga je je eindexamen in. Naast de tentamens in lj4 krijg je een opdracht, die je n.a.v. een van je stages uitvoert. Dit handelingsdeel moet voldoende beoordeeld worden.

Naast de tentamens in lj4 krijg je een opdracht, die je voorbereid op het zelfstandig maken van examens . Dit handelingsdeel moet voldoende beoordeeld worden. Gedurende het jaar oefen je spreek- en luistervaardigheid. Deze vaardigheden worden in lj 3 en in lj 4 getoetst. Bij elk tentamen is aangegeven wat je moet kennen en kunnen. De hoofdstuktoetsen zijn uitgesloten van herkansing.

Wat moet ik voorbereiden, doen en leren voor elke toets:

1. Gebruik je boeken! Tekstboek: woorden, zinnen en grammatica leren, werkboek: oefeningen doornemen.
2. Aantekeningen (bijvoorbeeld m.b.t. grammatica) doornemen en leren.
3. Bij schrijfvaardigheidstoetsen: zorg dat je je woordenboeken bij je hebt!
4. Wanneer er staat dat je woorden en zinnen moet 'kennen en kunnen', wordt hiermee bedoeld dat je de woorden en zinnen kunt verstaan, uitspreken, lezen en schrijven; daarnaast ken je de betekenis N-D en D-N uit je hoofd.

De tentamens/toetsen gaan over onderstaande onderwerpen:

1. PTA 1: Toets leesvaardigheid

a. Wanneer: Tentamenweek 1
b. Duur van de toets: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Je kunt vertrouwde namen, woorden en zeer eenvoudige zinnen begrijpen, bijvoorbeeld in mededelingen op posters en in catalogi.
   - Lezen: Je kunt in korte informatieve teksten informatie over personen en plaatsen begrijpen.
   - Je kunt een korte, eenvoudige brief, e-mail of fax begrijpen.
   - Je kunt de hoofdlijn begrijpen van eenvoudige teksten in een tijdschrift, krant of op een website.
   - Je kunt korte, beschrijvende teksten over vertrouwde onderwerpen begrijpen.

2. PTA 2: Tentamen Spreekvaardigheid (Taaldorp - 'Mondeling')

a. Wanneer: Tentamenweek 2
b. Duur van de toets: 20-30 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Je kunt eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om jouw woonomgeving en de mensen die je kent, te beschrijven.
   - Je kunt eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om vragen te stellen en te beantwoorden in diverse alledaagse situaties
   - Je kunt daarbij een probleem omschrijven en uitleggen wat je van de ander wil
   - Eenvoudige uitleg of instructie kun je omzetten in een handeling (je weet dan wat je moet doen)
   - Alledaagse situaties zijn hier: een hotel, een restaurant, een VVV-kantoor, een EHBO-post, een winkel, audio mededelingen beluisteren en begrijpen

3. PTA 3: Tentamen kijk en luistervaardigheid

a. Wanneer: Tentamenweek 3
b. Duur van de toets: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Je kunt, terwijl je luistert en/of kijkt naar een tv-, video- of geluidsopname, de belangrijkste punten vinden in korte, duidelijke en eenvoudige boodschappen en aankondigingen. Hierbij horen vragen die je tijdens het luisteren (en in de korte pauzes tussen de fragmenten) kunt beantwoorden.
   - Je kunt de voorspelbare en relevante informatie vinden en begrijpen in de fragmenten die je te horen en te zien krijgt.
   - Je kunt, tijdens het luisteren, de waarschijnlijke betekenis van woorden afleiden uit de context en de hierbij behorende vragen (meerkeuze of open) beantwoorden.

4. PTA 4: Tentamen Lees en Schrijfvaardigheid

a. Wanneer: Tentamenweek 4
b. Duur van de toets: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Je kunt korte, standaard mededelingen begrijpen, je kunt voorgedrukte kaarten begrijpen met standaard boodschappen, je kunt dingen opzoeken in of kiezen uit een lijst, je kunt eenvoudige informatie op een poster, mededelingenbord of folder lezen, je kunt jezelf een idee vormen van de inhoud van een korte tekst, in het bijzonder als die visueel ondersteund is. Je kunt in korte informatieve teksten informatie over personen en plaatsen begrijpen en je kunt eenvoudige en korte instructies begrijpen. Je kunt bovenstaande informatie verwerken in een eenvoudig sms-je, email of briefkaart.

5. PTA 5: Opdracht bij een excursie

a. Wanneer: dit spreken we samen af.
b. Duur van de opdracht: 2 keer 45 minuten
c. Wat oefen je:
   Informatie zoeken, internet- en woordenboekgebruik, samenwerken,
   vragen maken, nadenken over beroepen en over jezelf.

6. PTA 6: hoofdstuktoetsen

Deze toetsen worden gedurende het schooljaar afgenomen. Tijdsduur per hoofdstuk 45 minuten. Het gemiddelde telt mee voor S.E.

So sind wir: Textbuch Kapitel 1

- Je leert de woorden en zinnen van blz. 24 t/m 27
- Je leert de Worthilfe Duits/Nederlands.
- Je leert de Sprechhilfe Nederlands/Duits.
- Je leert de Schreibhilfe Nederlands/Duits.
- Je kent het zwakke werkwoord: o.t.t.; ww met stam op s,ß,z; en de werkwoorden haben en sein.
- Je kent de hoofdtelwoorden tot 100.
- Je kent de vraagwoorden.
- Je kent de persoonlijke vnw. 1e naamval
- Je kent de regels van de der-, die-, en das-woorden
- Je kent het gebruik van de hoofdletters.

Viel Erfolg! : Textbuch Kapitel 2

- Je leert de woorden en zinnen van blz.44 t/m 49
- Je leert de Worthilfe Duits/Nederlands.
- Je leert de Sprechhilfe Nederlands/Duits.
- Je leert de Schreibhilfe Nederlands/Duits.
- Je leert de getallen tot 1000.
- Je leert de rangtelwoorden t/m 31ste.
- Je leert de dagen van de week.
- Je kent de kloktijden en dagindeling.
- Je leert de ww. met stam eindigt op d/t.
- Je kunt znw vervangen door pers.vnw.

Sport,Spiel,Spaß : Textbuch Kapitel 3

- Je leert de woorden en zinnen van blz. 66 t/m 69
- Je leert de Worthilfe Duits/Nederlands.
- Je leert de Sprechhilfe Nederlands/Duits.
- Je leert de Schreibhilfe Nederlands/Duits.
- Je kent de bezittelijke vnw. 1e nmv.
- Je kent de trappen van vergelijking.
- Je weet wanneer je du of Sie gebruikt.
- Je begrijpt de ww. müssen,können, dürfen, wollen, mögen, wissen, sollen.
- Je weet wanneer je im, am, um gebruikt.

Voller Energie: Textbuch Kapitel 4

- Je leert de woorden en zinnen van blz. 86 t/m 89
- Je leert de Worthilfe Duits/Nederlands.
- Je leert de Sprechhilfe Nederlands/Duits.
- Je leert de Schreibhilfe Nederlands/Duits.
- Je leert het voltooid deelwoord van de zwakke ww.
- Je leert een paar voegwoorden.

Zu Hause: Textbuch Kapitel 5

- Je leert de woorden en zinnen van blz. 106 t/m 111
- Je leert de Worthilfe Duits/Nederlands.
- Je leert de Sprechhilfe Nederlands/Duits.
- Je leert de Schreibhilfe Nederlands/Duits.
- Je leert het v.t.t. van van haben en sein.
- Je leert de behandelde sterke ww met a/ä en e/i en e/ie

De naamvallen en persoonlijke vnw. 3e en 4e naamval behandelen we als we tijd over hebben. Anders eerste periode lj 4 .

Leerjaar 4

Wat moet ik doen en leren voor elke toets:

1. Gebruik je boeken! Tekstboek: woorden, zinnen en grammatica leren, werkboek: oefeningen doornemen.
2. Aantekeningen (bijvoorbeeld m.b.t. grammatica) doornemen en leren.
3. Bij lees en schrijfvaardigheidstoetsen: zorg dat je je woordenboeken bij je hebt!
4. Wanneer er staat dat je woorden en zinnen moet 'kennen en kunnen', wordt hiermee bedoeld dat je de woorden en zinnen kunt verstaan, uitspreken, lezen en schrijven; daarnaast ken je de betekenis N-D en D-N uit je hoofd.

De tentamens gaan over onderstaande onderwerpen:

1. **PTA 7: Toets Grammatica en leesvaardigheid**
    a. Wanneer: tentamenweek 5
    b. Duur van de toets: 90 minuten
    c. Wat moet je kennen en kunnen:

Grammatica: we herhalen de belangrijkste grammatica en behandelen nieuwe. Hiervoor krijg je een grammaticaboekje met opdrachten.

Leesvaardigheid (eind lj A2)

- Je kunt voorspelbare info vinden in alledaagse teksten.
- Je begrijpt korte berichten.
- Je begrijpt eenvoudige instructies.
- Je kunt specifiek informatie vinden in eenvoudige teksten.
- Je kunt betekenis van woorden uit context afleiden.
- Je kunt de woordenboeken D/N en N/D passend gebruiken.

- Je kunt eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om jouw woonomgeving en de mensen die je kent, te beschrijven. Je kunt een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen jouw familie en andere mensen, leefomstandigheden, jouw opleiding en jouw huidige of meest recente baan te beschrijven.
- Je kunt een korte presentatie geven over een vooraf gekozen en voorbereid onderwerp.

2. PTA 8: Tentamen Kijk- en Luistervaardigheid + Spreekvaardigheid

a. Wanneer: Tentamenweek 6
b. Duur van de toets: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:

- Je kunt, terwijl je luistert en/of kijkt naar een tv-, video- of geluidsopname, de belangrijkste punten vinden in korte, duidelijke en eenvoudige boodschappen en aankondigingen. Hierbij horen vragen die je tijdens het luisteren (en in de korte pauzes tussen de fragmenten) kunt beantwoorden.
- Je kunt de voorspelbare en relevante informatie vinden en begrijpen in de fragmenten die je te horen en te zien krijgt.
- Je kunt, tijdens het luisteren, de waarschijnlijke betekenis van woorden afleiden uit de context en de hierbij behorende vragen (meerkeuze of open) beantwoorden.

- Je kunt eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om jouw woonomgeving en de mensen die je kent, te beschrijven. Je kunt een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen jouw familie en andere mensen, leefomstandigheden, jouw opleiding en jouw huidige of meest recente baan te beschrijven.
- Je kunt een korte presentatie geven over een vooraf gekozen en voorbereid onderwerp.

3. PTA 9: Tentamen Schrijfvaardigheid

a. Wanneer: Tentamenweek 7
b. Duur van de toets: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:

- Je kunt een korte, eenvoudige brief, e-mail of fax begrijpen en je kunt korte, eenvoudige standaardbrieven of circulaires begrijpen. Je kunt eenvoudige informatie op een poster, mededelingenbord of folder lezen en specifieke informatie vinden en begrijpen in eenvoudig, alledaags materiaal. Je kunt eenvoudige advertenties met weinig afkortingen begrijpen. Je kunt specifieke informatie begrijpen in eenvoudige teksten en de hoofdlijn onderscheiden van eenvoudige teksten in een tijdschrift, krant of op een website. Je kunt korte, beschrijvende teksten over vertrouwde onderwerpen begrijpen. Je kunt eenvoudige, goed gestructureerde instructies begrijpen.

4. PTA 10: Opdracht examentraining

a. Wanneer: uiterlijk maart 2023
b. Duur van de toets: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:

- Het zelfstandig maken van examens Duits
- Je leert lees strategieën, dus hoe je het best een tekst kunt behandelen en vragen juist kunt beantwoorden.
- Je krijgt informatie over Duitstalige landen.
- Je leert opzoeken in het woordenboek/ lidwoordengebruik.

5. **PTA 11: Hoofdstuktoetsen**
   a. Wanneer: Periode 1 t/m 3
   b. Duur van de toets: 45 minuten
   c. Wat moet je kennen en kunnen:

- Je leert de woorden en zinnen van blz. 24 t/m 27
- Je oefent leesvaardigheid in de lessen en thuis, lees ook de leestips op blz. 110 t/m 112

Kapitel 1, 2 + 3 & lezen

- Je leert de woorden en zinnen van blz. 24 t/m 27
- Je oefent leesvaardigheid in de lessen en thuis, lees ook de leestips op blz. 110 t/m 112

Kapitel 4, 5 + 6 & lezen

- Je leert de woorden en zinnen van blz. 44 t/m 47
- Je oefent leesvaardigheid in de lessen en thuis, lees ook de leestips op blz. 110 t/m 112

Kapitel 7, 8 + 9 & lezen

- Je leert de woorden en zinnen van blz. 64 t/m 67
- Je oefent leesvaardigheid in de lessen en thuis, lees ook de leestips op blz. 110 t/m 112

Examenidioom + lezen

- Je leert de woorden en zinnen van blz. 106 t/m 109 + 114 +115 + 116

Duits in schema

Leerjaar	Tentamenweek	Onderdeel	Hoofdstuk	Schoolexamen (SE) / Eindexamen (CSE)	Gewicht	Cijfer
3	Tentamenweek 1	PTA1	leesvaardigheid	SE/ CSE	1	
3	Tentamenweek 2	PTA2	Tentamen Spreekvaardigheid	SE	1	
3	Tentamenweek 3	PTA3	Tentamen Kijk en Luistervaardigheid	SE/CSE	1	
3	Tentamenweek 4	PTA4	Tentamen Schrijf en Leesvaardigheid	SE/CSE	1	
3	Volgens afspraak	PTA5	Excursie: praktische info zoeken; interview; beroepen	SE	v	
3	1,2,3,4	PTA 6	Hfdst 1 t/m 5 per toets 0,4	SE	2	
4	Tentamenweek 5	PTA7	Tentamen Grammatica en leesvaardigheid	SE/ SCE	2	
4	Tentamenweek 6	PTA8	Tentamen gesprek, spreek en luistervaardigheid	SE /CSE	2	
4	Tentamenweek 7	PTA9	Tentamen Schrijfvaardigheid	SE	2	
Uiterlijk maart 2023	Volgens afspraak	PTA10	Opdracht examentraining	PO	v	
4	5,6,7	PTA 11	Hoofdstuktoetsen: 1,2,3 + lezen 4,5,6 + lezen 7,8,9 + lezen Examenidioom + lezen per toets weging 0,5 X 4	SE	2	

Verantwoording kerndoelen PTA cohort 2021-2023

Kerndoel	Thema	PTA-onderdeel
MVT/K/1	Oriëntatie op leren en werken	Tijdens de lessen, tijdens toetsmomenten en bij projecten.
MVT/K/2	Basisvaardigheden	Tijdens de lessen, tijdens toetsmomenten en bij projecten.
MVT/K/3	Leervaardigheden in de moderne vreemde talen	Tijdens de lessen, tijdens toetsmomenten en bij projecten.
MVT/K/4	Leesvaardigheid	PTA1, PTA3, PTA7 en PTA8
MVT/K/5	Luister- en kijkvaardigheid	PTA4, PTA6
MVT/K/6	Gespreksvaardigheid	PTA2, PTA5
MVT/K/7	Schrijfvaardigheid	PTA3, PTA7, PTA8

Economie

Leerjaar 3

Algemene informatie:

Voor je schoolexamen in leerjaar 3 krijg je 3 tentamens en 1 praktische opdracht met weging 1. Het gemiddelde van deze cijfers is het cijfer wat je overgang bepaalt. De tentamencijfers komen in Magister.

Voor een tentamen wordt je geacht het leerwerkboek voor de toetsen in orde te hebben en te gebruiken bij je voorbereiding op het tentamen.

De schoolexamencijfers of tentamencijfers gaan mee naar leerjaar 4 en tellen daar elk 1 keer mee. In leerjaar 4 krijg je nog drie tentamens waarvan de weging 2 is.
Bij elk onderwerp is aangegeven wat je daarvoor moet kennen en kunnen.

Wat moet ik doen, leren, herhalen en oefenen voor elke toets:

1. Leerwerkboek goed bestuderen. Alle opdrachten (inclusief examentraining en oefen- en rekenopgaven) zijn door jou gemaakt, nagekeken en eventueel verbeterd met de juiste uitwerkingen.
2. Aantekeningen, PowerPoint en overig (digitaal en/of schriftelijk) extra leer- en oefenmaterialen.
3. Begrippenlijsten, samenvattingen en algemene economische rekenvaardigheden.
4. Maken en nakijken “weet je het nog?”.
5. Eventueel extra opdrachten oefenen.
6. Gebruik maken van de studiewijzer en berichtgeving in Magister.

De tentamens gaan over onderstaande onderwerpen:

1. **Hoofdstuk 1. Waar heb jij behoefte aan (Exameneenheid Consumptie.)**
   Hoofdstuk 2. Grip op je knip? (Exameneenheid Consumptie.)
   a. Tijdstip toets: november 2021.
   b. Duur: 90 minuten.
   c. Wat moet je o.a. weten en kunnen tijdens het tentamen:

Hoofdstuk 1. Waar heb jij behoefte aan?

- Je weet welke soorten behoeften er zijn en waarmee je in je behoefte kunt voorzien.
- Je weet hoe je prioriteiten kunt stellen.
- Je weet wat reclame is en onderkent daarbij doelgroepen.
- Je weet wat bedrijven doen om hun producten te verkopen.
- Je weet wat het verschil is tussen commerciële, merk-, informatieve-, en ideële reclame.
- Je weet wat marketing is.
- Je weet wat een keurmerk is.
- Je weet wat consumentenorganisaties zijn en wat zij doen.
- Bij een vergelijkend warenonderzoek kun je testoordelen lezen en aangeven wat beste koop of voordelige keus is.
- Je weet wat consumer power (consumentenmacht) is.
- Je weet wat een deugdelijk product inhoud.
- Je weet wat de Wet productaansprakelijkheid, de Wet koop op afstand en de Warenwet inhouden.

Hoofdstuk 2. Grip op je knip?

- Je weet welke drie inkomensvormen er zijn.
- Je weet dat er inkomensverschillen zijn en je begrijpt het begrip koopkracht.
- Je weet wat budgetteren is.
- Je weet wat een budgetplan is en je kunt onderscheid maken tussen de drie verschillende soorten uitgaven.
- Je weet wat het Nibud inhoud.
- Je weet waarom het verstandig is om te reserveren.
- Je weet wat het CBS doet en je begrijpt het begrip inflatie.
- Vaardigheden economisch rekenen.
  - Je kunt bedragen omrekenen van bedragen per maand, naar bedragen per week en andersom.
  - Je kunt procent rekenen: van bedrag naar procenten.
  - Je kunt een reservering per maand berekenen.
  - Je kunt de benzineprijs per kilometer berekenen.
  - Je kunt een procentuele stijging/daling berekenen.

2. **Hoofdstuk 3. Sparen, lenen en verzekeren (Exameneenheid Consumptie.)**
   Hoofdstuk 4. Werkt dat zo? (Exameneenheid Arbeid en Productie.)
   a. Tijdstip toets: januari 2022.
   b. Duur: 90 minuten.
   c. Wat moet je o.a. weten en kunnen tijdens het tentamen:

Hoofdstuk 3. Sparen, lenen en verzekeren

- Je weet welke drie geldfuncties er zijn.
- Je weet het verschil tussen chartaal en giraal geld.
- Je weet op welke manieren je kunt betalen.
- Je weet het verschil tussen directe en indirecte ruil.
- Je weet het verschil tussen een positief en een negatief banksaldo.
- Je kent de drie verschillende spaarmotieven en kunt ze benoemen
- Je begrijpt de begrippen sparen en rente.
- Je kent de verschillende leenmotieven en kunt ze benoemen.
- Je kent de verschillende leenvormen.
- Je begrijpt de begrippen polis, eigen risico en premie.
- Je weet wat verzekeren is en kunt benoemen welke dekkingen er zijn.
- Vaardigheden economisch rekenen.
    - Je kunt de vergoeding voor spaargeld (rente) berekenen.
    - Je kunt het saldo bepalen van een bankrekening en daarbij aangeven of het een tekort of een overschot is.
    - Je kunt de kosten van een krediet uitrekenen.
    - Je kunt de kosten van een verzekering uitrekenen.
    - Je kunt afronden.

Hoofdstuk 4. Werkt dat zo?

- Je kunt verschillende arbeidsmotieven benoemen.
- Je kent de drie productiesectoren en je kunt enkele voorbeelden hiervan geven.
- Je weet het verschil tussen leidinggevend werk en uitvoerend werk.
- Je weet het verschil tussen geschoold werk en ongeschoold werk.
- Je kunt redenen benoemen waardoor er inkomensverschillen ontstaan.
- Je weet wat een arbeidsovereenkomst is en wat de afspraken zijn die daarin benoemd worden.
- Je weet wat de Arbowet en de Arbeidstijdenwet inhouden.
- Je begrijpt het begrip arbeidsmarkt en weet waar deze uit bestaat.
- Je weet het verschil tussen de formele sector en de informele sector.
- Je weet het verschil tussen geregistreerde werkloosheid en verborgen werkloosheid.
- Je kunt verschillende gevolgen van werkloosheid benoemen.
- Vaardigheden economisch rekenen.
    - Je kunt het bruto- en nettoloon berekenen.
    - Je kunt bedragen omrekenen van bedragen per maand, naar bedragen per week en andersom.
    - Je kunt procent rekenen: van bedrag naar procenten.

3. **Hoofdstuk 5. Produceren maar (Exameneenheid Arbeid en Productie)**
   Hoofdstuk 6. Regelt Den Haag dat? (Exameneenheid Overheid en Bestuur)

   a. Tijdstip toets: maart 2022.
   b. Duur: 90 minuten.
   c. Wat moet je o.a. kennen en kunnen tijdens je tentamen:

Hoofdstuk 5. Produceren maar

- Je weet wat produceren is en je weet wat het verschil is tussen formele productie en informele productie.
- Je kent de drie productiesectoren en je kunt enkele voorbeelden hiervan geven.
- Je weet wat technologische ontwikkelingen betekenen.
- Bij productie kan je het verschil aangeven de begrippen mechanisatie en automatisering.
- Je kunt het verschil benoemen tussen kapitaal- en arbeidsintensieve productie.
- Je weet wat toegevoegde waarde inhoudt.
- Je weet wat een bedrijfskolom is.
- Je weet wat BTW is en kent de verschillende tarieven, inclusief voorbeelden hiervan.

- Je kunt verschillende manieren benoemen om de arbeidsproductiviteit te verhogen.
- Je kunt het verschil benoemen tussen maatschappelijke opbrengsten en maatschappelijke kosten.
- Vaardigheid economisch rekenen:
    - Je kunt de toegevoegde waarde uitrekenen.
    - Je kunt de inkoopwaarde, verkoopprijs berekenen.
    - Je kunt de winstberekening van een bedrijf volledig toepassen.
    - Je kunt de afzet en omzet van een bedrijf berekenen.
    - Je kunt de arbeidsproductiviteit berekenen.
    - Je kunt verschillende berekeningen met BTW maken.
    - Je kunt de consumentenprijs van een product uitrekenen.

Hoofdstuk 6. Regelt Den Haag dat?

- Je kent de drie verschillende overheidslagen en kunt benoemen wat zij doen.
- Je weet wat collectieve goederen (en diensten) zijn.
- Je weet wat subsidies en accijns zijn.
- Je weet wat sociale zekerheid inhoud.
- Je weet wat het verschil is tussen volksverzekeringen en werknemersverzekeringen en je kent enkele voorbeelden.
- Je weet wat het sociaal minimum inhoud en waarom Nederland een verzorgingsstaat is.
- Je weet wat de rijksbegroting en de daarbij horende miljoenennota zijn.
- Je kent enkele rijks- en gemeentelijke inkomsten.
- Je kent enkele rijks- en gemeentelijke uitgaven.
- Je weet het verschil tussen directe belastingen en indirecte belastingen en kunt voorbeelden benoemen.
- Vaardigheid economisch rekenen:
    - Je kunt procent rekenen: van bedrag naar procenten en andersom.
    - Je kunt uitrekenen of Nederland een begrotingstekort of een begrotingsoverschot heeft.

4. Praktijkopdracht 1: Praktijkopdrachten maken over actuele economische onderwerpen. Dit sluit aan bij één van de onderwerpen uit hoofdstuk 1 t/m 6.

Deze opdracht wordt in periode 4 uitgereikt en toegelicht door de docent. De uitwerking van de opdracht moet uiterlijk in de tentamenweek worden ingeleverd.

Leerjaar 4

Algemene informatie:

Voor je schoolexamen in leerjaar 4 krijg je 3 tentamens met weging 2. Het gemiddelde van de cijfers uit leerjaar 3 en 4 is het cijfer wat je definitieve schoolexamencijfer (SE) bepaalt. De tentamencijfers komen in Magister.

Voor een tentamen wordt je geacht het leerwerkboek voor de toetsen in orde te hebben en te gebruiken bij je voorbereiding op het tentamen.

Bij elk onderwerp is aangegeven wat je daarvoor moet kennen en kunnen.

Wat moet ik doen, leren, herhalen en oefenen voor elke toets:

1. Leerwerkboek goed bestuderen. Alle opdrachten (inclusief examentraining en oefen- en rekenopgaven) zijn door jou gemaakt, nagekeken en eventueel verbeterd met de juiste uitwerkingen.
2. Aantekeningen, PowerPoint en overig (digitaal en/of schriftelijk) extra leer- en oefenmaterialen.
3. Begrippenlijsten, samenvattingen en algemene economische rekenvaardigheden.
4. Maken en nakijken “weet je het nog?”.
5. Eventueel extra opdrachten oefenen.
6. Gebruik maken van de studiewijzer en berichtgeving in Magister.

De tentamens gaan over onderstaande onderwerpen:

5. **Hoofdstuk 1. Hoe consumeer jij? (Exameneenheid Consumptie.)**
   Hoofdstuk 2. Geld moet rollen! (Exameneenheid Consumptie.)
   a. Tijdstip toets: oktober/november 2022.
   b. Duur: 90 minuten.
   c. Wat moet je o.a. weten en kunnen tijdens het tentamen:

Hoofdstuk 1. Hoe consumeer jij?

- Je weet welke soorten behoeften er zijn en met welke middelen je in je behoefte kunt voorzien.
- Je weet hoe je prioriteiten kunt stellen.
- Je weet wat reclame is en kent daarbij voorbeelden van doelgroepen.
- Je weet wat bedrijven doen (bedrijfsactiviteiten) om hun producten te verkopen.
- Je weet wat het verschil is tussen commerciële, merk-, informatieve-, en ideële reclame en kan voorbeelden hiervan geven.
- Je weet wat marketing is en weet de marketinginstrumenten uit te leggen.
- Je weet wat zelfvoorziening is en kan voorbeelden geven.
- Je weet wat consumentenorganisaties zijn en wat zij doen.
- Bij een vergelijkend warenonderzoek kun je testoordelen lezen en o.a. aangeven wat beste koop of voordelige keus is.
- Je weet wat consumer power (consumentenmacht) en commerciële- of sociale beïnvloeding is.
- Je weet wat een deugdelijk product inhoud.
- Je weet wat de Wet productaansprakelijkheid, de Wet koop op afstand en de Warenwet inhouden.
- Je weet wat collectieve voorzieningen zijn en kan hiervan voorbeelden geven.
- Vaardigheden economisch rekenen.
  - Je kunt rekenen met procentsommen.
  - Je kunt procent rekenen: bijvoorbeeld van kortingsbedrag naar procenten.
  - Je kunt a.d.h.v. tabellen prijzen per 100 gram uitrekenen.

Hoofdstuk 2. Geld moet rollen!

- Je weet welke drie geldfuncties er zijn.
- Je weet welke leenvormen en leenmotieven er zijn en je kunt de kredietkosten daarvan berekenen.
- Je kan verschillende (4) leenmotieven noemen.
- Je begrijpt de begrippen sparen en leen- of spaarrente.
- Je weet het verschil tussen een positief en een negatief banksaldo.
- Je weet dat er inkomensverschillen zijn en je weet welke soorten inkomsten er zijn.
- Je weet wat directe en indirecte ruil is en kan voorbeelden beschrijven.
- Je weet wat begroten of budgetteren is.
- Je weet wat een budgetplan is en je kunt onderscheid maken tussen de drie verschillende soorten uitgaven.
- Je weet dat er financiële vaste en variabele lasten zijn en kan daarbij de soorten uitgaven benoemen.
- Je weet wat het Nibud inhoud.
- Je weet waarom het verstandig is om te reserveren en kan het begrip uitleggen.
- Je weet wat het CBS doet en je begrijpt het begrip inflatie.
- Vaardigheden economisch rekenen.
    - Je kunt bedragen (bijvoorbeeld inkomsten) omrekenen van bedragen per maand, naar bedragen per week en andersom.
    - Je kunt rentebedragen uitrekenen door procent rekenen: van bedrag naar procenten of andersom.
    - Je kunt kredietkosten per week, maand en/of jaar berekenen.
    - Je kunt een nieuw banksaldo berekenen.
    - Je kunt een reservering per week, maand en/of jaar berekenen.

6. **Hoofdstuk 3. We gaan voor de winst! (Exameneenheid Arbeid en Productie.)**
   Hoofdstuk 4. Werkt dat zo? (Exameneenheid Arbeid en Productie.)
   a. Tijdstip toets: januari 2023.
   b. Duur: 90 minuten.
   c. Wat moet je o.a. weten en kunnen tijdens het tentamen:

Hoofdstuk 3. We gaan voor de winst!

- Je weet het verschil tussen omzet en afzet en kan deze berekenen.
- Je weet wat inkoop- of verkoopwaarde en brutowinst of brutowinstmarge is en op welke manieren je ze kunt berekenen.
- Je weet het verschil tussen bedrijfskosten en nettoresultaat en hoe je dit kunt berekenen.
- Je weet het verschil tussen een positief en een negatief banksaldo.
- Je weet hoe de consumentenprijs of het bruto verkoopbedrag is opgebouwd en hoe je deze moet berekenen.
- Je weet wat btw betekent, welke tarieven er bestaan en kunt dit berekenen.
- Je weet wat productiviteit en productiecapaciteit is en kan deze a.d.h.v. voorbeelden berekenen.
- Je kunt verschillende manieren benoemen om de arbeidsproductiviteit te verhogen.
- Je weet wat de begrippen maatschappelijke kosten en opbrengsten betekenen en kan hiervan voorbeelden beschrijven.
- Vaardigheid economisch rekenen:
    - Je kunt de toegevoegde waarde uitrekenen.
    - Je kunt de inkoopwaarde, verkoopprijs berekenen.
    - Je kunt de winstberekening van een bedrijf volledig toepassen.
    - Je kunt de afzet en omzet van een bedrijf berekenen.
    - Je kunt de arbeidsproductiviteit berekenen.
    - Je kunt verschillende berekeningen met BTW maken.
    - Je kunt de consumentenprijs van een product uitrekenen.

Hoofdstuk 4. Werkt dat zo?

- Je weet wat een arbeidsovereenkomst is en wat de afspraken zijn die daarin benoemd worden.
- Je kunt verschillende arbeidsvoorwaarden en arbeidsmotieven benoemen.
- Je weet wat de Arbowet en de Arbeidstijdenwet inhouden.
- Je weet het verschil tussen betaald en onbetaald werk.
- Je weet het verschil tussen bruto- en nettoloon.
- Je begrijpt het begrip arbeidsmarkt, weet waar deze uit bestaat en kan vraag en aanbod van arbeid uitleggen.
- Je kent de vijf soorten werkloosheid en je kunt enkele voorbeelden hiervan geven.
- Je weet het verschil tussen geregistreerde werkloosheid en verborgen werkloosheid.
- Je weet het verschil tussen leidinggevend werk en uitvoerend werk.
- Je weet het verschil tussen arbeids- en bedrijfstijd.

- Je kunt verschillende gevolgen van werkloosheid en belastingen verlagen in verband hiermee benoemen.
- Vaardigheden economisch rekenen.
    - Je kunt het bruto- en nettoloon bedragen per uur, week, maand en/of jaar berekenen.
    - Je kunt bedragen omrekenen van bedragen per maand, naar bedragen per week en andersom.
    - Je kunt procent rekenen: van bedrag naar procenten.
    - Je kunt rekenen met grote getallen.

7. Hoofdstuk 5. Nederland handelsland (Exameneenheid Internationale ontwikkelingen)
Hoofdstuk 6. Welvaart wereldwijd? (Exameneenheid Internationale ontwikkelingen)

a. Tijdstip toets: maart/april 2023.
b. Duur: 90 minuten.
c. Wat moet je o.a. kennen en kunnen tijdens je tentamen:

Hoofdstuk 5. Nederland handelsland

- Je weet wat import en export is en kan het verschil hiertussen aangeven.
- Je weet wat import- en exportwaarde is en kan deze bedragen berekenen.
- Je kunt uitleggen wat er wordt bedoeld met een betalingsbalans en de doorvoer van goederen.
- Je weet het verschil tussen een open en gesloten economie en kan daarbij voorbeelden noemen.
- Je kan uitleggen wat er wordt bedoeld met internationale handel en de concurrentiepositie hierbij.
- Je weet wat de begrippen wisselkoers en valuta betekenen en je kunt daarmee rekenen.
- Je kunt de landen van de Europese Unie, EMU en eurozone benoemen.
- Je weet welke protectiemaatregelen er bestaan en kan dit uitleggen.
- Je kunt uitleggen wat er wordt bedoeld met wereldwijde vrijhandel.
- Je weet wat subsidies en accijns zijn en kan hierbij voorbeelden geven.
- Vaardigheid economisch rekenen:
    - Je kunt rekenen met grote getallen.
    - Je kunt de import- of exportwaarde uitrekenen.
    - Je kunt procentsommen maken.
    - Je kunt grafieken lezen en gebruiken om berekeningen te maken.
    - Je kunt getallen afronden.
    - Je kunt rekenen met wisselkoersen.
    - Je kunt uitrekenen of Nederland een begrotingstekort of een begrotingsoverschot heeft.

Hoofdstuk 6. Welvaart wereldwijd?

- Je weet wat welvaart is.
- Je kunt de kenmerken van een ontwikkelingsland en voorbeelden benoemen.
- Je weet wat hulpbronnen en de infrastructuur van een land zijn en je kunt deze benoemen.
- Je kunt oorzaken van onderontwikkeling beschrijven en hierbij aangeven met voorbeelden hoe landen zich kunnen ontwikkelen.
- Je kunt werken met een vicieuze cirkel.
- Je kan uitleggen wat er wordt bedoeld met de Wereld Handelorganisatie en de verschillende vormen van ontwikkelingssamenwerking.
- Je weet wat de begrippen, microkrediet, WTO en fairtrade inhouden.
- Vaardigheid economisch rekenen:
    - Je kunt procent rekenen: van bedrag naar procenten en andersom.
    - Je kunt rekenen met grote getallen.
    - Je kunt afronden op een of twee decimalen.

Economie in schema

Leerjaar	Tentamenweek	Onderdeel	Hoofdstuk	Schoolexamen (SE) / Eindexamen (CSE)	Gewicht	Duur (minuten)	Cijfer
3	november 2021	1	1/2	SE	1	90	
3	januari 2022	2	3/4	SE	1	90	
3	maart 2022	3	5/6	SE	1	90	
3	juni 2022	4	PO Werkstuk	SE	1	Periode 4	
4	oktober/november 2022	5	1/2	SE	2	90	
4	januari 2023	6	3/4	SE	2	90	
4	maart/april 2023	7	5/6	SE	2	90	

Engels

Leerjaar 3

Algemene informatie:

Voor je schoolexamen in leerjaar 3 krijg je vier tentamens (1x weging 1 en 3x weging 2) en 6 kleinere toetsen waarvan het gemiddelde ook wordt meegenomen in je schoolexamencijfer. Het gemiddelde van al deze cijfers bepaalt je overgang naar leerjaar 4. In leerjaar 4 krijg je drie tentamens (weging 2) en 5 kleinere toetsen waarvan het gemiddelde ook meetelt voor het schoolexamencijfer.

Bij elk PTA onderdeel is aangegeven wat je daarvoor moet kennen en kunnen. Na iedere tentamenweek mag je **één** schriftelijk tentamen herkansen. Alle andere toetsen (PTA 8 en mondeling) zijn uitgesloten van herkansing.

Wat moet ik voorbereiden, doen en leren voor elke toets:

5. Gebruik je boeken! Tekstboek: woorden, zinnen en grammatica leren, werkboek: oefeningen doornemen.
6. Aantekeningen (bijvoorbeeld m.b.t. grammatica) doornemen en leren.
7. Bij schrijfvaardigheidstoetsen: zorg dat je je woordenboeken bij je hebt!
8. Wanneer er staat dat je woorden en zinnen moet 'kennen en kunnen', wordt hiermee bedoeld dat je de woorden en zinnen kunt verstaan, uitspreken, lezen en schrijven; daarnaast ken je de betekenis N-E en E-N uit je hoofd.

De tentamens/toetsen gaan over onderstaande onderwerpen:

1. PTA 1: Toets 'Bridging the Gap Year 2'

d. Wanneer: Tentamenweek 1
e. Duur van de toets: 90 minuten
f. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Je hebt het alle 'Words' en vocabulary uit Bridging the Gap Year 2 geleerd (N-E en E-N) en kunt deze vertalen en in een zin plaatsen
   - Je kent alle 'Grammar' uit Bridging the Gap Year 2 en kunt deze toepassen
     - Verleden tijd
     - Much and many
     - Vragen en ontkenningen in de verleden tijd
     - Voltooid tegenwoordige tijd
     - Bijwoorden
     - Bepalingen van plaats en tijd
     - Voegwoorden
     - Toekomende tijd
   - Lezen: Je kunt in korte informatieve teksten informatie over personen en plaatsen begrijpen.
   - Je kunt een korte, eenvoudige brief, e-mail of fax begrijpen.
   - Je kunt de hoofdlijn begrijpen van eenvoudige teksten in een tijdschrift, krant of op een website.
   - Je kunt korte, beschrijvende teksten over vertrouwde onderwerpen begrijpen.

2.PTA 2: Tentamen Spreekvaardigheid (Taaldorp - 'Mondeling')

d. Wanneer: Tentamenweek 2
e. Duur van de toets: 20-30 minuten
f. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Je kunt eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om jouw woonomgeving en de mensen die je kent, te beschrijven.
   - Je kunt eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om vragen te stellen en te beantwoorden in diverse alledaagse situaties
   - Je kunt daarbij een probleem omschrijven en uitleggen wat je van de ander wil
   - Eenvoudige uitleg of instructie kun je omzetten in een handeling (je weet dan wat je moet doen)
   - Alledaagse situaties zijn hier: een hotel/camping balie, een restaurant, een politiebureau, een EHBO-post, de weg vragen of uitleggen, audio mededelingen beluisteren en begrijpen

3.PTA 3: Tentamen Lees- en Schrijfvaardigheid

d. Wanneer: Tentamenweek 3
e. Duur van de toets: 90 minuten

f. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Je kunt korte, standaard mededelingen begrijpen, je kunt voorgedrukte kaarten begrijpen met standaard boodschappen, je kunt dingen opzoeken in of kiezen uit een lijst, je kunt eenvoudige informatie op een poster, mededelingenbord of folder lezen, je kunt jezelf een idee vormen van de inhoud van een korte tekst, in het bijzonder als die visueel ondersteund is. Je kunt in korte informatieve teksten informatie over personen en plaatsen begrijpen en je kunt eenvoudige en korte instructies begrijpen. Je kunt bovenstaande informatie verwerken in een eenvoudig sms-je, email of briefkaart.

4.PTA 4: Tentamen Kijk- en Luistervaardigheid

d. Wanneer: Tentamenweek 4
e. Duur van de toets: 90 minuten
f. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Je kunt, terwijl je luistert en/of kijkt naar een tv-, video- of geluidsopname, de belangrijkste punten vinden in korte, duidelijke en eenvoudige boodschappen en aankondigingen. Hierbij horen vragen die je tijdens het luisteren (en in de korte pauzes tussen de fragmenten) kunt beantwoorden.
   - Je kunt de voorspelbare en relevante informatie vinden en begrijpen in de fragmenten die je te horen en te zien krijgt.
   - Je kunt, tijdens het luisteren, de waarschijnlijke betekenis van woorden afleiden uit de context en de hierbij behorende vragen (meerkeuze of open) beantwoorden.

Leerjaar 4

Algemene informatie:

Om je schoolexamen, waarmee je in leerjaar 3 gestart bent, in leerjaar 4 af te ronden krijg je nog drie tentamens die elk 2 keer tellen. Daarnaast krijg je nog zes kleinere toetsen waarvan het gemiddelde ook meetelt voor het schoolexamencijfer.

Bij elk PTA onderdeel is aangegeven wat je daarvoor moet kennen en kunnen. In april mag je **één** schriftelijk tentamen (met weging 2) herkansen. Alle andere toetsen zijn uitgesloten van herkansing.

Wat moet ik doen en leren voor elke toets:

5. Gebruik je boeken! Tekstboek: woorden, zinnen en grammatica leren, werkboek: oefeningen doornemen.
6. Aantekeningen (bijvoorbeeld m.b.t. grammatica) doornemen en leren.
7. Bij schrijfvaardigheidstoetsen: zorg dat je je woordenboeken bij je hebt!
8. Wanneer er staat dat je woorden en zinnen moet 'kennen en kunnen', wordt hiermee bedoeld dat je de woorden en zinnen kunt verstaan, uitspreken, lezen en schrijven; daarnaast ken je de betekenis N-E en E-N uit je hoofd.

De tentamens gaan over onderstaande onderwerpen:

1. PTA 5: Toets Spreekvaardigheid ('Mondeling')

a. Wanneer: tentamenweek 5
b. Duur van de toets: 15-20 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Je kunt eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om jouw woonomgeving en de mensen die je kent, te beschrijven. Je kunt een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen jouw familie en andere mensen, leefomstandigheden, jouw opleiding en jouw huidige of meest recente baan te beschrijven.
   - Je kunt een korte presentatie geven over een vooraf gekozen en voorbereid onderwerp.

2. PTA 6: Tentamen Kijk- en Luistervaardigheid

d. Wanneer: Tentamenweek 6
e. Duur van de toets: 90 minuten
f. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Je kunt, terwijl je luistert en/of kijkt naar een tv-, video- of geluidsopname, de belangrijkste punten vinden in korte, duidelijke en eenvoudige boodschappen en aankondigingen. Hierbij horen vragen die je tijdens het luisteren (en in de korte pauzes tussen de fragmenten) kunt beantwoorden.
   - Je kunt de voorspelbare en relevante informatie vinden en begrijpen in de fragmenten die je te horen en te zien krijgt.
   - Je kunt, tijdens het luisteren, de waarschijnlijke betekenis van woorden afleiden uit de context en de hierbij behorende vragen (meerkeuze of open) beantwoorden.

3. PTA 7: Tentamen Lees- en Schrijfvaardigheid

g. Wanneer: Tentamenweek 7
h. Duur van de toets: 90 minuten
i. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Je kunt een korte, eenvoudige brief, e-mail of fax begrijpen en je kunt korte, eenvoudige standaardbrieven of circulaires begrijpen. Je kunt eenvoudige informatie op een poster, mededelingenbord of folder lezen en specifieke informatie vinden en begrijpen in eenvoudig, alledaags materiaal. Je kunt eenvoudige advertenties met weinig afkortingen begrijpen. Je kunt specifieke informatie begrijpen in eenvoudige teksten en de hoofdlijn onderscheiden van eenvoudige teksten in een tijdschrift, krant of op een website. Je kunt korte, beschrijvende teksten over vertrouwde onderwerpen begrijpen. Je kunt eenvoudige, goed gestructureerde instructies begrijpen.

4. PTA 8: Proefwerk Theme 1 (Stepping Stones 3 VMBO-B)

d. Wanneer: Periode 1
e. Duur van de toets: 45 minuten
f. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 1 (blz.17 en 18 TB)
    - Stone blz. 10 en 14 TB
    - GS (Grammar Survey) 6, 10 en 17
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 1 lezen en begrijpen
    - Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

5. PTA 8: Proefwerk Theme 2 (Stepping Stones 3 VMBO-B)

d. Wanneer: Periode 1
e. Duur van de toets: 45 minuten
f. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 2 (blz. 29 en 30 TB)
    - Stone blz. 22 en 26 TB
    - GS (Grammar Survey) 23 en 27
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 2 lezen en begrijpen
    - Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

6. PTA 8: Proefwerk Theme 3 (Stepping Stones 3 VMBO-B)

a. Wanneer: Periode 2
b. Duur van de toets: 45 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 3 (blz. 41 en 42 TB)
    - Stone blz. 34 en 38 TB
    - GS (Grammar Survey) 35 en 39
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 3 lezen en begrijpen
    - Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

7. PTA 8: Proefwerk Theme 4 (Stepping Stones 3 VMBO-B)

a. Wanneer: Periode 3
b. Duur van de toets: 45 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 4 (blz. 73 en 74 TB)
    - Stone blz. 66 en 70 TB
    - GS (Grammar Survey) 67 en 71
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 4 lezen en begrijpen
    - Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

8. PTA 8: Proefwerk Theme 5 (Stepping Stones 3 VMBO-B)

a. Wanneer: Periode 4
b. Duur van de toets: 45 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 5 (blz. 85 en 86 TB)
    - Stone blz. 78 en 82 TB
    - GS (Grammar Survey) 79 en 83
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 5 lezen en begrijpen
      Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

9. PTA 8: Proefwerk Theme 6 (Stepping Stones 3 VMBO-B)

d. Wanneer: Periode 4
e. Duur van de toets: 45 minuten
f. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 6 (blz. 97 en 98 TB)
    - Stone blz. 90 en 94 TB
    - GS (Grammar Survey) 91 en 95
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 6 lezen en begrijpen
    - Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

10. PTA 8: Proefwerk Theme 1 (Stepping Stones 4)

j. Wanneer: periode 5
k. Duur van de toets: 45 minuten
g. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 1 (blz. 17 en 18 TB)
    - Stone blz. 10 en 14 TB
    - GS (Grammar Survey) 11 en 15
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 1 lezen en begrijpen
      Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

11. PTA 8: Proefwerk Theme 2 (Stepping Stones 4)

l. Wanneer: Periode 5
m. Duur van de toets: 45 minuten
n. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 2 (blz. 29 en 30 TB)
    - Stone blz. 22 en 26 TB
    - GS (Grammar Survey) 23 en 27
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 2 lezen en begrijpen
    - Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

12. PTA 8: Proefwerk Theme 3 (Stepping Stones 4)

o. Wanneer: Periode 6
p. Duur van de toets: 45 min
q. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 3 (blz. 41 en 42 TB)
    - Stone blz. 34 en 38 TB
    - GS (Grammar Survey) 35 en 39
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 3 lezen en begrijpen
      Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

13. PTA 8: Proefwerk Theme 4 (Stepping Stones 4)

r. Wanneer: Periode 6
s. Duur van de toets: 45 min
t. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 4 (blz. 83 en 84 TB)
    - Stone blz. 76 en 80 TB
    - GS (Grammar Survey) 77 en 81
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 4 lezen en begrijpen
      Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

14. PTA 8: Proefwerk Theme 5 (Stepping Stones 4)

u. Wanneer: Periode 7
v. Duur van de toets: 45 min
w. Wat moet je kennen en kunnen:
    - Vocabulary Theme 5 (blz. 95 en 96 TB)
    - Stone blz. 88 en 92 TB
    - GS (Grammar Survey) 89 en 93
    - Lezen: je kunt teksten van het niveau zoals aangeboden in Theme 5 lezen en begrijpen
      Schrijven: je kunt bij het schrijven van korte berichten/briefjes over eenvoudige alledaagse situaties de verworven kennis van grammatica en de stones toepassen.

Engels in schema

Leerjaar	Tentamenweek	Onderdeel	Hoofdstuk	Schoolexamen (SE) / Eindexamen (CSE)	Gewicht	Cijfer
3	Tentamenweek 1	PTA1	Tentamen 'Basiskennis Grammatica & Idioom'	SE	1	
3	Tentamenweek 2	PTA2	Tentamen Spreekvaardigheid	SE	2	
3	Tentamenweek 3	PTA3	Tentamen Lees- en Schrijfvaardigheid	SE	2	
3	Tentamenweek 4	PTA4	Tentamen Kijk- en Luistervaardigheid	SE	2	
4	Tentamenweek 5	PTA5	Tentamen Spreekvaardigheid	SE	2	
4	Tentamenweek 6	PTA6	Tentamen Kijk- en Luistervaardigheid	SE (CSE)	2	
4	Tentamenweek 7	PTA7	Tentamen Lees- en Schrijfvaardigheid	SE (CSE)	2	
3 + 4		PTA8	Gemiddelde van 11 toetsen	SE	1	

Verantwoording kerndoelen PTA cohort 2021-2023

Kerndoel	Thema	PTA-onderdeel
MVT/K/1	Oriëntatie op leren en werken	Tijdens de lessen, tijdens toetsmomenten en bij projecten.
MVT/K/2	Basisvaardigheden	Tijdens de lessen, tijdens toetsmomenten en bij projecten.
MVT/K/3	Leervaardigheden	Tijdens de lessen, tijdens toetsmomenten en bij projecten.
MVT/K/4	Leesvaardigheid	PTA1, PTA3, PTA7, PTA8
MVT/K/5	Luister- en kijkvaardigheid	PTA4, PTA6
MVT/K/6	Gespreksvaardigheid	PTA2, PTA5
MVT/K/7	Schrijfvaardigheid	PTA3, PTA7, PTA8

Lichamelijke opvoeding

Leerjaar 3 & 4

Algemene Informatie

Het vak Sport en Bewegen kent uitsluitend een schoolexamen. Het schoolexamen heeft de vorm van een examendossier. Het examendossier bevat:

Een overzicht van de afgelegde toetsen en uitgevoerde opdrachten.

Een overzicht van de behaalde resultaten en vorderingen.

Het examendossier wordt verspreid over het 3e en 4e leerjaar opgebouwd. Aan het vak Sport en Bewegen wordt geen cijfer toegekend. Het moet naar behoren worden afgesloten. De examinator stelt aan de hand van een beoordeling vast of het vak voldoende afgesloten is. Rekening houdend met de mogelijkheden van de leerling kan naast de beoordeling voldoende ook de waardering goed worden toegekend. Dat bij de beoordeling wordt uitgegaan van de mogelijkheden van de leerling, betekent dat er rekening dient te worden gehouden met eventuele (fysieke) beperkingen van leerlingen.

Wat moet ik kunnen en wat moet ik doen voor elke onderdeel:

Hoofdgroepen

als onderdelen van het schoolexamen Sport en Bewegen worden de volgende onderdelen getoetst :

algemene vaardigheden;

motorische vaardigheden;

rollen en houding;

het leren over bewegen.

Het schoolexamen bevat dus 4 hoofdgroepen, die elk met minimaal een voldoende moet worden afgesloten. Onderlinge compensatie van voldoende en onvoldoende cijfers tussen de 4 hoofdgroepen is niet mogelijk.

De onderdelen gaan over onderstaande onderwerpen:

De algemene vaardigheden

De leerling kan op verantwoorde en perspectiefrijke wijze en met plezier in bewegende en regelende rollen deelnemen aan de bewegingscultuur, en kan aangeven in hoeverre hij daaraan ook in de toekomst kan en wil deelnemen.

De leerling kan bewegingssituaties kiezen, arrangeren en begeleiden, voor zichzelf maar vooral voor anderen.

Deze vaardigheden worden getoetst in de vorm van praktische opdrachten. Deze opdrachten worden op een nader te bepalen tijdstip uitgereikt aan de leerlingen. De opdrachten moeten worden gemaakt buiten of binnen de lessen sport en bewegen. De leerlingen krijgen de gelegenheid om materialen en andere hulpmiddelen te gebruiken bij het ontwerpen van bijvoorbeeld lessen die aan de eigen klas moet worden gegeven. De docent reikt de opdracht op tijd uit, verteld de leerlingen wat de eisen zijn en bepaald ook wanneer de opdracht moet zijn afgerond door de leerlingen.

De motorische vaardigheden

De leerling kan deelnemen aan een variëteit aan bewegingsactiviteiten, waarbij het gaat om: verbreding (leren van nieuwe activiteiten) en verdieping (qua niveau, taken en contexten) van bewegingsactiviteiten die in de basisvorming zijn aangeboden. In elk geval uit het activiteitengebied spelen een slag- en loopspel, twee doelspelen en een terugslagspel..

Spelen: De leerling kan deelnemen aan minimaal één doelspel, één terugslagspel en één slag- en loopspel, waarbij het gaat om verdieping van het niveau van deelname voor wat betreft complexiteit van het bewegen, diversiteit in taken en in contexten en het afstemmen van het eigen bewegen op dat van anderen.

Turnen: De leerling kan deelnemen aan meerdere turnactiviteiten binnen twee van de volgende deelgebieden: springen, zwaaien, acrobatiek, balanceren en klimmen, waarbij het gaat om verdieping van het niveau van deelnemen, individueel en samen.

Bewegen op muziek: De leerling kan twee dansen van minimaal zestien muzikale lengtes uitvoeren binnen één of meerdere deelgebieden van bewegen op muziek, waarbij het gaat om verdieping ten aanzien van veranderingen van tijd en ruimte, opeenvolging van verbindingen en veranderingen van opstelling en positie van de dansers ten opzichte van elkaar.

Atletiek: De leerling kan deelnemen aan minimaal één looponderdeel, é én werponderdeel en één springonderdeel, waar- bij het steeds gaat om verdieping van de juiste afstemming van de constituerende elementen (timing, richting, snelheid, afstand) ten opzichte van elkaar.

Zelfverdedigingsspelen: De leerling kan deelnemen aan minimaal één zelfverdedigingsspel, in partij- en/of demonstratievorm, waarbij het gaat om verdieping van de eigen aanvallende initiatieven en het goed reageren op initiatieven van de partner.

Deze vaardigheden worden tijdens de lessen geoefend en getoetst. De vaardigheden staan precies beschreven bij de Specifieke en inhoudelijke planning van het examenjaar 2012/ 2013 voor het vak Sport en Bewegen. Alle losstaande motorische vaardigheden mo et een voldoende afgesloten te worden.

Rollen/ houding en gedrag

De leerling kan (samen met anderen) ondersteunende en leidinggevende rollen in bewegingssituaties vervullen, waarbij het gaat om: - bewegingssituaties inrichten, op gang brengen en op gang houden - minimaal twee door de leerling te kiezen rollen van instructeur, coach/begeleider, scheidsrechter/jurylid en organisator.

De leerling kan op basis van eigen ervaring met en inzicht in de betekenis van sport en bewegen voor de (beleving van) gezondheid in brede zin verantwoord omgaan met belasting en risico's in bewegingssituaties, en een trainingsprogramma opstellen dat past bij de eigen mogelijkheden.

De leerling kan op grond van inzicht in de kenmerken van het aanbod en in de eigen wensen en mogelijkheden ten aanzien van sportdeelname een bewuste keuze maken uit het aanbod aan sport en bewegen in de samenleving.

Regelen in de rol van beweger: De leerling kan er in bewegingssituaties medeverantwoordelijkheid voor dragen dat bewegingssituaties zelfstandig en veilig ontworpen en ingericht worden, op gang gebracht, op gang gehouden en beëindigd worden en indien wenselijk worden aangepast aan de kenmerken en de wensen van de deelnemers.

Regelen in de rol van begeleider: De leerling kan bij bewegingsactiviteiten van een groep deelnemers de rollen van instructeur, coach/begeleider, scheidsrechter/spelleider en jurylid vervullen.

Regelen in de rol van organisator: De leerling kan in binnen- of buitenschools verband een bewegingsactiviteit (helpen) voorbereiden, organiseren, evalueren en daarvan verslag doen, waarbij de gekozen organisatievorm moet passen bij de (context van de) bewegingsactiviteit.

Bewegen en welzijn: De leerling kan verklaren welke betekenis sport en bewegen heeft voor de gezondheid in ruime zin, ook in relatie tot andere persoonsgebonden en maatschappelijke gezondheid beïnvloedende factoren.

Toekomstoriëntatie: De leerling kan op basis van eigen ervaring met werkzaamheden in het werkveld sport en bewegen een bewuste keuze maken voor de eigen (toekomstige) rol in dat werkveld.

Binnen de lessen sport en bewegen wordt er van de leerlingen een bepaalde rol/ houding verwacht, de belangrijkste rolverwachting (welke subjectief toetsbaar zijn) zijn: scheidrechter, coach, hulpverlener en lesgever. Dit zal betekenen dat van de leerling verwacht wordt dat ze bijna constant actief zijn in de lessen sport en bewegen. Niet alleen als deelnemer aan het sporten (eigen bedrevenhei d) maar ook als coach, hulpverlener, scheidsrechter enz. Hierbij wordt de mate van zelfstandigheid steeds groter, de docent wor dt steeds meer begeleider binnen de lessen dan lesgever.

Het gedrag in de lessituatie wordt gemeten/ bekeken op de volgende punten;

inzet; Bereidheid tot bewegen, hoe hard werk ik er voor.

zelfstandigheid; Zelfstandig werken

werkhouding; Rekening houden met anderen.

Houden aan spelregels.

Leiding geven en leiding accepteren.

Omgang met materialen.

Deze vaardigheden worden eenzijdig aan het einde van elke periode door de docent beoordeeld in een Goed – Voldoende - Onvoldoende.

Het leren over bewegen

Dit onderdeel bevat

een theoretische toets welke in het derde leerjaar wordt afgenomen en afgerond.

een werkstuk welke in het vierde leerjaar moet worden gemaakt en afgerond.

4.1.1.

De toets zal uit de volgende onderdelen bestaan:

Bewegen en samenleving

Bewegen en gezondheid

Bewegen en regelen; spelregelkennis.

4.1.2.

De toets is voldoende afgesloten bij: minimaal 55% score van het totaal aantal punten. De toets is goed afgesloten bij: minimaal 75% score van het totaal aantal punten.

4.2.1.

Het werkstuk zal gaan over een onderdeel uit de domeinen: bewegen en samenleving of bewegen en gezondheid. Het werkstuk zal aan de volgende beoordelingscriteria moeten voldoen, waarbij 55 punten een voldoende is:

Lay-out	10 punten
Voorwoord	10 punten
Originaliteit	10 punten
Nawoord/ reflectie	20 punten
Inhoud	50 punten
Totaal	100 punten

Voldoende of onvoldoende

Voor het behalen van een voldoende voor de onderdelen zijn bovendien eisen gesteld met betrekking tot o.a. deelname aan de lessen.

Er is een aanwezigheidsverplichting van 100%. Dus ook als iemand dusdanig geblesseerd is dat hij/ zij niet mee kan doen aan de lessen sport en bewegen is de leerling wel aanwezig en wordt hij/ zij ingezet in een andere taak bijvoorbeeld die van scheidsrechter, coach, observator, lesverslag maken enz.

Bij het behalen van onvoldoendes, cijfers lager dan een 5,5 voor een onderdeel dan krijgt deze de gelegenheid het onderdeel binnen een nader af te spreken tijd in te halen en opnieuw te laten beoordelen. Dit kan door een schriftelijke of praktische opdracht uit te voeren en te laten beoordelen.

Herkansingen en ontheffingen

Geldend voor algemene vaardigheden en voor rollen/ houding en gedrag:

Bij het halen van een onvoldoende, cijfer lager dan een 5.5, voor dit onderdeel dan word je in de gelegenheid gesteld om op een nader af te spreken tijdstip dit in te halen en opnieuw te laten beoordelen. Dit kan door een schriftelijke (werkstuk) of een praktische opdracht uit te voeren en te laten beoordelen.

Geldend voor motorische vaardigheden:

Hiervoor zijn na de uiteindelijke beoordeling geen aparte herkansingen mogelijk. De eindbeoordeling is dus een afsluitmoment. Bij ziekte/ blessure en/ of afwezigheid kan in overleg de gemiste onderdelen ingehaald worden op een door de docent bepaald tijdstip.

Ontheffing:

In bijzondere gevallen zoals langdurige blessure of ziekte kan er dispensatie volgen in de vorm van extra opdrachten. Dit zal in samenspraak met de schooldirectie gebeuren. Een medische verklaring is hierbij verplicht.

Schema Leerjaar 3

	ONDERDEEL	***PERIODE 1/2/3/4***	***HANDELINGSDELEN***	***BEOORDELING***	***WEGING***
o	***SLAG EN LOOPSPEL***				
	o Softbal	**1**		**x**	**1**
o	***TURNEN***				
	o MT Arabier	**1**		**x**	**1**
	o Ringzwaaien	**2**		**x**	**1**
	o Handstand-overslag	**3**		**x**	**1**
o	***DOELSPELEN***				
	o Basketbal	**2**		**x**	**1**
	o Voetbal	**4**		**x**	**1**
o	***TERUGSLAG-SPELEN***				
	o Volleybal	**3**		**x**	**1**
o	***ATLETIEK***				
	o kogelstoten	**4**		**x**	**1**
	o 12 min. Loop	**1**		**x**	**1**
o	***ZELFVERDEDI-GING***				
	o Boksen	**3**		**x**	**1**
o	***BEWEGEN OP MUZIEK***				
	o Eigen dans	**4**		**x**	**1**
o	***OVERIGE ONDERDELEN***				
	o Shuttle-run test	**4**		**x**	**1**
	o Conditiecircuit	**2**	**X**		**1**
	o Les- leiding geven	**3**	**X**		**1**
	o Scheidsrechteren	**1/ 2- 4**	**X**		**1**
	o Sportdag: survival	**1**	**X**		**1**
	o Sportdag: alternatief	**4**	**X**		**1**
	o Theorie toets	**4**		**x**	**1**

Extra notitie: De leerling moet voor alle onderdelen(**die zijn uitgevoerd en afgesloten**) een voldoende scoren om te hebben voldaan aan de eindtermen van het schoolexamen sport en bewegen voor het VMBO.

Schema Leerjaar 4

	ONDERDEEL	***PERIODE 1/2/3/4***	***HANDELINGSDELEN***	***BEOORDELING***	***WEGING***
o	***SLAG EN LOOPSPEL***				
	o Softbal	**1**		**x**	**1**
o	***TURNEN***				
	o Salto	**2**		**x**	**1**
	o Radslag	**1**		**x**	**1**
o	***DOELSPELEN***				
	o Basketbal	**2**		**X**	**1**
	o Uni-hockey	**1**		**X**	**1**
	o Voetbal	**3**		**x**	**1**
o	***TERUGSLAGSPELEN***				
	o Badminton	**3**		**x**	**1**
o	***ATLETIEK***				
	o Verspringen	**3**		**x**	**1**
	o 12 min. Loop	**1**		**x**	**1**
o	***ZELFVERDEDIGING***				
	o Boksen	**2**		**x**	**1**
o	***OVERIGE ONDERDELEN***				
	o Sportoriëntatie	**3**	**x**		**1**
	0 Wandklimmen	**3**	**x**		**1**
	o ass. Sportdag OB	**1-2-3**	**x**		**1**
	o Sportdag basketbal	**2**	**x**		**1**
	o Werkstuk	**3**		**x**	**1**

Extra notitie: De leerling moet voor alle onderdelen(**die zijn uitgevoerd en afgesloten**) een voldoende scoren om te hebben voldaan aan de eindtermen van het schoolexamen sport en bewegen voor het VMBO.

LoopbaanOntwikkeling en Begeleiding (LOB)

Leerjaar 3 + 4

Algemene informatie:

Met de structuur van de beroepsgerichte programma's worden leerlingen gestimuleerd om te oefenen in het maken van loopbaankeuzes. In deze structuur kiezen leerlingen een profiel, de bijbehorende verplichte profielvakken, de beroepsgerichte keuzevakken en stages. Zo stellen leerlingen binnen de grenzen van de school hun eigen opleiding samen.

Loopbaanontwikkeling en begeleiding (LOB) is bedoeld om leerlingen te helpen bij de ontwikkeling van hun loopbaancompetenties en bij het maken van keuzes. Die competenties bieden handvatten zodat leerlingen op basis daarvan loopbaankeuzes leren maken, voor nu en in hun toekomstige loopbaan.

Loopbaanontwikkeling en Begeleiding (LOB) is verplicht voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs (vo), als onderdeel van het schoolexamen. Je moet LOB als handelingsdeel in leerjaar 4 met een voldoende (V) afsluiten. (Een handelingsdeel (HD) bestaat uit opdrachten waarvan per leerling door de docent moet worden vastgesteld of deze naar behoren zijn uitgevoerd. De leerling moet notities maken waarin aandacht wordt besteed aan de ervaring met de opdrachten. Deze notities maken deel uit van het handelingsdeel.)

Wat moet je kunnen:

Je bent in staat je eigen loopbaanontwikkeling vorm te geven. Je doet dat met een oriëntatie op een toekomstige opleiding en (loop)baan door middel van reflectie op je eigen handelen en reflectie op ervaringen.

Je ontwikkelt de vaardigheid je eigen loopbaan vorm te geven door op systematische wijze om te gaan met de 'loopbaancompetenties': Loopbaancompetenties zijn vaardigheden die je inzet bij nieuwe loopbaanervaringen en het maken van loopbaankeuzes. Dit geldt dus niet alleen voor de keuze van een beroepsgericht profielvak of een beroepsgericht keuzevak, een vervolgopleiding of een baan, maar voor alle loopbaankeuzes die gemaakt moeten worden. Je kunt deze vaardigheden je gehele loopbaan blijven gebruiken. De afgelopen jaren wordt door de meeste scholen gebruik gemaakt van de vijf loopbaancompetenties zoals onderscheiden door Marinka Kuijpers:

1. Kwaliteitenreflectie: 'Wat kan ik het best en hoe weet ik dat?'
2. Motievenreflectie: 'Waar ga en sta ik voor en waarom dan?'
3. Werkexploratie: 'Waar ben ik het meest op mijn gemak en waarom dan?'
4. Loopbaansturing: 'Hoe bereik ik mijn doel en waarom zo?'
5. Netwerken: 'Wie kan mij helpen mijn doel te bereiken en waarom die mensen?'

Je maakt je eigen loopbaanontwikkeling inzichtelijk voor jezelf en voor anderen door middel van een 'loopbaandossier'.
In een loopbaandossier is opgenomen welke activiteiten zijn uitgevoerd die hebben bijgedragen tot het ontwikkelen van de 'loopbaancompetenties'.

In het loopbaandossier wordt beschreven bij een aantal uitgevoerde activiteiten:

a. De beoogde doelen
b. De resultaten
c. De evaluatie en conclusie
d. Welke vervolgactiviteiten gepland zijn op basis van de opgedane ervaringen en de daarbij horende conclusies

Waar en wanneer doe je dit:

In het digitale programma Qompas staan opdrachten die doorgewerkt moeten worden. Dit kun je soms in mentorlessen doen, maar ook thuis of in andere lessen (uiteraard met toestemming van de docent).

Wat moet gedaan zijn:

In Qompas volg je het Stappenplan van je leerjaar.
Dit stappenplan is onderverdeeld in verschillende hoofdstukjes.
Elke hoofdstukje bestaat uit verplichte en 'vrijwillige' opdrachten.
Na elke stage, profielmodule en beroepsgericht keuzevak komt een opdracht om deze keuze/ervaring voor jezelf te evalueren.
De verplichte opdrachten moeten in ieder geval allemaal gedaan zijn. In gesprekjes met je mentor wordt bekeken welke 'vrijwillige' opdrachten je ook nog moet doen.

In de driehoeksgesprekken wordt o.a. besproken hoe het met je loopbaanontwikkeling gaat. Je ervaringen in de stages, profielenmodules, beroepsgerichte keuzevakken, AVO-vakken, eventueel bezoek aan de MBO-scholenmarkt en het meedoen aan de oriëntatieweek zullen in deze gesprekken zeker aan de orde komen. Zo kun je deze ervaringen gebruiken om weer nieuwe keuzes te maken. Van elk gesprek over je loopbaanontwikkeling maak je een verslagje in Qompas.

Maatschappijleer 1

Het examendossier voor maatschappijleer 1 bestaat uit vier cijfers samengesteld uit drie schriftelijke tentamens en één opdracht. Het gemiddelde cijfer van deze vier cijfers telt mee voor de overgang van leerjaar 3 naar 4. Maatschappijleer 1 wordt tijdens het schoolexamen afgerond. Dat wil zeggen dat er geen centraal schriftelijk examen in wordt gedaan maar het cijfer telt wel mee in de slaag zak regeling van het eindexamen. De verschillende onderdelen mogen herkanst worden.

Extra herkansing in verband met meetellen met het examen.
Leerlingen die als eindcijfer een onvoldoende hebben, dat wil zeggen een vijf of lager krijgen de mogelijkheid om een herkansing te doen. Hiervoor geldt dat alle onderdelen opnieuw moeten worden gedaan en dat alle eerder behaalde cijfers komen te vervallen en de nieuw behaalde cijfers tellen. In de praktijk kan dit betekenen dat je dus een lager cijfer kunt halen voor je herkansing en dat die dus meetelt. De herkansing vindt plaats in overleg met de docent maatschappijleer 1 in leerjaar 4.

Bij elk tentamen en opdracht is aangegeven wat je daarvoor moet kunnen en kennen. Hoe je moet leren staat hieronder.

Wat moet ik doen, leren, herhalen en oefenen voor elke toets:

1. Boeken Tekstwerkboek thema's vmbo 2021-2022 uitgeverij Essener
2. Aantekeningen
3. Begrippenlijst en samenvatting gemaakt in (tekst)werkboek. LessonUp lessen leren.

De schoolexamens en de praktische opdrachten gaan over onderstaande onderwerpen:

PTA 1

a. Tijdstip schriftelijke toets: tentamenweek 1
b. Duur: 60 minuten
c. Exameneenheden: ML1/K/1,2,3,4,6,7
d. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:

Hoofdstuk: Jongeren

- Je kan je oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van maatschappijleer in de maatschappij.
- Je kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.
- Je kan met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk:
  - principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen
  - een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.
- Je kan:
  - beschrijven hoe een mens zich ontwikkelt tot lid van de samenleving
  - uitleggen dat mensen bij een subcultuur (willen) horen en dat elke subcultuur invloed heeft op het gedrag
  - de rol van onderwijs beschrijven in de ontwikkeling van een mens als lid van de samenleving.

Hoofdstuk: Relaties

- Je kan je oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van maatschappijleer in de maatschappij.
- Je kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.
- Je kan met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk:
  - principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen
  - een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.
- Je kan:
  - beschrijven hoe mensen bij het vormen van hun meningen beïnvloed worden door selectie van informatie
  - uitingen van vooroordelen en beeldvorming ten aanzien van mannen en vrouwen in de samenleving herkennen en benoemen
  - voorbeelden noemen van vooroordelen en discriminatie, beschrijven hoe deze ontstaan en aangeven wat er tegen te doen is
  - van een bepaald sociaal probleem beschrijven hoe de beeldvorming erover tot stand komt/gekomen is.

PTA 2

a. Tijdstip schriftelijke toets: tentamenweek 2
b. Duur: 60 minuten
c. Exameneenheden: ML1/K/1,2,3,5,6,7
d. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:

Hoofdstuk: Werk

- Je kan je oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van maatschappijleer in de maatschappij.
- Je kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.
- Je kan met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk:
  - principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen
  - een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.
- Je kan:
  - met voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en hoe die veroorzaakt worden, en beschrijven hoe de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder kan veranderen
  - voorbeelden geven van belangen van mensen in een bepaalde maatschappelijke positie en van conflicten die daarmee samenhangen
  - maatregelen van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid noemen.

Hoofdstuk: Criminaliteit

- Je kan je oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van maatschappijleer in de maatschappij.
- Je kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.
- Je kan met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk:
  - principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen
  - een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.
- Je kan:
  - met voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en hoe die veroorzaakt worden, en beschrijven hoe de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder kan veranderen
  - voorbeelden geven van belangen van mensen in een bepaalde maatschappelijke positie en van conflicten die daarmee samenhangen
  - maatregelen van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid noemen.

PTA 3

a. Tijdstip schriftelijke toets: tentamenweek 3
b. Duur: 60 minuten
c. Exameneenheden: ML1/K/1,2,3,6, 7
d. Wat moet je kennen, kunnen en doen tijdens het tentamen?

Hoofdstuk: Politiek

- Je kan je oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van maatschappijleer in de maatschappij.
- Je kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.
- Je kan met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk:
  - principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen
  - een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.
- Je kan:
  - vormen van macht herkennen
  - beschrijven hoe regels het samenleven van mensen mogelijk maken
  - beschrijven welke mogelijkheden burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek,
  - en kenmerken van een parlementaire democratie noemen.
  - beschrijven hoe mensen bij het vormen van hun meningen beïnvloed worden door selectie van informatie
  - van een bepaald sociaal probleem beschrijven hoe de beeldvorming erover tot stand komt/gekomen is.

PTA 4

a. Praktische opdracht: PowerPointpresentatie + interview
b. Tijdstip inleveren opdracht: uiterlijk tentamenweek 4
c. Exameneenheden: ML1/K/1,2,3,4,7
d. Wat moet je kennen, kunnen en doen voor deze opdracht?

Hoofdstuk: Pluriforme samenleving

- Je kan je oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van maatschappijleer in de maatschappij.
- Je kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.
- Je kan met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk:
  - principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen
  - een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.
- Je kan:
  - beschrijven hoe een mens zich ontwikkelt tot lid van de samenleving
  - uitleggen dat mensen bij een subcultuur (willen) horen en dat elke subcultuur invloed heeft op het gedrag
  - de rol van onderwijs beschrijven in de ontwikkeling van een mens als lid van de samenleving.
  - van een bepaald sociaal probleem beschrijven hoe de beeldvorming erover tot stand komt/gekomen is.

Wat moet je doen

Je maakt in periode 4 een PowerPoint presentatie over de pluriforme samenleving en een maatschappelijk probleem. Ook neem je een interview af met een persoon met een migratie achtergrond.

Je PowerPointpresentatie moet aan de volgende inhoudelijke informatie voldoen:

- Je weet wat pluriform betekent
- Je maakt inzichtelijk welke 4 kenmerken een pluriforme samenleving heeft
- Je kunt 4 redenen benoemen waarom Nederland een pluriform land is geworden en legt deze redenen uit
- Je weet wat de vijf wereldgodsdiensten zijn
- Je kan minimaal 4 kenmerken benoemen en herkennen van de islam en het christendom
- Je weet welke spanningen de komst van nieuwkomers opleveren voor de samenleving
- Je weet met welke moeilijkheden nieuwkomers te maken hebben in Nederland
- Je weet wat respect, gelijkwaardigheid en tolerantie te maken hebben met integratie

Je presentatie moet aan de volgende eisen voldoen:

- De presentatie wordt vormgegeven in PowerPoint. Uiteraard is de PowerPoint netjes uitgevoerd en voorzien van ter zake doende afbeeldingen.

Je interview moet aan de volgende eisen voldoen:

- Je neemt een interview af met een persoon met een migratie achtergrond of een religieuze achtergrond
- Je moet 10 vragen gesteld hebben in je interview
- Je schrijft een reflectie over deze opdracht

Beoordeling

Voordat je aan de opdracht begint krijg je van de docent een lijst met eisen / beoordelingscriteria waaraan je opdracht moet voldoen.

Maatschappijleer in schema

Periode	PTA nr	Schooljaar	Leerjaar	Toetscode	Toetsnaam	Lesstof	Exameneenheid	Toetsvorm	Tijdsduur in minuten	Tentamenweek	Weging	Herkansbaar
1	1	2021-2022	3	ML-BB-3-PTA1	tentamen jongeren en relaties	H jongeren en H relaties + H wat is maatschappijleer	ML1/K/1,2,3,4,6,7	S	60	1	1	J
2	2	2021-2022	3	ML-BB-3-PTA2	tentamen werk en criminaliteit	H werk en H criminaliteit + H wat is maatschappijleer	ML1/K/1,2,3,5,6,7	S	60	2	1	J
3	3	2021-2022	3	ML-BB-3-PTA3	tentamen politiek	H politiek + H wat is maatschappijleer	ML1/K/1,2,3,6,7	S	60	3	1	J
4	4	2021-2022	3	ML-BB-3-PTA4	Opdracht pluriforme samenleving	H pluriforme samenleving + H wat is maatschappijleer	ML1/K/1,2,3,4,7	O	n.v.t.	4	1	J

S = schriftelijke toets
O = opdracht
J = ja
N = nee

Nederlands

Leerjaar 3

Algemene informatie

Voor je schoolexamen in leerjaar 3 krijg je vier tentamens die elk 2 keer tellen. Naast je tentamens krijg je (in PTA8) ook toetsen per deelvaardigheid zoals grammatica, spelling, woordenschat en spreekvaardigheid. Dit gemiddelde cijfer voor deelvaardigheden telt 3 keer (0,3 per toets). Herkansingen volgen na de tentamenweek. De lees- en schrijfvaardigheid toetsen mogen herkanst worden.

De tentamens gaan over de volgende onderwerpen

Tentamen 1: Lees- en schrijfvaardigheid 1 (zakelijke brief) (NE-01)

a. Tijdstip toets: november 2021
b. Duur: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:

- Lezen: (Theorie Lezen blok 1) Je weet wat een actieve leeshouding is, je herkent tekstdoelen en tekstsoorten je kunt aangeven hoe een tekst is ingedeeld en wat het onderwerp is.
- Schrijven: Je weet hoe je een zakelijke brief moet schrijven. Je kunt deze teksten schrijven aan de hand van een opdracht met aandachtspunten voor inhoud, goede spelling en passend taalgebruik.

Tentamen 2: Lees- en schrijfvaardigheid 2 (ingezonden stuk) (NE-02)

a. Tijdstip toets: februari 2022
b. Duur: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:

- Lezen: (Theorie Lezen blok 1) Je weet wat een actieve leeshouding is, je herkent tekstdoelen en tekstsoorten je kunt aangeven hoe een tekst is ingedeeld en wat het onderwerp is. (Theorie lezen blok 2) Je herkent activerende teksten, je kunt het publiek van een tekst vaststellen, je herkent hoe alinea's zijn opgebouwd en je weet hoe je een tekst begint en afsluit.
- Schrijven: (Theorie schrijven blok 2) Je kunt een ingezonden stuk schrijven. Je kunt deze teksten schrijven aan de hand van een opdracht met aandachtspunten voor inhoud, goede spelling en passend taalgebruik.

Tentamen 3: Kijk- en luistervaardigheid (NE-03)

a. Tijdstip toets: april 2022
b. Duur: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:

- Je kunt een kijk- en luisterprogramma in hoofdzaak begrijpen en deze hoofdzaak, samen met een aantal details, onthouden om er achteraf vragen over te beantwoorden
- Je kunt een situatie in bijvoorbeeld een speelfilm herkennen en laten zien dat je begrijpt hoe de personen in die film tegenover elkaar staan en van welke relaties en gevoelens er bi bij deze personen sprake is.
- Je kunt luister- en kijkmanieren gebruiken voor zoekend en intensief luisteren
- Je kunt het doel van de makers van een programma weergeven
- Je kunt het hoofdonderwerp, de hoofdgedachte en/of de belangrijkste elementen uit een programma weergeven
- Je kunt een instructie navertellen en/of uitvoeren

Tentamen 4: Lees- en schrijfvaardigheid 3 (artikel) + (NE-04)

a. Tijdstip toets: juni 2022
b. Duur: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:

- Lezen: (Theorie Lezen blok 1) Je weet wat een actieve leeshouding is, je herkent tekstdoelen en tekstsoorten je kunt aangeven hoe een tekst is ingedeeld en wat het onderwerp is. (Theorie lezen blok 2) Je herkent activerende teksten, je kunt het publiek van een tekst vaststellen, je herkent hoe alinea's zijn opgebouwd en je weet hoe je een tekst begint en afsluit. (Theorie lezen blok 3 + 4) Je herkent meningen en feiten, je herkent signaalwoorden en verbanden.
- Schrijven: Je kunt een artikel schrijven. Je kunt deze teksten schrijven aan de hand van een opdracht met aandachtspunten voor inhoud, goede spelling en passend taalgebruik.

Leerjaar 4

Algemene informatie:

In leerjaar 4 krijg je nog een tentamen dat één keer meetelt en twee tentamens die elk twee keer meetellen. Daarnaast blijf je toetsen maken per deelvaardigheid. De cijfers die je daarvoor haalt, komen bij het cijfer voor deelvaardigheden dat je in leerjaar 3 hebt behaald. Het gewicht van dat gemiddelde cijfer blijft 3 (0,3 per toets). Daarnaast werk je in leerjaar 4 aan je mondelingen taalvaardigheden. Je presenteert je themadossier en voert een sollicitatiegesprek.

In april mag je één van de drie schriftelijke tentamens herkansen. Alle andere toetsen en het handelingsdeel zijn uitgesloten van herkansing.

De tentamens gaan over de volgende onderwerpen:

Tentamen 5: Leesvaardigheid (theorie en teksten) (NE-05)

a. Tijdstip toets: november 2022
b. Duur: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Lezen: (Theorie Lezen Blok 1) Je herkent de begrippen uit klas 3, je kunt actief lezen toepassen op een aantal teksten, je kunt een examentekst lezen en vragen beantwoorden.
   - Theorie: De theorie die bij het onderdeel lezen past kun je toepassen.

Tentamen 6: Lees- en schrijfvaardigheid 4 (Zakelijke e-mail) (NE-06)

a. Tijdstip toets: februari 2023
b. Duur: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:
   - Lezen: (Theorie lezen Blok 2) Je kunt meningen en argumenten onderscheiden. Je weet hoe je examenvragen het best kunt aanpakken.
   - Schrijven: (Theorie schrijven Blok 2) Je kunt een zakelijke brief schrijven. Je kunt deze teksten schrijven aan de hand van een opdracht met aandachtspunten voor inhoud, goede spelling en passend taalgebruik.

Tentamen 7: Kijk- en luistervaardigheid (NE-07)

a. Tijdstip toets: maart 2023
b. Duur: 90 minuten
c. Wat moet je kennen en kunnen:

- Je kunt een kijk- en luisterprogramma in hoofdzaak begrijpen en deze hoofdzaak, samen met een aantal details, onthouden om er achteraf vragen over te beantwoorden
- Je kunt een situatie in bijvoorbeeld een speelfilm herkennen en laten zien dat je begrijpt hoe de personen in die film tegenover elkaar staan en van welke relaties en gevoelens er bi bij deze personen sprake is.
- Je kunt luister- en kijkmanieren gebruiken voor zoekend en intensief luisteren
- Je kunt het doel van de makers van een programma weergeven
- Je kunt het hoofdonderwerp, de hoofdgedachte en/of de belangrijkste elementen uit een programma weergeven
- Je kunt een instructie navertellen en/of uitvoeren

Deelvaardigheden (pta8a t/m 8j, zie schema onderaan)

Bij “deelvaardigheden” komen de onderdelen spelling, grammatica, woordenschat, schrijven en presenteren aan bod.

Voor spelling, grammatica en woordenschat krijg je kleinere toetsen die in lestijd worden afgenomen. Dit geldt ook voor het onderdeel schrijven. Ook de presentaties worden onder lestijd gepresenteerd.

Presenteren; Wat moet je kennen en kunnen?

1. Je kent het belang van de inzet van **oogcontact** met je publiek, een goede **lichaamshouding** tijdens een presentatie, goed **stemgebruik**. Je weet hoe je met goed stemgebruik je presentatie kunt ondersteunen. Je past deze kennis toe bij je presentatie.
2. Je kent het begrip "**argument**". Je kunt een argument bedenken bij een eigen stelling. Je kent het belang van **uitleg** van en **voorbeeld** bij je argument.
3. Je kent het begrip **structuur** in een presentatie en houdt je daaraan. Je kunt een gestructureerde presentatie voorbereiden en uitvoeren.
4. Je kent het belang van goed **luisteren** in een gesprek of naar een presentatie. Je kunt wat je gehoord hebt gebruiken bij de voorbereiding op je reactie of vraag.
5. Je kunt je oordeel over andermans presentatie **beargumenteren** en motiveren. Je kunt de ander een verbeterpunt en een pluspunt meegeven na zijn of haar presentatie.

Kennis en praktijk van mening en argumenten kun je inzetten in een (motivatie)gesprek, bijvoorbeeld een sollicitatiegesprek, of in een discussie.

Themadossier

Voor het onderdeel fictie maak je een fictiedossier rond één thema dat je in leerjaar 4 afsluit met een presentatie. Het inleveren hiervan is een Handelingsopdracht (leerjaar 4). Als je dossier is goedgekeurd (OVG) volgt er een presentatie waar je een cijfer voor krijgt. (MO 1). De presentatie wordt beoordeeld als examen mondelinge taalvaardigheid op niveau 2F.

Meer uitleg over dit examen krijg je in de les (in leerjaar 4).

Sollicitatiegesprek

Het sollicitatiegesprek (MO 2) houd je in leerjaar 4. Dit gesprek wordt beoordeeld als examen mondelinge taalvaardigheid op niveau 2F. De sollicitatiebrief die je schrijft als deelvaardigheid (8i) speelt een rol bij dit gesprek. Je gaat een echt sollicitatiegesprek houden met de juiste houding, het juiste taalgebruik en de juiste kleding.

Nederlands in schema

Leerjaar	Afname-periode	PTA-onderdeel	Vaardigheid	Schoolexamen (SE) / Eindexamen (CSE)	
3	november 2021	1	Lees- en schrijfvaardigheid 1 (zakelijke brief)	SE	
3	februari 2022	2	Lees- en schrijfvaardigheid 2 (ingezonden stuk)	SE	
3	april 2022	3	Kijk- en luistervaardigheid	SE	
3	juni 2022	4	Lees- en schrijfvaardigheid 3 (artikel) + kijk- en luistervaardigheid	SE	
4	november 2022	5	Leesvaardigheid Theorie en teksten	SE/CSE	
4	februari 2023	6	Lees- en schrijfvaardigheid 4 (zakelijke e-mail)	SE/CSE	
4	maart 2023	7	Kijk- en luistervaardigheid	SE/CSE	
3/4	doorlopend	8	**Deelvaardigheden** **8a** Grammatica, spelling, over taal blok 1 **8b** Presentatie debat **8c** Grammatica, spelling, over taal blok 2 **8d** Presentatie instructie **8e** Grammatica, spelling, over taal blok 3 **8f** presentatie instructie **8g** Grammatica, spelling, over taal blok 4 ---------- **8h** Artikel **8i** Sollicitatiebrief **8j** Zakelijke e-mail	SE	(0,
4		Handelingsdeel	Themadossier Papieren versie	SE	
4		MO 1	Presentatie Themadossier	SE	
4		MO 2	Sollicitatiegesprek	SE	

Verantwoording kerndoelen PTA cohort 2021-2023

Kerndoel	Thema	PTA-onderdeel
K1	Oriëntatie op leren en werken	Dit komt terug in alle PTA onderdelen en tijdens de lessen.
K2	Basisvaardigheden	Dit komt terug in alle PTA onderdelen en tijdens de lessen
K3	Woordverwerving	PTA8, de blok so's
K4	Luister- en kijkvaardigheid	PTA 3 en PTA 7
K5	Spreek- en gespreksvaardigheid	PTA8, presentatieopdrachten MO1, MO2
K6	Leesvaardigheid	PTA1, 2, 4, 5, 6
K7	Schrijfvaardigheid	PTA 1, 2, 4, 5, 6 en PTA8 de schrijfopdrachten
K8	Fictie	Themadossier, MO 1

Rekenvaardigheden

Leerjaar 3 en 4

Algemene informatie:

Dit vak bereidt je voor op het schoolexamen rekenen waaraan je in leerjaar 3 en/of leerjaar 4 deelneemt. Alle derde en vierdejaars leerlingen worden uitgenodigd om aan de rekentoetsen deel te nemen, voor leerlingen zonder wiskunde in hun vakkenpakket is deelname verplicht. Het resultaat van het schoolexamen rekenen telt niet mee in de slaag-/zakregeling.

In leerjaar 3 zijn er vier momenten waarop het rekenexamen wordt afgenomen. In leerjaar 4 zijn er drie momenten waarop de rekentoets wordt afgenomen.

Het schoolexamen rekenen wordt op verschillende niveaus aangeboden:
2A – Rekentoets enkel voor BBL-leerlingen
2F – Rekentoets voor BBL-, KBL- en GL-leerlingen
3F – Rekentoets op MBO-niveau voor BBL-, KBL- en GL-rekentalenten
2AER – Rekentoets voor BBL-leerlingen met ernstige rekenproblemen
2ER – Rekentoets voor BBL-, KBL- en GL-leerlingen met ernstige rekenproblemen

Leerlingen met ernstige rekenproblemen mogen de 2AER en/of 2ER-rekentoets maken. Bij het maken van deze toets mag je gebruikmaken van een rekenmachine, van een standaard rekenkaart en aanvullende rekenkaarten. Om in aanmerking te komen voor de 2ER-rekentoets moet je aan strenge voorwaarden voldoen. Je docent rekenen en de rekencoördinator op school kunnen je hier meer informatie over geven. Naast de 2ER-rekentoets, mogen leerlingen met ernstige rekenproblemen uit de Basisberoepsgerichte Leerweg ook deelnemen aan de 2AER-rekentoets. Deze 2AER-rekentoets is specifiek voor BBL-leerlingen met ernstige rekenproblematiek.

Aan leerlingen die de 2ER-toets maken en aan leerlingen die nog geen voldoende voor de 2F-toets hebben gehaald, worden in leerjaar 3 en 4 rekenlessen aangeboden. Leerlingen die een voldoende (e.g. een 6 of hoger) voor de 2F-toets halen, worden onder specifieke voorwaarden vrijgesteld van de verplichte rekenlessen. Hieronder volgt daar meer informatie over. Leerlingen met een voldoende op 2F-niveau, mogen de overige rekentoets-momenten gebruiken om hun resultaat te verbeteren en/of om de rekentoets op een hoger niveau te maken. Leerlingen met een voldoende op 2F-niveau uit leerjaar 3, nemen verplicht deel aan de eerste rekentoets uit leerjaar 4, om aan te tonen dat ze het gewenste niveau nog steeds voldoende beheersen. Hieronder volgt daar meer informatie over.

Vrijstelling rekenlessen en rekentoetsen:

De leerlingen uit klas 3 en de leerlingen uit klas 4 die een 6 of hoger voor de 2F-rekentoets halen, hoeven hetzelfde schooljaar niet meer verplicht deel te nemen aan de rekentoetsen en rekenlessen. De leerlingen uit klas 3 die een 6 of hoger halen voor de 2F-rekentoets, moeten bij de eerste rekentoets in leerjaar 4 opnieuw een 6 of hoger halen voor de 2F-rekentoets om vrijgesteld te worden van rekenlessen en rekentoetsen. De leerlingen krijgen hiervoor indien nodig bij uitzondering een herkansingsmogelijkheid op/omstreeks de officiële herkansingsdag van tentamenweek 1.

Wat moet je doen en leren voor elke rekentoets:

In leerjaar 3 en 4 worden er mogelijk een aantal diagnostische, formatieve toetsen afgenomen in de rekenlessen. De cijfers van deze toetsen tellen niet mee bij de bovengenoemde rekentoetsen.

Hieronder staat per thema aangegeven wat je daarvoor moet kennen en kunnen. Hoe je moet leren staat hieronder.

1. uit het oefenboek moet je de stukjes theorie, voorbeelden, samenvattingen en gemaakte opdrachten goed bestuderen.
2. eventuele aantekeningen en besproken opgaven bestuderen.
3. Test jezelf en eventueel nog de extra oefening uit je oefenboek maken.
4. toetsopdrachten uit je oefenboek maken.
5. voor de landelijke rekentoets de samenvattingen bestuderen en maken, en de Oefentoets 2F maken.

Wat doe je in de lessen:

1. o.a. voorbereiden op het SE rekenen.
2. leren rekenvaardigheden toepassen uit het referentiekader 2F die betrekking hebben op de domeinen Getallen, Verhoudingen, Meten & meetkunde en Verbanden.
3. leren structuren en verbanden opsporen in voor jou herkenbare situaties en verbanden leggen met rekenkundige begrippen, en daarbij:
    a. rekenkundige technieken kiezen en gebruiken om problemen op te lossen, waaronder basisalgoritmen en standaardmethodes.
    b. communiceren door middel van adequaat (rekenkundig) taalgebruik.

De eventuele diagnostische toetsen kunnen gaan over onderstaande rekenonderwerpen:

1. **Getallen en bewerkingen (Hoofdstuk 1)**
    a. Wat moet je kennen en kunnen:
        - Je kan efficiënt werken met hele getallen, en daarbij:
            - ordenen, schatten en rekenen.
            - optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen.
            - rekenen met machten en wortels.

2. **Breuken en decimale getallen (Hoofdstuk 2, inclusief herhaling hoofdstuk 1)**
    a. Wat moet je kennen en kunnen:
        - Je kan efficiënt werken met breuken en decimale getallen, en daarbij:
            - ordenen, schatten en rekenen.
            - optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen.
            - afronden.

3. **Rekenen (Hoofdstuk 3, inclusief herhaling hoofdstukken 1 en 2)**
    a. Wat moet je kennen en kunnen:
        - Je kan efficiënt rekenen en cijfermatige gegevens kritisch beoordelen, en daarbij:
            - handig rekenen bij optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen.
            - schatten en rekenen met gangbare maten en grootheden.
            - verstandig afronden.
            - hierbij op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

4. **Verhoudingen (Hoofdstuk 4, inclusief herhaling hoofdstukken 1, 2 en 3)**
    a. Wat moet je kennen en kunnen:
        - Je kan efficiënt werken met verhoudingen, en daarbij:
            - schatten en rekenen.
            - werken met verhoudingstabellen.
            - schatten en rekenen met schaal.
            - hierbij op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

5. **Procenten (Hoofdstuk 5, inclusief herhaling hoofdstukken 1, 2, 3 en 4)**
    a. Wat moet je kennen en kunnen:
        - Je kan efficiënt werken met procenten, en daarbij:
            - schatten en rekenen.
            - wisselen tussen procenten, breuken en verhoudingen.
            - hierbij op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

6. **Meten (Hoofdstuk 6, inclusief herhaling hoofdstukken 1 t/m 5)**
    a. Wat moet je kennen en kunnen:
        - Je kan efficiënt werken met gangbare maten en grootheden, en daarbij:
            - schatten en rekenen met lengte en oppervlakte.
            - schatten en rekenen met inhoud.
            - schatten en rekenen met gewicht.
            - schatten en rekenen met tijd.
            - schatten en rekenen met andere maten en samengestelde eenheden.
            - hierbij op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

7. **Meetkunde (Hoofdstuk 7, inclusief herhaling hoofdstukken 1 t/m 6)**
    a. Wat moet je kennen en kunnen:
        - Je kan voorstellingen maken, onderzoeken en interpreteren van objecten en hun plaats in de ruimte, en daarbij:
            - werken, tekenen en rekenen met vlakke figuren.
            - werken, tekenen en rekenen met ruimtelijke figuren.
            - werken met en tekenen van uitslagen, aanzichten en doorsneden.
            - werken met en tekenen van routes.
            - werken en rekenen met bouwtekeningen en meetinstrumenten.
            - hierbij op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

8. **Informatie verwerken (Hoofdstuk 8, inclusief herhaling hoofdstukken 1 t/m 7)**
    a. Wat moet je kennen en kunnen:
        - Je kan informatie verzamelen, weergeven en analyseren met behulp van grafische voorstellingen, en daarbij:
            - gebruik maken van beeld-, staaf- en cirkeldiagram.
            - gebruik maken van frequentietabel en gemiddelde.
            - hiervoor genoemde gegevens combineren.
            - op basis van de verwerkte informatie verwachtingen uitspreken en conclusies trekken.
            - hierbij op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

9. **Formules en grafieken (Hoofdstuk 9, inclusief herhaling hoofdstukken 1 t/m 8)**
    a. Wat moet je kennen en kunnen:
        - Je kan problemen oplossen waarin verbanden tussen variabelen een rol spelen, en daarbij:
            - tabellen, grafieken en (woord)formules hanteren bij verschillende typen verbanden.
            - hierbij op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

Het schoolexamen rekenen:

a. Tijdstip schoolexamens rekenen leerjaar 3 en 4: vermoedelijk in of rond de tentamenweken, zie ook het overzicht op de volgende bladzijde.
b. Duur: 45 minuten per toets. Leerlingen met recht op verlenging: 60 minuten per toets.
c. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het schoolexamen rekenen:
    - Je kan rekenvaardigheden toepassen uit het referentiekader 2ER/2F die betrekking hebben op de domeinen Getallen, Verhoudingen, Meten & meetkunde en Verbanden. (Zie de afzonderlijke hoofdstukken hiervoor.)
        - hierbij op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

Het beste resultaat van alle gemaakte rekenexamens wordt op je rapport en/of cijferlijst weergegeven.

Schoolrekentoetsen vallen buiten de herkansingsregel en worden enkel in of rond de tentamenweken, schoolbreed afgenomen. Rekentoets 2F mag in uitzondering op alle andere rekentoetsen wel herkanst worden op/omstreeks de herkansingsdag van tentamenweek 1 (leerjaar 4). Deze herkansing is alleen geldig voor leerlingen die voor niveau 2F in leerjaar 3 een voldoende hebben behaald.

Rekenvaardigheden in schema – Overzicht schoolexamens rekenen

Leerjaar	Tijdstip	Rekentoets (SE)	Betekenis cijfers	Cijfer
3	± okt/nov	2A (BBL) 2F (BBL, KBL) 2AER (BBL-leerlingen met ernstige rekenproblemen) 2ER (BBL-, KBL-leerlingen met ernstige rekenproblemen)	6 en hoger: geslaagd 6 en hoger op 2F-niveau: rekenlesvrij tot einde schooljaar	
3	± jan	2A (BBL) 2F (BBL, KBL) 2AER (BBL-leerlingen met ernstige rekenproblemen) 2ER (BBL-, KBL-leerlingen met ernstige rekenproblemen) 3F (MBO-niveau voor talentvolle rekenaars)	idem	
3	± mrt	idem	idem	
3	± juni	idem	idem	
4	± okt/nov	2A (BBL) 2F (BBL, KBL) 2AER (BBL-leerlingen met ernstige rekenproblemen) 2ER (BBL-, KBL-leerlingen met ernstige rekenproblemen) 3F (MBO-niveau voor talentvolle rekenaars)	6 en hoger: geslaagd 6 en hoger op 2F-niveau: rekenlesvrij tot einde schooljaar. Rekentoets 2F mag in uitzondering op alle andere rekentoetsen herkanst worden op/omstreeks herkansingsdag tentamenweek 1 (leerjaar 4). Deze herkansing is alleen geldig voor leerlingen die voor niveau 2F in leerjaar 3 een voldoende hebben behaald.	
4	± jan	idem	idem	
4	± mrt	idem	idem	
		Het beste resultaat voor het hoogst gehaalde niveau wordt op de cijferlijst weergegeven.		

Wiskunde

Leerjaar 3

Algemene informatie:

Voor je schoolexamen in leerjaar 3 maak je vier tentamens die elk 1 keer meetellen in het PTA. Het gemiddelde van deze vier tentamencijfers is het cijfer wat je overgang bepaalt. Alle cijfers komen in Magister.

In leerjaar 4 komen, naast de cijfers uit leerjaar 3, nog drie tentamens die elk 3 keer meetellen. Het gemiddelde van deze zeven tentamencijfers is het cijfer wat je schoolexamencijfer bepaalt. Alle cijfers komen in Magister.

Bij elk onderwerp is aangegeven wat je daarvoor moet kennen en kunnen. Hoe je moet leren staat hieronder. De kennis en vaardigheden die je opdoet worden tijdens de proefwerken en tentamens in leerjaar 3 afgetoetst.

Na elke tentamenweek krijg je de mogelijkheid om één tentamen of toets naar keuze (uit desbetreffende tentamenweek) te herkansen.

Wat moet je doen en leren voor elke toets:

1. uit het leerboek moet je de stukjes aanpak, theorie, vaardigheden, voorbeelden, samenvattingen en gemaakte opdrachten goed doornemen.
2. eventuele aantekeningen doornemen.
3. Test jezelf en Controle Vaardigheden maken.

Wat doe je in de lessen:

1. voorbereiden op tentamens en examen.
2. leren basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.
3. leren structuren en verbanden opsporen in voor jou herkenbare situaties en verbindingen leggen met wiskundige begrippen, en daarbij:
    a. wiskundige technieken kiezen en gebruiken om problemen op te lossen, waaronder basisalgoritmen en standaardmethodes.
    b. communiceren door middel van adequaat (wiskundig) taalgebruik.
    c. adequate onderzoeks- en redeneerstrategieën toepassen.

In de lessen ter voorbereiding op toetsen zal er stil worden gestaan bij veel gemaakte fouten.

De tentamens gaan over onderstaande onderwerpen:

2. Grafieken (Hoofdstuk 1)
Plaats bepalen (Hoofdstuk 2)
Statistiek (Hoofdstuk 3)

a. Tijdstip tentamen: ± november.
b. Duur: 90 minuten.
c. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
    - Je kan problemen oplossen waarin verbanden tussen variabelen een rol spelen, en daarbij:
        - tabellen, grafieken en woordformules hanteren, in het bijzonder bij lineaire verbanden.
    - Je kan voorstellingen maken, onderzoeken en interpreteren van objecten en hun plaats in de ruimte, en daarbij:
        - redeneren over meetkundige figuren en deze tekenen.
        - afmetingen meten, schatten en berekenen.
        - meetkundige begrippen, instrumenten en apparaten hanteren.
    - Je kan informatie verzamelen, weergeven en analyseren met behulp van grafische voorstellingen, en daarbij:
        - statistische representatievormen en een graaf hanteren.
        - op basis van de verwerkte informatie verwachtingen uitspreken en conclusies trekken.

3. Rekenen (Hoofdstuk 4)
Kijken en redeneren (Hoofdstuk 5)
Verhoudingen en procenten (Hoofdstuk 6)

a. Tijdstip tentamen: ± januari.
b. Duur: 90 minuten.
c. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
    - Je kan geschikte wiskundige modellen gebruiken. Je kan efficiënt rekenen en cijfermatige gegevens kritisch beoordelen, en daarbij:
        - schatten en rekenen met gangbare maten en grootheden.

        - op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.
    - Je kan voorstellingen maken, onderzoeken en interpreteren van objecten en hun plaats in de ruimte, en daarbij:
        - redeneren over meetkundige figuren en deze tekenen.
        - afmetingen meten, schatten en berekenen.
        - meetkundige begrippen, instrumenten en apparaten hanteren.
    - Je kan efficiënt rekenen en cijfermatige gegevens kritisch beoordelen, en daarbij:
        - schatten en rekenen met gangbare maten en grootheden.
        - op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

4. Omtrek en oppervlakte (Hoofdstuk 7)
Werken met formules (Hoofdstuk 8)
Inhoud (Hoofdstuk 9)

a. Tijdstip tentamen: ± maart.
b. Duur: 90 minuten.
c. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
    - Je kan voorstellingen maken, onderzoeken en interpreteren van objecten en hun plaats in de ruimte, en daarbij:
        - redeneren over meetkundige figuren en deze tekenen.
        - afmetingen meten, schatten en berekenen.
        - meetkundige begrippen, instrumenten en apparaten hanteren.
    - Je kan problemen oplossen waarin verbanden tussen variabelen een rol spelen, en daarbij:
        - tabellen, grafieken en woordformules hanteren, in het bijzonder bij lineaire verbanden.
        - geschikte wiskundige modellen gebruiken.
    - Je kan voorstellingen maken, onderzoeken en interpreteren van objecten en hun plaats in de ruimte, en daarbij:
        - redeneren over meetkundige figuren en deze tekenen.
        - afmetingen meten, schatten en berekenen.
        - meetkundige begrippen, instrumenten en apparaten hanteren.

5. Formules en terugrekenen (Hoofdstuk 10)
Schattend rekenen (Hoofdstuk 11)

a. Tijdstip tentamen: ± juli.
b. Duur: 90 minuten.
c. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
    - Je kan problemen oplossen waarin verbanden tussen variabelen een rol spelen, en daarbij:
        - tabellen, grafieken en woordformules hanteren, in het bijzonder bij lineaire verbanden.
        - geschikte wiskundige modellen gebruiken.
    - Je kan efficiënt rekenen en cijfermatige gegevens kritisch beoordelen, en daarbij:
        - schatten en rekenen met gangbare maten en grootheden.
        - op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.

Leerjaar 4

Algemene informatie:

Om je schoolexamen, wat je in leerjaar 3 begonnen bent, in leerjaar 4 af te ronden krijg je, naast de cijfers van leerjaar 3, nog drie tentamens die elk 3 keer meetellen. Je schoolexamencijfers is het gemiddelde van de hiervoor genoemde tentamencijfers van leerjaar 3 en 4. Alle cijfers komen in Magister.

Na elke tentamenweek krijg je de mogelijkheid om één tentamen of toets naar keuze (uit desbetreffende tentamenweek) te herkansen.

Bij elk onderwerp is aangegeven wat je daarvoor moet kennen en kunnen. Hoe je moet leren staat hieronder. De kennis en vaardigheden die je opdoet worden tijdens de tentamens en andere opdrachten in leerjaar 4 afgetoetst.

Wat moet je doen en leren voor elke toets:

1. uit het leerboek moet je de stukjes aanpak, theorie, vaardigheden, voorbeelden, samenvattingen en gemaakte opdrachten goed doornemen.
2. eventuele aantekeningen doornemen.
3. Test jezelf en Controle Vaardigheden maken.
4. Examentraining uit je boek, via https://oefenen.facet.onl of www.examenblad.nl.

Wat doe je in de lessen:

1. voorbereiden op tentamens en examen.
2. leren basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.
3. leren structuren en verbanden opsporen in voor jou herkenbare situaties en verbindingen leggen met wiskundige begrippen, en daarbij:
    a. wiskundige technieken kiezen en gebruiken om problemen op te lossen, waaronder basisalgoritmen en standaardmethodes.
    b. communiceren door middel van adequaat (wiskundig) taalgebruik.
    c. adequate onderzoeks- en redeneerstrategieën toepassen.

In de lessen ter voorbereiding op toetsen zal er stil worden gestaan bij veel gemaakte fouten.

De tentamens gaan over onderstaande onderwerpen:

6. Statistiek (Hoofdstuk 1)
Maten omrekenen (Hoofdstuk 2)
Formules (Hoofdstuk 3)

a. Tijdstip tentamen: ± november.
b. Duur: 90 minuten.
c. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
    - Je kan informatie verzamelen, weergeven en analyseren met behulp van grafische voorstellingen, en daarbij:
        - statistische representatievormen en een graaf hanteren.
        - op basis van de verwerkte informatie verwachtingen uitspreken en conclusies trekken.
    - Je kan efficiënt rekenen en cijfermatige gegevens kritisch beoordelen, en daarbij:
        - schatten en rekenen met gangbare maten en grootheden.
        - op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.
    - Je kan problemen oplossen waarin verbanden tussen variabelen een rol spelen, en daarbij:
        - tabellen, grafieken en woordformules hanteren bij verschillende typen verbanden.
        - geschikte wiskundige modellen gebruiken.

7. Hoeken en symmetrie (Hoofdstuk 4)
Rekenen (Hoofdstuk 5)
Omtrek, oppervlakte en inhoud (Hoofdstuk 6)

a. Tijdstip tentamen: ± januari.
b. Duur: 90 minuten.
c. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
    - Je kan voorstellingen maken, onderzoeken en interpreteren van objecten en hun plaats in de ruimte, en daarbij:
        - redeneren over meetkundige figuren en deze tekenen.
        - afmetingen meten, schatten en berekenen.
        - meetkundige begrippen, instrumenten en apparaten hanteren.

- Je kan efficiënt rekenen en cijfermatige gegevens kritisch beoordelen, en daarbij:
  - schatten en rekenen met gangbare maten en grootheden.
  - op een verstandige manier de rekenmachine gebruiken.
- Je kan voorstellingen maken, onderzoeken en interpreteren van objecten en hun plaats in de ruimte, en daarbij:
  - redeneren over meetkundige figuren en deze tekenen.
  - afmetingen meten, schatten en berekenen.
  - meetkundige begrippen, instrumenten en apparaten hanteren.

8. Formules en grafieken (Hoofdstuk 7)
Meten en kijken (Hoofdstuk 8)

a. Tijdstip tentamen: ± maart.
b. Duur: 90 minuten.
c. Wat moet je kennen en kunnen tijdens het tentamen:
   - Je kan problemen oplossen waarin verbanden tussen variabelen een rol spelen, en daarbij:
     - tabellen, grafieken en woordformules hanteren bij verschillende typen verbanden.
     - geschikte wiskundige modellen gebruiken.
   - Je kan voorstellingen maken, onderzoeken en interpreteren van objecten en hun plaats in de ruimte, en daarbij:
     - redeneren over meetkundige figuren en deze tekenen.
     - afmetingen meten, schatten en berekenen.
     - meetkundige begrippen, instrumenten en apparaten hanteren.

Wiskunde in schema

Leerjaar	Tijdstip	Onderdeel	Hoofdstuk	Schoolexamen (SE) / Eindexamen (CSE)	Gewicht	Cijfer
3	± november 2021	PTA 1	Grafieken (H 1) Plaats bepalen (H 2) Statistiek (H 3)	SE	1	
3	± januari 2022	PTA 2	Rekenen (H 4) Kijken en redeneren (H 5) Verhoudingen en procenten (H 6)	SE	1	
3	± maart 2022	PTA 3	Omtrek en oppervlakte (H 7) Werken met formules (H 8) Inhoud (H 9)	SE	1	
3	± juli 2022	PTA 4	Formules en terugrekenen (H 10) Schattend rekenen (H 11)	SE	1	
4	± november 2022	PTA 6	Statistiek (H 1) Maten omrekenen (H 2) Formules (H 3)	SE/CSE	3	
4	± januari 2023	PTA 7	Hoeken en symmetrie (H 4) Rekenen (H 5) Omtrek, oppervlakte en inhoud (H 6)	SE/CSE	3	
4	± maart 2023	PTA 8	Formules en grafieken (H 7) Meten en kijken (H 8)	SE/CSE	3	
3/4	na elke tentamenperiode	herkansing	Na elke tentamenperiode mag één toets naar keuze uit desbetreffende tentamenweek worden herkanst	SE/CSE	Overeenkomstig met gewicht origineel tentamen	
Eind schoolexamencijfer = (totaal leerjaar 3 + 4) gedeeld door 13						

Verantwoording kerndoelen PTA

Kerndoel	Thema	PTA-onderdeel
Wi/K/1	Oriëntatie op Leren en Werken	Tijdens de lessen en tijdens toetsmomenten.
Wi/K/2	Basisvaardigheden	Tijdens de lessen, tijdens toetsmomenten en bij projecten.
Wi/K/3	Leervaardigheden	Tijdens de lessen, tijdens toetsmomenten en bij projecten
Wi/K/4	Algebraïsche vaardigheden	PTA 1, PTA 3, PTA 5, PTA 6 en PTA 8.
Wi/K/5	Rekenen, meten, schatten	PTA 1, PTA 2, PTA 3, PTA 5, PTA 6, PTA 7 en PTA 8.
Wi/K/6	Meetkunde	PTA 1, PTA 2, PTA 3, PTA 5, PTA 6, PTA 7 en PTA 8.
Wi/K/7	Informatieverwerking, statistiek	PTA 1, PTA 5 en PTA 6.
Wi/K/8	Geïntegreerde wiskundige activiteit	Tijdens de lessen en tijdens toetsmomenten.

Examenprogramma … (examenblad.nl)

Economie en Ondernemen profielvak

Leerjaar 3

Algemene informatie

Het profiel Economie en Ondernemen is opgedeeld in 4 profielmodules. In leerjaar 3 worden 2 profielmodules en een gedeelte van de 3e profielmodule behandeld en afgesloten. Het andere gedeelte van profielmodule 3 en profielmodule 4 worden behandeld en afgesloten in leerjaar 4.

In elke profielmodule worden de bijbehorende eindtermen behandeld. Ook worden in elke profielmodule onderdelen uit de kern Economie en Ondernemen behandeld en meegenomen in de toetsing. In de praktijktoets cijfer wordt de werkhouding van de leerling meegenomen in de beoordeling.

Profiel Secretarieel

Bij deze module werken we met de boeken van EduHintOVD. PERSPECTIEF is de lesmethode voor het profiel Economie & Ondernemen. Bij deze module werken we met het boek "Secretarieel".

Deze profielmodule wordt op de volgende manier getoetst:

3x theorietoets	weging: elke toets 1x	herkansbaar
1x praktijktoets	weging: elke toets 3x	herkansbaar

Profielvak: Economie en ondernemen	BB	KB
Module: Secretarieel		
Taak: secretariële werkzaamheden uitvoeren, backoffice werkzaamheden uitvoeren, frontoffice werkzaamheden uitvoeren.		

P/EO/2.1		
Deeltaak: backoffice werkzaamheden uitvoeren. De kandidaat kan:		
1. het agendabeheer voeren	x	x
2. bijeenkomsten organiseren	x	x
3. communicatie verzorgen	x	x
4. post verzorgen	x	x
5. secretariële ondersteuning verrichten	x	x
6. data beheren	x	x
P/EO/2.2		
Deeltaak: frontoffice werkzaamheden uitvoeren. De kandidaat kan:		
1. communicatie verzorgen	x	x
2. klachten afhandelen	x	x
3. klanten ontvangen	x	x
4. bezoekers ontvangen	x	x
5. het bedrijf presenteren	x	x
6. ontwikkelingen in de secretariële ondersteuning herkennen	x	
7. ontwikkelingen in de secretariële ondersteuning herkennen en uitleggen		x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Profiel Commercieel

Bij deze module werken we met de boeken van EduHintOVD. PERSPECTIEF is de lesmethode voor het profiel Economie & Ondernemen. Bij deze module werken we met het boek “Commercieel”.

Deze profielmodule wordt op de volgende manier getoetst:

3x theorietoets	weging: elke toets 1x	herkansbaar
1x praktijktoets	weging: elke toets 3x	herkansbaar

Profielvak: Economie en ondernemen	BB	KB
Module: Commercieel		
Taken: de retailformule en de marketinginstrumenten herkennen en toepassen ten aanzien van de doelgroep, het assortiment en de marktpositie, verkopen en afrekenen.		
P/EO/1.1		
Deeltaak: de retailformule en de marketinginstrumenten herkennen en toepassen ten aanzien van de doelgroep, het assortiment en de marktpositie. De kandidaat kan:		
1. het begrip retailformule herkennen en toepassen	x	
2. het begrip retailformule herkennen, omschrijven en toepassen		x
3. de belangrijkste elementen uit de retailformule herkennen, omschrijven en toepassen (doelgroep, assortiment, concurrentiepositie)	x	x
4. de samenhang tussen doelgroep en distributie herkennen en toepassen	x	x
5. het belang van vakkennis (artikelkennis) herkennen en toepassen	x	x
6. assortimentskennis verwerven, herkennen en toepassen	x	x
7. de samenhang tussen prijs en marktpositie herkennen	x	
8. de samenhang tussen prijs en marktpositie herkennen en toepassen		x
9. de samenhang tussen promotie en presentatie en de marktpositie herkennen en toepassen	x	
10. de samenhang tussen promotie en presentatie en marktpositie herkennen, uitleggen en toepassen		x
11. de samenhang tussen reclame en marktpositie herkennen en toepassen	x	x
P/EO/1.2		
Deeltaak: verkopen en afrekenen. De kandidaat kan:		
1. de verkoopfasen doorlopen	x	x
2. afrekenhandelingen verrichten	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Profielmodule Administratie

Bij deze module werken we met de boeken van EduHintOVD. PERSPECTIEF is de lesmethode voor het profiel Economie & Ondernemen. Bij deze module werken we met het boek “Administratie”. In leerjaar 3 zal het eerste deel van het boek worden behandeld.

Deze profielmodule wordt op de volgende manier getoetst:

1x theorietoets weging: 1x herkansbaar

Profielvak: Economie en ondernemen	BB	KB
Module: Administratie		
Taak: een bijdrage leveren aan de administratie van (handels)ondernemingen: bedrijven, bedrijfsfuncties en bedrijfsprocessen herkennen en benoemen, de boekhouding van de (handels)onderneming bijhouden.		
P/EO/4.1		
Deeltaak: bedrijven, bedrijfsfuncties en bedrijfsprocessen herkennen en benoemen. De kandidaat kan:		
1. rechtsvormen en kenmerken van bedrijven herkennen	x	x
2. doelstellingen van bedrijven herkennen en benoemen	x	x
3. bedrijfsfuncties herkennen	x	
4. bedrijfsfuncties herkennen en benoemen		x
5. bedrijfsprocessen herkennen	x	
6. bedrijfsprocessen herkennen en benoemen		x

P/EO/4.2		
Deeltaak: de boekhouding van de (handels)onderneming bijhouden. De kandidaat kan:		
1. de formulierenstroom in het bedrijf bijhouden	x	x
2. financiële feiten verwerken in de boekhouding	x	x
3. de boekingsgang afsluiten		x
4. financiële data gebruiken: lezen, berekenen	x	
5. financiële data gebruiken: lezen, berekenen, interpreteren		x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Leerjaar 4

Algemene informatie

Het profiel Economie en Ondernemen is opgedeeld in 4 profielmodules. In leerjaar 4 worden het laatste gedeelte van profielmodule 3 administratie en de profielmodule 4 logistiek behandeld en afgesloten.

Net zoals in leerjaar 3 worden in elke profielmodule de bijbehorende eindtermen behandeld. In de praktijktoets cijfer wordt de werkhouding van de leerling meegenomen in de beoordeling.

Profielmodule Administratie vervolg

Bij het tweede deel van deze module werken we met de boeken van EduHintOVD. PERSPECTIEF is de lesmethode voor het profiel Economie & Ondernemen. Bij deze module werken we met het boek “Administratie”. In leerjaar 4 zal het overige deel van het boek worden behandeld.

Deze profielmodule wordt op de volgende manier getoetst:

2x theorietoets	weging: 1x	herkansbaar
1x praktijktoets	weging: elke toets 3 x	herkansbaar

Profielvak: Economie en ondernemen	BB	KB
Module: Administratie		
Taak: een bijdrage leveren aan de administratie van (handels)ondernemingen: bedrijven, bedrijfsfuncties en bedrijfsprocessen herkennen en benoemen, de boekhouding van de (handels)onderneming bijhouden.		
P/EO/4.1		
Deeltaak: bedrijven, bedrijfsfuncties en bedrijfsprocessen herkennen en benoemen. De kandidaat kan:		
1. rechtsvormen en kenmerken van bedrijven herkennen	x	x
2. doelstellingen van bedrijven herkennen en benoemen	x	x
3. bedrijfsfuncties herkennen	x	
4. bedrijfsfuncties herkennen en benoemen		x
5. bedrijfsprocessen herkennen	x	
6. bedrijfsprocessen herkennen en benoemen		x
P/EO/4.2		
Deeltaak: de boekhouding van de (handels)onderneming bijhouden. De kandidaat kan:		
1. de formulierenstroom in het bedrijf bijhouden	x	x
2. financiële feiten verwerken in de boekhouding	x	x
3. de boekingsgang afsluiten		x
4. financiële data gebruiken: lezen, berekenen	x	
5. financiële data gebruiken: lezen, berekenen, interpreteren		x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Profielmodule Logistiek

Algemene informatie

Goederenontvangst en opslag daarvan, het verzamelen en verzenden van goederen, de voorraden bijhouden, inventariseren en bestellen van die goederen; het zijn allemaal belangrijke onderdelen van een onderneming. Van het organiseren tot planning van de magazijnwerkzaamheden; het hoort allemaal tot de logistiek van een bedrijf. In dit profielvak maak je o.a. kennis met de vaardigheden die je nodig hebt bij de verwerking van goederen en het bijhouden van de voorraad daarvan. Verder leer je zaken die te maken hebben met de verschillende soorten magazijnen en de toepassing van de wet- en regelgeving. In de praktijktoets cijfer wordt de werkhouding van de leerling meegenomen in de beoordeling.

Bij deze module werken we met de boeken van EduHintOVD. PERSPECTIEF is de lesmethode voor het profiel Economie & Ondernemen. Bij deze module werken we met het boek “Logistiek”.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per onderdeel.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

3x theorietoets weging: elke toets 1x herkansbaar

1x praktijkopdracht weging: elke toets 3x herkansbaar

Profielvak: Economie en Ondernemen	BB	KB
Module: Logistiek		
Taak: magazijnwerkzaamheden uitvoeren (eventueel in gesimuleerde omgeving) ten aanzien van: ontvangst en opslag van goederen, verzamelen, verpakken en verzenden van goederen, voorraad bijhouden, inventariseren en bestellen.		
P/EO/3.1		
Deeltaak: ontvangst en opslag van goederen De kandidaat kan:		
1. goederen ontvangen	x	x
2. goederen opslaan	x	x
3. goederen verplaatsen, intern transport	x	x
4. derving tegengaan	x	x

P/EO/3.2		
Deeltaak: verzamelen, verpakken en verzenden van goederen De kandidaat kan:		
1. goederen verzamelen	x	x
2. goederen verpakken en verzendklaar maken	x	x
3. goederen verzenden	x	x
P/EO/3.3		
Deeltaak: voorraad bijhouden, inventariseren en bestellen De kandidaat kan:		
1. begrippen met betrekking tot de voorraad herkennen	x	
2. begrippen met betrekking tot de voorraad herkennen en toepassen		x
3. administratief voorraadbeheer uitvoeren	x	x
4. goederen bestellen	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Zorg en Welzijn Profielvak

Leerjaar 3

Algemene informatie

Het profiel Zorg en Welzijn is opgedeeld in 4 profielmodules. In leerjaar 3 worden 2 profielmodules behandeld en een gedeelte van de 3e profielmodule. Het andere gedeelte wordt behandeld en afgesloten in leerjaar 4.

In elke profielmodule worden de bijbehorende eindtermen behandelt. Ook worden in elke profielmodule onderdelen uit de kern Zorg en Welzijn behandelt en meegenomen in de toetsing.

Profiel Mens en Gezondheid

Bij deze module werken we met het boek Mens en Gezondheid van de methode MIXED.

Deze profielmodule wordt op de volgende manier getoetst:

3x theorietoets weging: elke toets 1x herkansbaar

Praktijkopdrachten weging: 3x

Profielvak: Zorg en welzijn	BB	KB
Module 1: Mens en gezondheid		
Taak: ○ ondersteunen bij keuzes voor een gezonde leefstijl		
P/ZW/1.1		
Deeltaak: Informatie geven over een gezonde leefstijl De kandidaat kan:		
1.uitleggen welke aspecten van invloed zijn op fysieke, psychische en sociale gezondheid	x	x
2. een verband leggen tussen leefstijl, voedingspatroon, hygiëne , bewegen en gezondheid		x
3. informatie zoeken en geven over het gebruik van genotmiddelen	x	x
4. de invloed van media op leefstijl beschrijven en herkennen	x	x
P/ZW/1.2		
Deeltaak: een gezonde maaltijd samenstellen, bereiden en opdienen. De kandidaat kan:		
1. een gezonde maaltijd samenstellen	x	x
2. recepten lezen en omrekenen naar aantal personen	x	x
3. een planning maken voor het correct uitvoeren van de werkzaamheden	x	x
4. tijdens werkzaamheden rekening houden met hygiëne	x	x
5. basisvaardigheden toepassen die noodzakelijk zijn voor de bereiding van een maaltijd	x	x
6. materiaal en apparatuur hanteren bij de bereiding van gerechten in de privéhuishouding	x	x
7. gerechten presenteren	x	x
8. gebruikte materialen schoonmaken en opruimen	x	x

P/ZW/1.3		
Deeltaak: ondersteunen bij een verantwoord voedings- en bewegingspatroon en dagritme. De kandidaat kan:		
1. informatie zoeken en geven over gezonde voeding	x	
2. informatie zoeken en geven over voedings- en bewegingspatroon en dagritme		x
3. voedings- en leefgewoonten signaleren, herkennen en rapporteren	x	
4. voedings- en leefgewoonten observeren, herkennen, en de klant hierover adviseren		x
5. uitleggen hoe dagritme van invloed is op het fysieke en mentale welzijn	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de onderliggende voorwaardelijke kennis en vaardigheden	x	x

Profiel Mens en Activiteit

Bij deze module werken we met het boek Mens en activiteit van de methode Mixed

Deze profielmodule wordt op de volgende manier getoetst:

3x theorietoets weging: elke toets 1x herkansbaar

Praktijkopdrachten weging: 3x

Profielvak: Zorg en welzijn	BB	KB
Module 3: Mens en activiteit		
Taak : Activiteiten organiseren en begeleiden met als doel de klant te activeren		
P/ZW/3.1		
Deeltaak: Een eenvoudige activiteit voor een individu en groep voorbereiden De kandidaat kan:		
1. wensen en behoeften achterhalen	x	x
2. een passende activiteit kiezen	x	x
3. informatie zoeken en geven over mogelijke activiteiten	x	x
4. Een draaiboek voor een activiteit aanpassen	x	
5. een draaiboek voor een activiteit maken		x
P/ZW/3.2		
Deeltaak: een eenvoudige activiteit met een individu en groep uitvoeren. De kandidaat kan:		

1. de deelnemers gastvrij ontvangen, op hun gemak stellen en wegwijs maken	x	x
2. deelnemers motiveren tot deelname aan een activiteit	x	x
3. deelnemers stimuleren tot zelf doen of meedoen	x	x
4. op gestructureerde en consequente wijze iets voordoen en uitleggen	x	x
5. aanwijzingen geven	x	x
P/ZW/3.3		
Deeltaak: een eenvoudige activiteit met een individu en groep afsluiten. De kandidaat kan:		
1. een activiteit afronden	x	x
2. materialen en hulpmiddelen laten opruimen	x	x
3. een activiteit met deelnemers en medewerkers evalueren	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de onderliggende voorwaardelijke kennis en vaardigheden	x	x

Profielmodule Mens en omgeving

Leerjaar 3 en 4

Bij deze module werken we met het boek Mens en gezondheid van de methode Mixed

Deze profielmodule wordt op de volgende manier getoetst:

3x theorietoets weging: elke toets 1x herkansbaar

Praktijkopdrachten weging: 3x

Profielvak: Zorg en welzijn	BB	KB
Module 2: Mens en omgeving		
Taak: ○ ondersteunen bij het creëren van een verzorgde, schone en veilige leef- en werkomgeving		
P/ZW/2.1		
Deeltaak: schoonmaak en onderhoudswerkzaamheden uitvoeren. De kandidaat kan:		
1. werkvolgorde en planning maken voor de uit te voeren werkzaamheden		x
2. onderhoudsvoorschriften lezen, interpreteren en er naar handelen	x	x
3. schoonmaakmiddelen, -apparatuur en -materialen kiezen en gebruiken	x	x
4. werkzaamheden uitvoeren volgens plan	x	x
5. gebruikte materialen schoonmaken en opruimen	x	x

P/ZW/2.2		
Deeltaak: textiel verzorgen. De kandidaat kan:		
1. etiketten lezen, interpreteren en er naar handelen	x	x
2. was sorteren	x	x
3. een wasbehandeling uitvoeren	x	x
4. strijken, vouwen en opbergen van de was	x	x
P/ZW/2.3		
Deeltaak: baliewerkzaamheden verrichten. De kandidaat kan:		
1. zich representatief en klantgericht opstellen	x	x
2. de klant ontvangen en begroeten	x	x
3. een informatief en zakelijk gesprek voeren	x	x
4. zijn taalgebruik afstemmen op de klant met name woordkeuze en stemgebruik.	x	x
5. een telefoonnotitie maken, een boodschap aannemen en doorgeven	x	x
6. een telefonische afspraak maken	x	x
7. schriftelijk rapporteren	x	x
8. afscheid nemen	x	x
P/ZW/2.4		
Deeltaak: ondersteunen bij het kiezen van aanpassingen en hulpmiddelen in en rondom het gebouw die toegankelijkheid en veiligheid bevorderen. De kandidaat kan:		
1. veelvoorkomende aanpassingen en hulpmiddelen in en rondom het gebouw herkennen	x	
2. informatie geven over veelvoorkomende aanpassingen en hulpmiddelen in en rondom het gebouw		x
P/ZW/2.5		
Deeltaak: bij het inrichten van de ruimte rekening houden met het gebruik van de ruimte. De kandidaat kan:		
1. een ruimte inrichten conform de opdracht	x	x
2. de inrichting afstemmen op de wensen en de behoeften van de gebruiker		x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de onderliggende voorwaardelijke kennis en vaardigheden.	x	x

Profielmodule Mens en Zorg

Leerjaar 4

Bij deze module werken we met het boek Mens en zorg van de methode MIXED

Deze profielmodule wordt op de volgende manier getoetst:

3x theorietoets weging: elke toets 1x herkansbaar

praktijkopdrachten weging: 3x

Profielvak: Zorg en welzijn	BB	KB
Module 4: Mens en zorg		
Taak: ○ ondersteunende handelingen verrichten bij het zorg verlenen aan de klant		
P/ZW/4.1		
Deeltaak: ondersteunen bij eenvoudige verzorgende activiteiten. De kandidaat kan:		
1. de hulpbehoefte van een klant signaleren en dit rapporteren	x	
2. de hulpbehoefte van een klant achterhalen en er naar handelen		x
3. begrip en respect tonen voor gevoelens en wensen van de klant	x	x
4. verzorgende activiteiten uitvoeren en daarbij rekening houden met de privacy van de klant	x	x
5. de klant stimuleren tot zelfredzaamheid		x
P/ZW/4.2		
Deeltaak: ondersteunen bij het bewegen en verplaatsen. De kandidaat kan:		
1. de hulpbehoefte van een klant signaleren en dit rapporteren	x	
2. de hulpbehoefte van een klant achterhalen en er naar handelen		x
3. begrip tonen voor gevoelens en wensen van de klant	x	x
4. beweeg-, til- en verplaatsingstechnieken gebruiken	x	x
P/ZW/4.3		
Deeltaak: eenvoudige EHBO technieken toepassen. De kandidaat kan:		
1. een inschatting maken van de ernst van de verwonding en afwegen: zelf handelen of hulp zoeken	x	x
2. handelen bij lichte verwondingen, letsel aan het bewegingsapparaat, verslikken en stikken, bloedneus, splinter	x	x

P/ZW/4.4		
Deeltaak: ondersteunen bij vaak voorkomende ziekteverschijnselen. De kandidaat kan:		
1. informatie zoeken en geven over vaak voorkomende ziekten en ziekteverschijnselen	x	x
2. een inschatting maken van de ernst van de ziekte en het eigen handelen daar op aanpassen	x	x
3. toezien op juist medicijngebruik	x	x
4. handelingen uitvoeren volgens voorschrift arts en recept	x	x
P/ZW/4.5		
Deeltaak: toepassingen van ICT en technologie in de hulpverlening benoemen, adviseren en gebruiken.		
De kandidaat kan:		
1. systemen van ICT en technologie volgens instructie gebruiken	x	x
2. de functies van ICT en (zorg)technologie benoemen en adviseren over de inzet van deze systemen		x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de onderliggende voorwaardelijke kennis en vaardigheden.	x	x

Keuzevak Geüniformeerde dienstverlening en veiligheid

Algemene informatie

In dit keuzevak wordt theoretisch en praktisch ingegaan om zo een beeld te krijgen van de breedte van de veiligheidsbranche en om kennis te maken met de veiligheidsberoepen bij defensie, politie, de particuliere beveiliging en het (stads)toezicht.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per onderdeel.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x theorietoets	weging: elke toets	1x	herkansbaar
1x praktijkopdracht	weging: elke toets	2x	herkansbaar

K/D&P/6: Geüniformeerde dienstverlening en veiligheid	**BB**	**KB**
Taak: op actieve wijze, alert en duidelijk zichtbaar activiteiten ten behoeve van veiligheid in gesimuleerde praktijksituaties uitvoeren o fysieke en conditionele oefeningen uitvoeren ○ rapporteren van incidenten in een gesimuleerde omgeving o zorgdragen voor toezicht van een klein evenement in de eigen schoolomgeving ○ risicovolle situaties voorkomen ○ regelend optreden in de school of op het eigen schoolplein		
K/D&P/6.1		
Deeltaak: fysieke en conditionele oefeningen uitvoeren De kandidaat kan:		
1. het belang van mentale en fysieke weerbaarheid benoemen voor de beroepen in de veiligheidsbranche	x	x
2. de elementen van een fysieke vaardigheidstoets benoemen, het parcours uitzetten en op de juiste manier uitvoeren	x	x
3. ten behoeve van het uithoudingsvermogen een bepaald parcours binnen de daarvoor gestelde norm voor de verschillende mbo veiligheidsopleidingen uitvoeren	x	x
4. een hindernisbaan, survival parcours of stormbaan afleggen en daarbij adequaat omgaan met risico's voor jezelf en anderen	x	x
5. in verschillende gesimuleerde situaties en aan de hand van instructies zich ordelijk verplaatsen, individueel of in een groep	x	x
6. de meest voorkomende waterongevallen benoemen, de principes van het zwemmend redden uitleggen en deze in een simulatie toepassen	x	x

K/D&P/6.2		
Deeltaak: rapporteren van incidenten in een gesimuleerde omgeving. De kandidaat kan:		
1. een situatie observeren en afwijkingen in een fysieke omgeving en/of gedrag herkennen	x	x
2. signalementen opnemen en herkennen	x	x
3. afwijkingen in een fysieke omgeving en/of gedrag registreren en hierover communiceren	x	x
K/D&P/6.3		
Deeltaak: zorgdragen voor toezicht van een klein evenement in de eigen schoolomgeving (denk aan host in kantine, ontvangst school, toezicht houden in gang of op schoolplein). De kandidaat kan:		
1. gastvrij, vriendelijk en klantgericht bezoekers ontvangen en de weg wijzen	x	x
2. toezicht houden (observeren, signaleren)	x	x
3. calamiteiten herkennen en benoemen	x	x
4. in een gesimuleerde omgeving met emoties van anderen omgaan en de juiste omgangsvorm kiezen (luisterend optreden, geweldloos communiceren, de-escaleren, doelgericht communiceren)	x	x
5. dilemma's in de veiligheidsbranche herkennen en benoemen en op adequate wijze omgaan met dilemma's (niet oordelend handelen, omgaan met tegenstrijdige belangen)	x	x
6. professionele hulpmiddelen herkennen en in simulatie gebruiken (denk aan: gebruik portofoon en megafoon en het toepassen van het NATOalfabet)	x	x
K/D&P/6.4		
K/D&P/6: Geüniformeerde dienstverlening en veiligheid	**BB**	**KB**
Deeltaak: risicovolle situaties voorkomen. De kandidaat kan:		
1. de taken, bevoegdheden, verschillen en overeenkomsten herkennen en benoemen tussen de vier beroepsgroepen in de veiligheidsbranches	x	x
2. veiligheidsberoepen in het veiligheidsnetwerk herkennen	x	x
3. voor verschillende risicovolle situaties een beveiligingsdienst selecteren (woonsituaties, publieke ruimten, zakelijke dienstverlening)	x	x
4. voor verschillende doeleinden technologische hulpmiddelen selecteren	x	x
5. het doel, de functie en het gebruik van technologische hulpmiddelen benoemen	x	x
6. de gebruiksmogelijkheden, voor- en nadelen (risico's) benoemen van het gebruik van technologische hulpmiddelen	x	x
7. de eigen woning beoordelen op inbraakgevoeligheid	x	x
8. in een rapport een advies geven over inbraakbeveiliging van de eigen woning	x	x

K/D&P/6.5		
Deeltaak: regelend optreden in de school of op het eigen schoolplein. De kandidaat kan:		
1. de taken van een evenementenregelaar herkennen en benoemen	x	x
2. een veilige situatie creëren voor zichzelf en voor bezoekers van een schoolplein	x	x
3. fietsverkeer conform de afspraken binnen de school in goede banen leiden	x	x
4. servicegericht toegang verlenen aan bezoekers	x	x
5. toegangskaarten controleren en bezoekers verwijzen	x	x
6. een garderobe inrichten en garderobewerkzaamheden verrichten	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding	x	x

Keuzevak Evenementen

Algemene informatie:

Bij dit keuzevak ga je samen met je groep een evenement organiseren. Je gaat het evenement ook echt uitvoeren met de groep. Je maakt een passende organisatie waaronder de planning, draaiboek, begroting en vergelijkt deze uiteindelijk met de realisatie. Je betrekt de belanghebbende van de school bij de uitvoering van het evenement.

Het keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1 theorietoets over alle theorie	weging: 1x	herkansbaar
1 praktijktoets	weging: 2x	niet herkansbaar

Profielvak: Economie en Ondernemen		
Keuzevak 4: Evenementen *Dit keuzevak is een verdieping van de profielmodule Recreatie.*	BB	KB
Taak: mede organiseren van en assisteren bij een evenement		
K/HBR/4.1		
Deeltaak mede organiseren van een evenement. De kandidaat kan:		
1. een planning voor een kleinschalig evenement maken	x	x
2. een draaiboek voor een evenement maken	x	x
3. een eenvoudige begroting voor een evenement maken	x	x
4. assisteren bij het maken van afspraken binnen gestelde kaders met medeorganisatoren, betrokken instellingen, instanties, derden en dergelijke, noodzakelijk om een kleinschalig evenement te organiseren	x	x
5. het verloop en de uitwerking van een evenement presenteren, evalueren en beknopt verslaan		x
K/HBR/4.2		
Deeltaak assisteren bij een evenement. De kandidaat kan:		
1. assisteren bij de opbouw van een kleinschalig evenement	x	x
2. een bijdrage leveren aan activiteiten tijdens het evenement	x	x
3. assisteren bij de afbouw van een evenement	x	x
4. tijdens een evenement eigentijdse communicatiehulpmiddelen adequaat inzetten	x	x
5. het verloop en de uitwerking van een evenement presenteren, evalueren en beknopt verslaan		x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Keuzevak Fotografie

Algemene informatie

In het keuzevak Fotografie werkt de leerling aan het ontwikkelen van een concept voor een fotografie-opdracht en het uitvoeren hiervan. Hiervoor ontwikkeld de leerling kennis van de beeldende begrippen met betrekking tot fotografisch werk zoals; licht (belichting), (camera)standpunten en compositie. En daarnaast technische kennis van fotografie-apparatuur zoals; camera, statief, reflectiescherm en (studio)lamp. De leerling zal alle aspecten van een fotografie-opdracht uitvoeren, van het ontwikkelen van het concept tot het presenteren en evalueren. Hierbij worden keuzes gemaakt voor de benodigde apparatuur en materialen en zullen deze ook zelf worden opgebouwd, aangesloten en bediend. De KBL-leerling zal daarnaast het concept en eindproduct ook bespreken (met de opdrachtgever) en de gemaakte keuzes beargumenteren.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per onderdeel.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x theorietoets	weging: elke toets	1x	herkansbaar
1x praktijkopdracht	weging: elke toets	2x	herkansbaar

K/MVI/7 fotografie	**BB**	**KB**
Taak: o een fotografie concept voor de opdrachtgever ontwikkelen o fotografische beelden realiseren en bewerken o fotografie apparatuur en materiaal onderhouden en beheren o het werk presenteren en promoten		
K/MVI/7.1		
Deeltaak: een fotografie concept en/of plan voor de opdrachtgever ontwikkelen. De kandidaat kan:		
1. de wensen van de opdrachtgever bespreken	x	x
2. een idee ontwikkelen voor de realisatie van een fotografieopdracht		x
3. informatie van de locatie waar de fotografieopdracht gaat plaatsvinden verzamelen en onderzoeken	x	x
4. plan van aanpak maken		x
5. het plan van aanpak met de opdrachtgever bespreken		x
6. een concept definitief maken		x
K/MVI/7.2		
Deeltaak: fotografische beelden realiseren en bewerken. De kandidaat kan:		
1. aanwijzingen geven aan derden tijdens het maken van de foto opdracht		x
2. fotografieapparatuur en materiaal verzamelen, opbouwen, aansluiten en na afloop weer afbreken	x	x
3. de opnamelocatie optimaliseren en het te fotograferen onderwerp stileren		x
4. fotografieapparatuur bedienen bij producties en opnames maken	x	x
5. fotografie beelden selecteren voor bewerking en/of montage		x
6. fotografie beelden bewerken en monteren	x	x
K/MVI/7.3		
Deeltaak: fotografie apparatuur en materiaal onderhouden en beheren. De kandidaat kan:		
1. fotografie materialen en apparatuur controleren en eenvoudig onderhoud verrichten	x	x
2. een archief beheren		x
K/MVI/7.4		
Deeltaak: fotografiewerk presenteren en promoten. De kandidaat kan:		
1. effectieve vorm en inhoud geven aan de presentatie	x	x
2. keuzes onderbouwen met argumenten naar opdrachtgever		x
3. omgaan met reacties	x	x
4. een procesevaluatie maken	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Keuzevak Gamedesign

Algemene informatie

In het keuzevak Gamedesign werkt de leerling aan de ontwikkeling en uitwerking van een game. Hiervoor ontwikkeld de leerling kennis van begrippen op het gebied van games zoals; gameplay, spelverloop en characters en hoe deze in te zetten aan de hand van opdrachteisen. Voor de BBL- en KBL-leerling worden de opdrachteisen gegeven. De leerling ontwikkeld vanuit de opdrachteisen een idee voor een game en maakt keuzes voor een gameplay rekening houdend met doel en doelgroep. De leerling ontwerpt alle visuele elementen zoals characters, achtergronden en attributen en werkt deze digitaal uit. In game software leert de leerling interactiviteit toe te kennen en het spelidee uit te werken. Tot slot leert de leerling het spel op een passende manier aan te kondigen rekening houdend met het doel en de doelgroep

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per onderdeel.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x theorietoets	weging: elke toets	1x	herkansbaar
1x praktijkopdracht	weging: elke toets	2x	herkansbaar

K/MVI/6 game-design	**BB**	**KB**
Taak: een game bedenken, ontwerpen en maken		
K/MVI/6.1		
Deeltaak: een spel bedenken en een idee vastleggen. De kandidaat kan:		
1. wensen en eisen van een opdrachtgever inventariseren	x	x
2. eigen wensen en eisen spel opstellen		
3. een idee overbrengen	x	x
4. een onderbouwde keuze van een gameplay maken	x	x
5. een idee tonen in een board		x
K/MVI/6.2		
Deeltaak: een game ontwerpen. De kandidaat kan:		
1. velden, characters, en attributen bedenken en schetsen		x
2. een (fragment van een) spelverloop uitwerken in een storyboard	x	x
3. een interface schetsen en ontwerpen	x	x
4. bruikbare ontwerpen maken voor een spel (fragment)	x	x
K/MVI/6.3		
Deeltaak: een game maken. De kandidaat kan:		
1. velden, characters en attributen importeren in game software	x	x
2. besturingselementen interactief maken	x	x
3. een spel (fragment) werkend maken en testen op gebruik	x	x
4. correcties doorvoeren en opleveren	x	x
5. een aankondiging maken	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Keuzevak Mode en design

Algemene informatie

Kleding ontwerpen en maken is tegenwoordig in. Van een blouse tot iets duurs zoals een galajurk of kostuum kun je ontwerpen. Het hoort uiteindelijk allemaal tot de mogelijkheden. In dit keuzevak maak je kennis met de vaardigheden die je nodig heb om kleding te ontwerpen en te vervaardigen.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per onderdeel.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x theorietoets	weging: elke toets 1x	herkansbaar
1x praktijkopdracht	weging: elke toets 2x	herkansbaar

Profielvak: Economie en ondernemen	BB	KB
Keuzevak: Mode en design		
Taak: werkzaamheden binnen mode en design uitvoeren ten aanzien van o ontwerpen o productietechnieken		
K/EO/8.1		
Deeltaak: werkzaamheden binnen mode en design uitvoeren ten aanzien van ontwerpen. De kandidaat kan:		
1. stijlen en trends herkennen, bijvoorbeeld op het gebied van wonen en kleding	x	x
2. beeldaspecten, vormgevingsprincipes en kleurenleer toepassen	x	x
3. research uitvoeren, bijvoorbeeld op grond van een stijl, trend, thema, kleurcombinatie	x	x
4. een stylingmap samenstellen	x	x
5. producten en materialen herkennen en toepassen	x	x
K/EO/8.2		
Deeltaak: werkzaamheden binnen mode en design uitvoeren ten aanzien van productietechnieken. De kandidaat kan:		
1. technieken toepassen, bijvoorbeeld timmeren, lijmen, naaien, zagen, knippen	x	x
2. apparatuur bedienen, bijvoorbeeld tacker, lockmachine, naaimachine, strijkbout	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Keuzevak Ondernemen

Algemene informatie

Onderscheidend, passend assortiment, betrouwbaar en o.a. opvallend zijn als bedrijf is vanwege de grote concurrentie ontzettend belangrijk. Van een goede producten tegen scherpe prijzen en een juiste servicegraad kun je bedenken. Het hoort allemaal bij ondernemen. In dit keuzevak maak je kennis met de vaardigheden die je nodig heb om een onderneming als idee te starten.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per onderdeel.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x theorietoets	weging: elke toets 1x	herkansbaar
1x praktijkopdracht	weging: elke toets 2x	herkansbaar

Profielvak: Economie en ondernemen	BB	KB
Keuzevak: Ondernemen		
Taak: het ontwikkelen en uitvoeren van een eenvoudig ondernemingsplan o jezelf als ondernemer beschrijven o een marketingplan maken o een (eenvoudig) financieel plan maken		
K/EO/5.1		
Deeltaak : jezelf als ondernemer beschrijven. De kandidaat kan:		
1. persoonlijke gegevens beschrijven	x	x
2. persoonlijke motieven beschrijven	x	x
3. persoonlijke kwaliteiten beschrijven	x	x
4. de keuze voor de ondernemingsvorm motiveren	x	x
K/EO/5.2		
Deeltaak : een marketingplan maken. De kandidaat kan:		
1. het doel van de onderneming beschrijven	x	x
2. de markt beoordelen	x	x
3. een marketingmix ontwerpen en toepassen	x	x
4. inkoop- en verkoopbeleid toepassen	x	x
K/EO/5.3		
Deeltaak: een (eenvoudig) financieel plan maken. De kandidaat kan:		
1. een investeringsplan maken	x	x
2. een financieringsplan maken	x	x
3. een exploitatiebegroting maken	x	x
4. een liquiditeitsbegroting maken	x	x
5. de haalbaarheid van het plan beoordelen	x	x
K/EO/5.4		
Deeltaak: het uitvoeren van het ondernemingsplan. De kandidaat kan:		
1. het ondernemingsplan uitvoeren	x	x
2. een resultatenoverzicht presenteren	x	x
3. de uitvoering nabespreken en evalueren	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Keuzevak Ondersteunen bij sport- en bewegingsactiviteiten

Algemene informatie:

Bij dit keuzevak leer je voor een bepaalde doelgroep een eenvoudig sportevenement of toernooi organiseren en uitvoeren. Verder kun je assisteren en een instructie geven bij sport- of bewegingsactiviteit. Je leert omgaan met veiligheid en het voorkomen van blessures. Tevens leer je assistentie geven bij bewegen en gezondheidsprogramma's.

Bij dit keuzevak werken we met de methode Edu4all, werkboek: Werken in een sportcentrum.

De lesstof van dit keuzevak is opgedeeld in leerjaar 3 en 4.

Het keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

In het 3e leerjaar:

1 theorietoets over de theorie van deel A en B	weging: 1x	herkans baar
1 praktijktoets passend bij deel A en B`	weging: 2x	niet herkans baar

Profiel: Zorg en welzijn	BB	KB
Keuzevak 12 Sport en bewegen		
Taak: eenvoudige regelende taken uitvoeren bij sport en bewegen.		
K/ZW/12.1		
Deeltaak: informatie verstrekken over mogelijkheden om te bewegen en te sporten in de eigen regio. De kandidaat kan:		
2. informatie verzamelen over sport- en beweegmogelijkheden in de regio	x	x
3. informatie presenteren	x	x
K/ZW/12.2		
Deeltaak: voor een bepaalde doelgroep een eenvoudig sportevenement of toernooi organiseren en uitvoeren De kandidaat kan:		
1. een bij de doelgroep passende sport- of bewegingsactiviteit kiezen	x	x
2. een plan opstellen voor het organiseren van een sportevenement of toernooi		x
3. deelnemers werven	x	x
4. deelnemers informeren	x	x
5. onder leiding het sportevenement - of toernooi met de deelnemers uitvoeren		x
6. onder leiding het sportevenement of toernooi op passende wijze afsluiten	x	x

K/ZW/12.3	x	
Deeltaak : assisteren en instructie geven bij sport- of bewegingsactiviteit De kandidaat kan:		
1. uitleg geven over sport- of bewegingsactiviteit	x	x
2. een bewegingsvaardigheid voordoen aan de groep	x	x
3. eenvoudige aanwijzingen geven aan de deelnemers	x	x
5. deelnemers voor de sport- of bewegingsactiviteit stimuleren en enthousiasmeren	x	x
6. flexibel omgaan met verschillen tussen deelnemers	x	x
K/ZW/12.4		
Deeltaak : omgaan met veiligheid en het voorkomen van blessures. De kandidaat kan:		
1. letten op de veiligheid van de sportaccommodatie zoals materialen, toestellen en apparatuur	x	x
2. in bewegingssituaties eenvoudige regels en afspraken maken die blessures helpen voorkomen bij sportief spel	x	x
K/ZW/12.5		
Deeltaak : assisteren bij bewegen en gezondheidsprogramma's De kandidaat kan:		
1. eenvoudige sportmetingen uitvoeren zoals loopsnelheid, lenigheid, armkracht, sprongkracht	x	x
2. de fitness meting aflezen en deze vergelijken met gestandaardiseerde prestatieschalen		x
3. assisteren bij een warming up en cooling down	x	x
4. advies en informatie geven over passende sport- en bewegingsactiviteiten, opbouwen van sporten, sportkeuring, sportmedische onderzoeken, sportzorg ondersteuner		x
5. informatie geven over relatie bewegen en gezondheid en passende sportuitrusting	x	x

Keuzevak Podium

Algemene informatie

Het keuzevak Podium biedt leerlingen de ruimte en de mogelijkheden om een voorstelling van zang, dans, drama of een combinatie daarvan voor te bereiden en uit te voeren. Ook evalueren ze hun voorstelling met het doel zich beter te kunnen voorbereiden op een eventueel volgende voorstelling. Het keuzevak Podium is praktijkgericht, met waar nodig een theoretische voorbereiding. De diverse deeltaken zijn in de beschrijving van het keuzevak volgordelijk gerangschikt. In de praktijk zal het vaak zo zijn dat meerdere voorbereidende taken zoals bijvoorbeeld het maken van een lichten geluidsplan, het kiezen van kleding en decor, het selecteren van beeld- en geluidsmateriaal gelijktijdig en in onderlinge afstemming plaatsvinden. Het bepalen van de doelgroep, de keuze van en thema en het bedenken van een idee zijn de eerste stappen. De tweede stap is vaak het opstellen van een begroting. Deze moet gaande de verdere voorbereidingen voortdurend bewaakt worden. In de uitwerking gaan de voorbereidingen m.b.t. beeld, geluid, licht, decor en kleding hand in hand. Het uitwerken van de verschillende onderdelen maakt het aantrekkelijk om dit keuzevak op te pakken met een grotere groep, waarbinnen de taken over diverse kleinere groepen verdeeld kunnen worden.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per onderdeel.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x theorietoets	weging: elke toets	1x	herkansbaar
1x praktijkopdracht	weging: elke toets	2x	herkansbaar

K/D&P/5 podium	**BB**	**KB**
Taak: in groepsverband een voorstelling met dans, muziek of drama (of een combinatie hiervan): o bedenken en uitwerken o produceren en organiseren o realiseren o evalueren		
K/D&P/5.1		
Deeltaak: in groepsverband een idee voor een voorstelling met dans, muziek of drama (of een combinatie hiervan) bedenken en uitwerken. De kandidaat kan:		
1. de doelgroep voor de voorstelling bepalen en beschrijven	x	x
2. aan de hand van gegeven criteria een themakeuze maken voor de voorstelling	x	x
3. beeldmateriaal of muziek selecteren en bekijken of beluisteren	x	x
4. een idee voor een voorstelling bedenken en uitwerken	x	x
5. een passend licht- en geluidsplan ontwerpen		x
6. een passend ontwerp maken voor kleding of decor of grime		x
7. een begroting maken voor de voorstelling en de realisatie daarvan		x

K/D&P/5.2		
Deeltaak: in groepsverband een voorstelling met dans, muziek of drama (of een combinatie hiervan) produceren en organiseren. De kandidaat kan:		
1. rollen of taken verdelen en een draaiboek maken		x
2. een deel van de voorstelling repeteren en hiervan een logboek bijhouden	x	x
3. aan de hand van instructies een licht- of geluidsplan testen en bijstellen	x	
4. een licht- of geluidsplan testen en bijstellen		x
5. kleding, of decor, of grime evalueren en bijstellen		x
6. aan de hand van instructies de voorstelling onder de aandacht brengen van de doelgroep	x	
7. de voorstelling onder de aandacht brengen van de doelgroep		x
K/D&P/5.3		
Deeltaak: in groepsverband een voorstelling met dans, muziek of drama (of een combinatie hiervan) realiseren. De kandidaat kan:		
1. aan de hand van instructies (kleed)ruimtes organiseren en indelen	x	
2. (kleed)ruimtes organiseren en indelen		x
3. instructies geven over de inrichting van de publiekszaal		x
4. instructies geven over de ontvangst van gasten		x
5. de voorstelling uitvoeren	x	x
K/D&P/5.4		
Deeltaak: in groepsverband een voorstelling met dans, muziek of drama (of een combinatie hiervan) evalueren. De kandidaat kan:		
1. aan de hand van voorbeelden verbeterpunten benoemen voor de organisatie	x	x
2. aan de hand van voorbeelden verbeterpunten benoemen over de inhoud van de voorstelling	x	x
3. een recensie schrijven over een deel van de voorstelling		x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Keuzevak Presentatie en styling

Algemene informatie

Onderscheidend en opvallend zijn in je presentatie is vanwege de grote concurrentie ontzettend belangrijk. Van een bedrijfslogo tot iets groot en vaak duur zoals een etalage, reclamecampagne kun je ontwerpen. Het hoort uiteindelijk allemaal tot de mogelijkheden. In dit keuzevak maak je kennis met de vaardigheden die je nodig heb om artikelpresentaties, etalage, folders, e.d. te ontwerpen en te vervaardigen.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per onderdeel.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x theorietoets	weging: elke toets 1x	herkansbaar
2x praktijkopdracht	weging: elke toets 2x	herkansbaar

Profielvak: Economie en ondernemen	BB	KB
Keuzevak: Presentatie en styling		
Taak: presentatie- en stylingtechnieken uitvoeren		
K/EO/7.1		
Deeltaak: presentatie- en stylingtechnieken uitvoeren. De kandidaat kan:		
1. artikelpresentaties maken aan de hand van thema en compositie	x	x
2. etaleren, visual merchandising aan de hand van thema en compositie	x	x
3. (etalage)poppen aankleden, draperen	x	x
4. decoratief inpakken	x	x
5. een logo ontwerpen	x	x
6. een folder ontwerpen, advertentie ontwerpen	x	x
7. een (doorlopende) presentatie ontwikkelen, bijvoorbeeld narrow casting	x	x
8. een commercial maken	x	x
9. een website bouwen	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Keuzevak Bloemwerk

Algemene informatie

Het keuzevak Groen bestaat uit 4 keuzevakken. In leerjaar 3 worden 2 keuzevakken behandeld en een gedeelte van het derde keuzevak. Het andere gedeelte wordt behandeld en afgesloten in leerjaar 4.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per keuzevak. Bij dit keuzevak werken we met de methode Bloemwerk profiel Groen van het Ontwikkelcentrum.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x toets	weging toets 1x	herkansbaar
1x eindopdracht	weging eindopdracht 2x	niet herkansbaar

Profielvak: Groen	BB	KB	GL
Keuzevak 4: Bloemwerk			
Taak: ○ bloemwerk maken ○ winkelproducten inpakken ○ symboliek gebruiken in een bloemarrangement ○ in opdracht een bloemstuk maken			
K/GR/4.1			
Deeltaak : bloemwerk maken. De kandidaat kan:			
1. levend materiaal verzorgen bij binnenkomst	x	x	x
2. een hand-gebonden boeket korenschoof maken	x	x	x
3. een draad-gebonden bloemwerk maken	x	x	x
4. de meest voorkomende snijbloemen herkennen en benoemen	x	x	x
K/GR/4.2			
Deeltaak : winkelproducten inpakken. De kandidaat kan:			
1. verschillende winkelproducten op diverse wijzen inpakken en het juiste verpakkingsmateriaal kiezen	x	x	x
2. op basis van instructies een kaartje schrijven en toevoegen	x	x	x
K/GR/4.3			
Deeltaak: symboliek gebruiken in een bloemarrangement. De kandidaat kan:			
1. een bloemarrangement maken en symboliek gebruiken	x	x	x
K/GR/4.4			
Deeltaak: in opdracht een bloemstuk maken. De kandidaat kan:			
1. een klantgesprek voeren over een opdracht voor een bloemstuk	x	x	x
2. prijsberekeningen maken	x	x	x
3. aan de hand van de opdracht een bloemstuk maken	x	x	x
4. het resultaat aan de klant tonen	x	x	x
5. controleren of de opdracht naar wens is uitgevoerd	x	x	x
6. het bloemstuk inpakken	x	x	x
7. de werkplek schoonmaken	x	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding	x	x	x

Keuzevak Groene vormgeving en styling

Algemene informatie

Het keuzevak Groen bestaat uit 4 keuzevakken. In leerjaar 3 worden 2 keuzevakken behandeld en een gedeelte van het derde keuzevak. Het andere gedeelte wordt behandeld en afgesloten in leerjaar 4.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per keuzevak.

Bij dit keuzevak werken we met de methode Groene vormgeving en styling profiel Groen van het Ontwikkelcentrum.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x toets	weging toets 1x	herkansbaar
1x eindopdracht	weging: eindopdracht 2x	niet herkansbaar

K/GR/5 groene vormgeving en styling	**BB**	**KB**	**GL**
Taak **:** ○ vormgeven ○ technieken gebruiken en combineren bij de vormgeving van een plantaardig product ○ een plantaardig product vormgeven en de vormgevingsprincipes toepassen o een plantaardig product vormgeven vanuit een kunsthistorisch perspectief o een stijlkamer ontwerpen en sfeer geven aan een interieur			
K/GR/5.1			
Deeltaak: vormgeven. De leerling kan:			
1. principes van kleurenleer gebruiken	x	x	x
2. symbolische betekenis van kleur benoemen	x	x	x
3. kleur in verband brengen met de seizoenen	x	x	x
4. onderscheid aangeven tussen geometrische vormen en organische vormen	x	x	x
5. beeldbegrippen toepassen	x	x	x
6. onderscheid aangeven tussen structuur en textuur	x	x	x
K/GR/5.2			
Deeltaak : technieken gebruiken en combineren bij de vormgeving van een plantaardig product. De kandidaat kan:			
1. een ondergrond maken	x	x	x
2. een eigen ondergrond ontwerpen en uitvoeren	x	x	x
3. decoratietechnieken gebruiken	x	x	x
4. een blad- en conifeerbekleding maken	x	x	x

K/GR/5.3			
Deeltaak : een plantaardig product vormgeven en de vormgevingsprincipes toepassen. De kandidaat kan:			
1. een plantaardige en natuurlijke vorm schetsen	x	x	x
2. een bloemwerk en plantaardig arrangement schetsen	x	x	x
3. een plantaardig product vormgeven en de vormgevingsprincipes toepassen	x	x	x
4. een plantaardig product presenteren en de gemaakte keuzes toelichten	x	x	x
K/GR/5.4			
Deeltaak: een plantaardig product vormgeven vanuit een kunsthistorisch perspectief. De kandidaat kan:			
1. zich oriënteren op vorm en functie van bloemen en bloemwerk door de eeuwen heen	x	x	x
2. een plantaardig product vormgeven vanuit kunsthistorisch perspectief	x	x	x
3. een plantaardig product presenteren en de keuzes daarin toelichten	x	x	x
K/GR/5.5			
Deeltaak: een stijlkamer ontwerpen en sfeer geven aan een interieur. De kandidaat kan:			
1. verschillende doelgroepen beschrijven en een relatie leggen tussen doelgroep en stijl	x	x	x
2. in een presentatietechniek verschillende stijlen verbeelden	x	x	x
3. zich (vanuit kunsthistorische perspectief) oriënteren op verschillende inrichtingsstijlen	x	x	x
4. aan de hand van een programma van eisen een stijlkamer ontwerpen en sfeer geven aan een interieur	x	x	x
5. het product presenteren en de gemaakte keuze toelichten	x	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x	x

Keuzevak Groene zorg

Algemene informatie

Het keuzevak Groen bestaat uit 4 keuzevakken. In leerjaar 3 worden 2 keuzevakken behandeld en een gedeelte van het derde keuzevak. Het andere gedeelte wordt behandeld en afgesloten in leerjaar 4.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per keuzevak.

Bij dit keuzevak werken we met de methode Groene zorg profiel Groen van het Ontwikkelcentrum.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x toets	weging toets 1x	herkansbaar
1x eindopdracht	weging: eindopdracht 2x	niet herkansbaar

K/GR/12 groene zorg	**BB**	**KB**	**GL**
Taak: o oriëntatie op zorgboerderijen o in een zorgboerderij planten en dieren verzorgen, hygiënisch werken en daarbij een individu en groep instrueren, motiveren en helpen o toezien op welzijn van dieren			
K/GR/12.1			
Deeltaak : oriëntatie op zorgboerderijen. De kandidaat kan:			
1. functie en aard van een zorgboerderij typeren	x	x	x
2. de doelgroep en de werkzaamheden op een zorgboerderij karakteriseren	x	x	x
3. motieven, voor- en nadelen benoemen voor het uitoefenen van zorg als neventak van een (van oorsprong) agrarisch bedrijf	x	x	x
K/GR/12.2			
Deeltaak : in een zorgboerderij planten en dieren verzorgen, hygiënisch werken en een individu en groep instrueren, motiveren en helpen. De kandidaat kan:			
1. planten verzorgen	x	x	x
2. dieren voeren en verzorgen	x	x	x
3. aandachtspunten noemen en een advies uitbrengen over veilig en hygiënisch werken op een zorgboerderij		x	x
4. voor een bepaalde doelgroep informatiemateriaal ontwikkelen over de verzorging van planten en dieren	x	x	x
5. de logistiek voorbereiden en een planning maken	x	x	x
6. derden motiveren en ondersteunen bij de verzorging van planten en dieren	x		
7. derden instrueren, motiveren en ondersteunen bij de verzorging van planten en dieren		x	x
8. de activiteit met een individu en een groep afsluiten	x	x	x
K/GR/12.3			
Deeltaak : toezien op welzijn van dieren. De kandidaat kan:			
1. handelen naar de vijf vrijheden van een dier	x	x	x
2. een individu en een groep begeleiden tijdens het werken met dieren	x		
3. een individu en een groep instrueren en begeleiden tijdens het werken met dieren		x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x	x

Keuzevak Houden van dieren

Algemene informatie

Het keuzevak Groen bestaat uit 4 keuzevakken. In leerjaar 3 worden 2 keuzevakken behandeld en een gedeelte van het derde keuzevak. Het andere gedeelte wordt behandeld en afgesloten in leerjaar 4.

De eindtermen die worden behandeld staan in onderstaand overzicht aangegeven per keuzevak.

Bij dit keuzevak werken we met de methode Houden van dieren profiel Groen van het Ontwikkelcentrum.

Dit keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1x toets	weging toets 1x	herkansbaar
1x eindopdracht	weging: eindopdracht 2x	niet herkansbaar

Profielvak: Groen	BB	KB	GL
Keuzevak 8: Het houden van dieren			
Taak: o diersoorten en rassen herkennen en benoemen o huisvesting van dieren met betrekking tot dierenwelzijn beoordelen o dagelijkse en periodieke verzorgingswerkzaamheden uitvoeren			
K/GR/8.1			
Deeltaak : diersoorten en rassen herkennen en benoemen. De kandidaat kan:			
1. gangbare rassen herkennen en benoemen	x	x	x
2. de belangrijkste raseigenschappen herkennen en beschrijven	x	x	x
3. een signalement opstellen van een ras	x	x	x
4. een relatie leggen tussen de uiterlijke kenmerken van het dier, de raseigenschappen en zijn natuurlijke leefomgeving	x	x	x
5. exterieuronderdelen van het dier herkennen en beschrijven	x	x	x
6. anderen adviseren en informeren over rassen en raseigenschappen	x	x	x
K/GR/8.2			
Deeltaak : huisvesting van dieren met betrekking tot dierenwelzijn beoordelen. De kandidaat kan:			
1. voor verschillende dieren de huisvestingsvorm herkennen en beschrijven	x	x	x
2. voor- en nadelen noemen van verschillende huisvestingsmaterialen in relatie tot het te huisvesten diersoort	x	x	x
3. controleren of een hok, een stal en een kooi voldoet aan de huisvestingseisen voor het betreffende diersoort	x	x	x
4. een hok, een stal en een kooi volgens de huisvestingseisen inrichten	x	x	x
5. de klimaateisen in een hok, een stal en een kooi controleren en aanpassen	x	x	x
6. een ethogram maken en beoordelen	x	x	x
7. advies geven bij de huisvesting van dieren	x	x	x

K/GR/8.3			
Deeltaak : dagelijkse en periodieke verzorgingswerkzaamheden uitvoeren. De kandidaat kan:			
1. dagelijkse verzorgingswerkzaamheden uitvoeren	x	x	x
2. periodieke verzorgingswerkzaamheden uitvoeren	x	x	x
3. een voeradvies geven en informatie verstrekken over de gezondheid en de dagelijkse en periodieke verzorging van het dier	x	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding	x	x	x

Keuzevak Haarverzorging

Algemene informatie:

Bij dit keuzevak leer je hoe je te werk gaat in de kapsalon. Je leert over het wassen, verzorgen en stijlen van de haren. Ook leer je verschillende technieken en behandelingen die je kunt toepassen op het haar. Er wordt niet geoefend met het knippen van haren.

Het keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1 theorietoets over alle theorie	weging: 1x	herkans baar
1 praktijktoets	weging: 2x	niet herkans baar

Profielvak: Zorg en welzijn	BB	KB
Keuzevak 2: Haarverzorging		
Taak : haarbehandelingen uitvoeren bij een klant in een kapsalon		
K/ZW/2.1		
Deeltaak : de klant ontvangen en zijn bezoek afronden. De kandidaat kan:		
1. klanten te woord staan aan de receptie of telefoon	x	x
2. klanten begroeten en begeleiden naar de (behandel)plaats	x	x
3. afscheid nemen van de klant	x	x
4. de werkplek klaarmaken voor ontvangst en verzorgd achterlaten	x	x
K/ZW/2.2		
Deeltaak : een haar- en hoofdhuidbehandeling uitvoeren op basis van een haardiagnose. De kandidaat kan:		
1. informatie verzamelen over de hoofdhuid en het haar	x	x
2. een haardiagnose formuleren op een haardiagnose formulier en communiceren naar de klant		x
3. informeren naar wensen van de klant met betrekking tot wassen van het haar	x	x
4. een wasbehandeling uitvoeren afgestemd op de haardiagnose en de wensen van de klant	x	x
5. verzorgende product aanbrengen	x	x
6. wasmassage uitvoeren (kneed-, klop- en wrijfmassage)	x	x

K/ZW/2.3		
Deeltaak : haar omvormen. De kandidaat kan:		
1. volume in het haar föhnen met behulp van borstels	x	x
2. krullen maken met een krultang	x	x
3. stylen met een stijltang	x	x
4. rollers indraaien	x	x
5. vlechten	x	x
6. afdelen van de 9-vakken ter voorbereiding op permanenten	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de onderliggende voorwaardelijke kennis en vaardigheden.	x	x

Keuzevak Voorkomen van ongevallen en EHBO

Algemene informatie:

Bij dit keuzevak leer je om ongevallen te voorkomen. Ook leer je hoe je moet handelen bij levensbedreigende situatiesen hoe je EHBO toe past. Je gaat veel aan de slag met het oefenen van verbanden en handelingen.

Het keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1 theorietoets over alle theorie	weging: 1 X	herkansbaar
1 praktijktoets	weging: 2 X	niet herkansbaar

	BB	KB
Taak : kan een bijdrage leveren aan veiligheid en preventie van ongelukken en eerste hulp verlenen bij ongelukken		
K/ZW/12.1		
Deeltaak : assisteren bij activiteiten op het gebied van veiligheid en risicopreventie. De kandidaat kan:		
1. mogelijkheden en beperkingen van cliënt signaleren met daarbij horende risico's en gevaren	x	x
2. handelingen uitvoeren volgens veiligheidsrichtlijnen	x	x
3. uitleggen hoe verwondingen, verbrandingen, vergiftiging voorkomen kunnen worden	x	x
4. onveilige situaties op de werkvloer herkennen en bespreekbaar maken	x	x
5. bij onveilige situaties hulp in te roepen en bereikbaar zijn	x	x
K/ZW/12.2		
Deeltaak : de functie van enkele organen en weefsels uitleggen. De kandidaat kan:		
1. de werking van hart, longen en de bloedsomloop noemen	x	x
2. een AED gebruiken	x	x
3. de effecten van inspanning aangeven	x	x
4. aangeven hoe gewrichten kunnen bewegen	x	x
5. uitleggen hoe je een goede conditie kunt opbouwen	x	x
K/ZW/12.3		
Deeltaak : in acute situaties handelen volgens het 5 stappenplan. De kandidaat kan:		
1. op gevaar letten	x	x
2. nagaan wat er is gebeurd en nagaan wat het slachtoffer mankeert	x	x
3. het slachtoffer geruststellen en zorg dragen voor beschutting	x	x
4. zorgen voor professionele hulp	x	x
5. het slachtoffer helpen op de plaats waar hij ligt of zit	x	x

K/ZW/12.4			
Deeltaak : stoornissen in de vitale functies signaleren en direct professionele hulp inschakelen. De kandidaat kan:			
1. stoornissen in het bewustzijn signaleren en hulp inschakelen	x	x	
2. stoornissen in de ademhaling signaleren en hulp inschakelen	x	x	
3. actieve bloedingen stoppen en hulp inschakelen	x	x	
4. shock signaleren en hulp inschakelen	x	x	
K/ZW/12.5			
Deeltaak : aan de hand van de ongevalssituatie en de verschijnselen letsels herkennen en vaststellen van de noodzakelijke basis handelingen en deze uitvoeren (Eerste Hulp B). De kandidaat kan:			
1. bewusteloosheid herkennen en kan een bewusteloze die op zijn buik ligt op de rug draaien	x	x	x
2. een (dreigende) flauwte herkennen en kan eerste hulp verlenen bij een (dreigende) flauwte	x	x	x
3. ademhalingsstoornissen herkennen zoals bij een bewusteloos slachtoffer de luchtweg vrijhouden (stabiele zijligging), bij verslikking de luchtweg vrijmaken door enkele (vijf) stevige stoten tussen de schouderbladen te geven en als dit niet helpt de handgreep van Heimlich toe te passen	x	x	x
4. een uitwendige (open) wond herkennen en bepalen of het verantwoord is als eerstehulpverlener zelf de definitieve hulp te verlenen dan wel een wond weten af te dekken	x	x	x
5. een (ernstige) uitwendige bloeding herkennen en een bloeding stoppen door druk op de wond uit te oefenen door wonddrukverband	x	x	x
6. brandwonden koelen met zacht stromend lauw water en tweede- en derdegraads brandwonden losjes steriel afdekken	x	x	x
7. een (open) botbreuk, ontwrichting herkennen en uitleggen waarom een gebroken en een ontwricht lichaamsdeel onbeweeglijk moeten worden gehouden	x	x	x
8. een kneuzing, verstuiking herkennen en verzorgen	x	x	x
9. oogletsel zoals vuiltje in het oog, verbrand oog, bijtende stof in het oog herkennen en aangeven waarom je heel zuinig moet zijn op je ogen en waardoor een oog makkelijk kan worden beschadigd	x	x	x
10. een neusbloeding stoppen en een splinter uit de huid verwijderen	x	x	x
11. aangeven wat er minimaal in een verbanddoos moet zitten	x	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x	x

Keuzevak Welzijn kind en jongere

Algemene informatie:

Bij dit keuzevak leer je wat de ontwikkelingskenmerken zijn bij kinderen en jongeren. Verder leer je een passende activiteit uit kiezen voor een doelgroep, deze voor te bereiden en uit te voeren. Hierbij leer je rekening houden met de omgevingsfactoren, het bieden van structuur en het stimuleren van de doelgroep.

Bij dit keuzevak werken we met de methode Edu4all, werkboek: Werken in een brede school.

Het keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1 theorietoets over alle theorie	weging: 1x	herkansbaar
1 praktijktoets	weging: 2x	niet herkansbaar

Profielvak: Zorg en welzijn	BB	KB
Keuzevak 5: Welzijn kind en jongere		
Taak: assisteren bij dagelijkse activiteiten van het kind / de jongere		
K/ZW/5.1		
Deeltaak : begeleiden bij opvoeding en ontwikkeling. De kandidaat kan:		
1. het verloop van lichamelijke, geestelijke en sociale ontwikkelingen benoemen	x	x
2. aangeven welke factoren de ontwikkeling belemmeren	x	x
3. opvoedingsaspecten toepassen	x	x
K/ZW/5.2		
Deeltaak : hulp en opvang bieden. De kandidaat kan:		
1. assisteren bij de lichamelijke verzorging	x	x
2. de voeding en kleding verzorgen	x	x
3. zorg dragen voor veiligheid	x	x
4. structuur bieden	x	x
5. de zelfredzaamheid bevorderen	x	x

K/ZW/5.3		
Deeltaak : assisteren bij een (re)creatieve activiteit. De kandidaat kan:		
1. een passende activiteit kiezen en organisatorische mogelijkheden inventariseren	x	x
2. de activiteit uitleggen en voordoen	x	x
3. stimuleren en activeren bij het uitvoeren van de activiteit	x	x
4. de hulpbehoefte bij deelnemers signaleren en deelnemers helpen	x	x
5. de activiteit afronden en evalueren	x	x
K/ZW/5.4		
Deeltaak : verzorging en inrichting omgeving. De kandidaat kan:		
4. de afwas doen en het aanrecht opruimen, de ruimte stoffen en stofzuigen, een bed rechttrekken	x	x
5. voorwerpen op de juiste plaats opbergen	x	x
6. de ruimte verzorgen zodat deze schoon, sfeervol en veilig is	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Keuzevak De bijzondere keuken (Wereldkeuken)

Algemene informatie:

Bij dit keuzevak leer je hoe je verschillende gerechten uit verschillende landen gaat maken. Je leert over de Italiaanse, Spaanse, Mexicaanse en Aziatische keuken. Welke grondstoffen worden er gebruikt, verschillende bereidingswijzen geoefend en hoe presenteer je je gerechten op een mooie manier.

Het keuzevak wordt op de volgende manier getoetst:

1 theorietoets over alle theorie	weging: 1 X	herkans baar
1 praktijktoets	weging: 2 X	niet herkans baar

K/HBR/6 de bijzondere keuken	**BB**	**KB**
Taak: een bijdrage leveren aan het beheren van horecaproducten voor en maaltijden uit bijzondere keukens bereiden		
K/HBR/6.1		
Deeltaak: een bijdrage leveren aan het beheren van horecaproducten voor de bijzondere keuken. De kandidaat kan:		
1. het economisch belang van horecaproducten voor de bijzondere keuken binnen de horeca, bakkerij en recreatie herkennen en benoemen	x	x
2. trends en ontwikkelingen in de horeca ten aanzien van de bijzondere keuken volgen en toepassen	x	x
3. assortiment beheren, rekening houdend met seizoen, feestdagen en aanbod en prijsstelling van de producten, tussenproducten en grondstoffen	x	x
4. (specifieke) grondstoffen, ingrediënten, tussenproducten voor horecaproducten voor de bijzondere keuken beheren en criteria voor het beoordelen van de kwaliteit toepassen en kenmerken en eigenschappen herkennen	x	
5. (specifieke) grondstoffen, ingrediënten, tussenproducten voor horecaproducten voor de bijzondere keuken beheren en criteria voor het beoordelen van de kwaliteit toepassen en kenmerken en eigenschappen herkennen en benoemen		x
K/HBR/6.2		
Deeltaak : maaltijden uit bijzondere keukens bereiden, zoals: o de Aziatische keuken o de Mexicaanse keuken o de Italiaanse keuken de Spaanse keuken De kandidaat kan:		
1. productspecifieke technieken toepassen bij het bereiden van bijvoorbeeld rijstgerechten (zoals wokken, nasi, paella), sushi's, (zoals ito zukeri, hira giri) pasta (zoals 'al dente', lasagne) en pizza's (zoals doorslaan van deeg, wraps)	x	x
2. de benodigde apparatuur, gereedschap, en machines duurzaam gebruiken volgens voorgeschreven procedures	x	x
Voor het uitvoeren van de taak beheerst de kandidaat de voorwaardelijke kennis, vaardigheden en houding.	x	x

Reglementen

Quadraam reglement

Zie website www.hetwesteraam.nl kijk in het snelmenu bij : *leerlingen → examen → examendocumenten* (in de link bij "hier')

Westeraam reglement

1. Aanvulling op het Quadraam examenreglement

De kandidaten ontvangen het examenreglement en het reglement voor het Programma van Toetsing en Afsluiting aan het begin van het schoolexamentraject in klas 3.

De eindcijfers en/of beoordelingen dienen uiterlijk één week voor het begin van het centraal examen definitief te zijn vastgesteld. De kandidaat tekent voor akkoord op de definitieve cijferlijst en levert deze in bij de examensecretaris. Indien dit door het in gebreke blijven van de kandidaat niet mogelijk is, wordt de kandidaat uitgesloten van het centraal examen.

De directeur VMBO stelt vast waar de examenzitting zal plaatsvinden.

2. Doorstroomkwalificatie (overgang van leerjaar 3 naar leerjaar 4)

Het uitgangspunt is dat de leerling een doorlopend traject van onderwijs volgt en dat bij bevordering naar leerjaar 4 een goede kans bestaat op het behalen van een diploma in de betreffende profiel en op het betreffende niveau. Dit besluit wordt door de bevorderingsvergadering genomen. Leidend hierbij zijn de overgangsnormen. Het gemiddelde wordt opgebouwd uit alle cijfers die in leerjaar drie zijn behaald.

Bij de overgangsnormering gaan we uit van cijfers tot één cijfer achter de komma.

De overgangsnormen zijn:

Bevorderd:

- Gemiddeld SE-cijfer 6,0 of hoger en maximaal één SE-cijfer tussen de 4,50 en 5,50 en
- Afgesloten keuzevakken zijn allen voldoende en
- Aan de eisen van LOB is voldaan.
- Aan de algemene voorwaarden is voldaan (zie hieronder)

Bespreken:

- Het gemiddeld SE-cijfer is 6,0 of hoger met één cijfer tussen 4,0 en 4,50, of
- Het gemiddelde SE-cijfer ligt tussen 5,5 en 6,0, of
- Een afgesloten keuzevak is onvoldoende (tussen 4,0 en 5,5), of
- Het afgeronde eindcijfer Maatschappijleer-1 is een 5 of
- Aan de eisen van LOB is niet voldaan.
- Er is niet aan de algemene voorwaarden voldaan (zie hieronder)

Doubleren

- Twee of meer SE-cijfers lager dan 5,0, of
- Een SE-cijfer lager dan 4,0, (zeker in geval van een Keuzevak), of
- Gemiddelde SE cijfer lager dan 5,5, of
- Het eindcijfer maatschappijleer-1 is een 4 of lager.

Algemene voorwaarden: CKV en LO moeten volledig en voldoende zijn afgesloten conform de voorwaarden uit het PTA. Voor CKV krijgen leerlingen van de betreffende docent een reglement met daarin onder andere eisen die aan verslagen gesteld worden, wat er gebeurt als een leerling een opdracht niet inlevert of te laat is enzovoorts.

Bij bespreken, of in bijzondere gevallen geeft de lerarenvergadering advies, de afdelingsleider doet de definitieve uitspraak.

Indien de kandidaat niet toelaatbaar is in leerjaar 4 in de betreffende sector en het niveau zijn er de volgende mogelijkheden:

- De leerling start opnieuw in leerjaar 3 in hetzelfde profiel en op hetzelfde niveau.
- De leerling start opnieuw in leerjaar 3 in een ander profiel en op hetzelfde niveau.
- Er wordt een verdiepingsopdracht aangeboden die aan bepaalde eisen moet voldoen. Indien dit afgerond is vóór de start van het nieuwe schooljaar en het resultaat minimaal voldoende is, wordt de leerling toegelaten in het vierde leerjaar.
- De leerling volgt de Zomerschool (indien beschikbaar) en wordt bij voldoende afsluiting bevorderd.

3. Absentie

Afwezigheid tijdens een tentamen of ander toets-moment moet vóór aanvang telefonisch door de ouders worden gemeld aan de school.

De absentie dient op de dag van terugkomst op school schriftelijk te worden bevestigd door de ouder of verzorger, met de oranje kaart. De kandidaat levert de schriftelijke absentiebevestiging in bij bureau leerling-zaken. Met de docent, waar werk gemist is, wordt vervolgens een afspraak gemaakt om binnen twee weken het gemiste werk in te halen. De gemaakte afspraak wordt in het dossier van de leerling opgeslagen.

Wanneer de kandidaat de afspraak niet nakomt en of niet maakt, wordt er melding gemaakt bij de examencommissie. Deze beslist volgens de geldende regelgeving of de kandidaat het werk alsnog mag maken of dat er een andere maatregel genomen moet worden. In alle gevallen van absentie van de kandidaat is het uiteindelijk ter beoordeling van de directeur of de kandidaat de toets mag maken.

Bij schriftelijke toetsen kan de kandidaat tot uiterlijk 30 minuten na aanvang van de toets in het lokaal worden toegelaten. Daarna wordt de toegang geweigerd en wordt dit gezien als afwezigheid. De kandidaat krijgt geen toets-tijd verlenging als hij te laat komt. Voor niet schriftelijke toetsen moet een nieuwe afspraak worden gemaakt.

4. Inhalen en herkansing

Kandidaten hebben recht op een inhaal en/of herkansingsmomenten. Per tentamenweek heeft een kandidaat de mogelijkheid één tentamen te herkansen. In de regel zal dit bij een AVO vak zijn dat is opgenomen in het SE. Bij herkansen geldt de regel dat het hoogste cijfer blijft staan.

Daarnaast heeft de kandidaat per tentamenweek de mogelijkheid alle gemiste tentamens in te halen.

Inhalen:

Indien een kandidaat recht heeft op het inhalen van een tentamen (kandidaat moet conform de regels zijn afgemeld), maakt deze een inhaalafspraak met zijn docent. Deze inhaalafspraak wordt op het afsprakenformulier vastgelegd. Dit afsprakenformulier wordt door de docent aan de mentor doorgegeven, uiterlijk 10 werkdagen na afnamen van het tentamen.

Herkansen:

De herkansingsregel geldt voor alle tentamens die in het PTA als herkansbaar zijn aangegeven.

De leerling vult voor herkansing van een tentamen samen met de mentor een herkansingsverzoek in. De mentor voegt het verzoek toe aan het dossier van de betreffende leerling en verwerkt de aanvraag.

Inhalen er herkansen vindt plaats op een centraal gepland moment. In de regel zal dat aan het einde van de derde schoolweek na afname van de tentamens zijn. De inhaal en herkansingsmomenten zijn zichtbaar op de website van school.

In leerjaar 4 dient de opdracht minimaal twee weken vóór ondertekening van de cijferlijst bij de betreffende vakdocent ingeleverd zijn. Indien de kandidaat hier niet aan voldoet, wordt hij / zij uitgesloten voor het examen.

Herkansen CE en CSPE

Alle basisberoepsgerichte kandidaten hebben het recht op één herkansing van het centrale examen van één algemeen vak. Daarnaast mogen zij het cspe voor het beroepsgerichte vak herkansen, of onderdelen daarvan.

5. Uitslag

Wanneer ben ik geslaagd voor het vmbo-examen?

Je bent geslaagd voor het vmbo als je gemiddeld een voldoende haalt voor de centrale examens.

Geslaagd voor het vmbo-examen

Je slaagt voor het vmbo als het gemiddelde cijfer voor de vakken van het centrale examen ten minste een voldoende is. Dat is onafgerond een 5,5. Daarnaast geldt 1 van de volgende voorwaarden. Je slaagt als:

- alle eindcijfers een 6 of meer zijn;
- 1 eindcijfer een 5 is en alle andere eindcijfers een 6 of meer;
- 1 eindcijfer een 4 is en de overige eindcijfers een 6 of hoger waarvan ten minste 1 cijfer 7 of hoger;
- voor 2 vakken een eindcijfer 5 en de overige eindcijfers een 6 of hoger waarvan ten minste 1 cijfer 7 of hoger.

Deze eisen gelden ook als je vanuit het voortgezet onderwijs voor één of meer vakken naar het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo) gaat.

PLUS → Beroepsgerichte keuzevakken (4) : Voor elk beroepsgericht keuzevak moet ten minste een afgeronde 4 behaald worden. Er mag geen 3 staan. De cijfers voor de beroepsgerichte keuzevakken samen vormen het combinatiecijfer dat meetelt in de slaag-zakregeling.

Berekening gemiddeld cijfer centraal examen

Bij de berekening van het gemiddelde cijfer van het centraal examen ga je uit van het onafgeronde cijfer. Dat moet ten minste een 5,5 zijn. Daarna gelden de overige voorwaarden. Heb je gemiddeld een 5,4? Dan ben je gezakt.

Voldoende bepaalde vakken nodig

Om te slagen voor het vmbo-examen moet je voor Nederlands minimaal een 5 halen.

Ook moet je minimaal een voldoende hebben gehaald voor de vakken:

- lichamelijke opvoeding; - - -
- CKV, het kunstvak uit het gemeenschappelijke deel;

Extra : Daarnaast moeten vmbo-leerlingen de rekentoets afleggen uit elk van de drie leerwegen die een economisch of het zorg- en welzijn profiel volgen en geen examen afleggen in wiskunde. Hoewel het eindcijfer voor dit schoolexamen niet meetelt in de slaag-/zakregeling wordt het cijfer wel opgenomen op een bijlage bij de cijferlijst van het diploma. Zie hiervoor artikel 61 van het Eindexamenbesluit VO en de toelichting bij de regeling (staatsblad 253) waarmee e.e.a. is ingevoerd

Vaststelling eindcijfer vmbo-examen

Het eindcijfer voor elk vak van het eindexamen is een afgerond cijfer van 1 tot en met 10. Dit is het gemiddelde van je cijfer voor het schoolexamen en het centraal examen. Is het 1e cijfer (van het eindcijfer) achter de komma een 4 of lager? Dan wordt het eindcijfer naar beneden afgerond. Is dat cijfer een 5 of hoger? Dan wordt het eindcijfer naar boven afgerond.

Heeft een vak alleen een schoolexamen en geen centraal examen? Dan is het cijfer voor het schoolexamen meteen het eindcijfer. De directeur van de school stelt per vak het eindcijfer vast.

De examencommissie stelt de uitslag vast.

De uitslag van het examen wordt aan alle kandidaten bekend gemaakt op een door de examencommissie nader te bepalen datum, tijd en plaats.

Vóór dit tijdstip wordt er geen enkele mededeling gedaan over de uitslag.

Afgewezen kandidaten worden gebeld en verzocht naar school te komen voor het bespreken van een eventueel te maken herexamen.

Definitief afgewezen kandidaten worden uitgenodigd voor het bespreken van een vervolgtraject.

De examencommissie reikt op grond van de definitieve uitslag aan alle kandidaten een cijferlijst uit waarop, voor zover van toepassing, zijn vermeld:

1. De cijfers van het schoolexamen en het centraal examen.
2. De eindcijfers van de vakken.
3. De beoordeling van het profielwerkstuk.
4. De beoordeling van CKV en LO.
5. Welke leerweg en profiel is geëxamineerd.
6. De cijfers van de beroepsgerichte keuzevakken
7. De uitslag van het examen.

De directeur reikt op grond van de definitieve uitslag aan elk van de geslaagde kandidaten een diploma uit met daarbij een cijferlijst met daarop de bovenstaande gegevens.

6. Klachtenprocedure

Mocht er een klacht zijn rondom schoolexamen en eindexamen dan dient u schriftelijk of per mail de klacht te sturen aan de examencommissie van Het Westeraam. Deze zal de klacht zo snel mogelijk in behandeling nemen. Tegen de beslissing van de examencommissie kan in beroep worden gegaan. De procedure met betrekking tot meldingen bij de examencommissie wordt in een persoonlijk gesprek uitgelegd.

Mocht u na het bezwaar nog steeds een klacht hebben dan kunt u bezwaar maken volgens artikel 30 van het Quadraam reglement. Dit reglement kunt u vinden op www.hetwesteraam.nl

Klachten kunnen worden gestuurd aan:

Dhr. G. van Zutphen
examensecretaris
Postbus 187
6660 AD Elst
g.vanzutphen@hetwesteraam.nl